

Osuuspankkiryhmä

Vuosikertomus 2002

Sisältö

2	Pääjohtajan katsaus
4	Toimitusjohtajan katsaus
6	Toimintaympäristö
7	Avainluvut
8	Osuuspankkiryhmä vuonna 2002
9	Vuoden tapahtumia
11	Osuuspankkiryhmän strategia
13	Osuuspankkiryhmän rakenne
20	Osuuspankkiryhmän toiminta
43	Henkilöstö
45	Osuuspankkiryhmän tulos
48	Osuuspankkikeskuksen hallinto
51	Hallintoneuvoston jäsenet
52	Johtokunta
54	Organisaatio
55	Yhteystiedot
56	Osuuspankkiryhmä 100 vuotta

Taloudellinen informaatio vuonna 2003

Osuuspankkiryhmä ja OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj julkaisevat vuonna 2003 kolme osavuositilastusta:

- tammi-maaliskuulta 8.5.2003
- tammi-kesäkuulta 7.8.2003
- tammi-syyskuulta 30.10.2003

Katsaukset julkaistaan suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Ne ovat nopeimmin saatavissa verkkosivuiltamme www.osuuspankki.fi ja www.oko.fi. Paperikopioita voi tilata osoitteesta Osuuspankkikeskus, Viestintä, PL 308, 00101 Helsinki, puhelin (09) 404 2053, telekopio (09) 404 2298, sähköposti viestinta@osuuspankki.fi.

Tämä julkaisu yhdessä Osuuspankkiryhmän tilinpäätöksen kanssa muodostaa pankkiryhmän vuosikertomuksen vuodelta 2002. Ellei tilinpäätös ole liitteenä, sen voi tilata edellä mainitusta osoitteesta.

Pääjohtajan katsaus

Juhlavuosi kantaa kauas

Osuuspankkiryhmä täytti kuluneena vuonna sata vuotta. Suomessa ei liene monta, joka ei olisi tullut sitä tietämään. Siinä onkin yksi juhluvoittemme suurista ansioista. Se toi meille ennen näkemättömästi myönteistä julkisuutta. Juhlavuoden monien tapahtumien myötä saimme kerrotuksi itsestämme ja toiminnastamme enemmän kuin monina aikaisempina vuosina yhteensä. Tällä on suuri merkitys sekä ulkoisesti että sisäisesti. Yrityskuvamme suomalaisten keskuudessa vahvistui ja yhteishenki ryhmän sisällä lujittui. Sitä kautta juhluvuosi kantaa kauas tulevaisuuteen ja tekee totta vuoden teemasta ”Sata vuotta tulevaisuudessa”. Nyt meidän on entistä helpompaa tehdä seuraavat sata vuotta työtä tulevaisuuteen katsoen ja siihen uskoen.

Tuloksiin epävakaina oloissa

Myös tulokunto antaa vankat perusteet tulevaisuuden uskolle. Osuuspankkiryhmä on viime vuosina menestynyt liiketoiminnassaan varsin hyvin. Juhlavuosi 2002 ei ollut poikkeus. Saavutimme pääosan tulos- ja kasvutavoitteistamme siitäkin huolimatta, että toimintaympäristö ei kehittynyt odotetulla tavalla. Niin maailmantalouden kuin Suomen kansantaloudenkin kehityskulku ja suunta oli jotensakin häilyvä. Varovainen toiveikkuus ja jonkin asteinen synkkyys vuorottelivat. Tämä näkyi muun muassa epävakautena osakemarkkinoilla, mikä alensi pankkien ja vakuutusyhtiöiden sijoitusomaisuuden arvoa ja kavensi tuottoja.

Vielä alkuvuonna markkinakorot nousivat, mutta kesällä trendi kääntyi, kun ennusteet maailmantalouden kohenemisesta toinen toisensa jälkeen pettivät. Ennätysellisen alaiset korot tietysti miellyttivät velallisia, mutta harmittavat säästäjiä. Pankkeille tilanne merkitsi tärkeimmän tuloerän – rahoituskatteen – supistumista, jota kireä keskinäinen kilpailu vielä edisti. Kokonaisuutena pankkien taloudellinen tilanne Suomessa heikkeni, mutta ei kuitenkaan niin paljon kuin kansantalouden suhdannevaihe olisi antanut odottaa. Volyymien kasvu kompensoi marginaalien kaventumista, kun matala korkotaso edisti luotonottoa.

Matalasuhdanne jatkuu

Alkaneena vuonna tilanne on pitkälti sama. Enempää maailmantaloudessa kuin euroalueellakaan ei ole odotettavissa voimakasta nousua. Matalasuhdanne eli normaalia hitaampi kasvu jatkuu. EU on keskittynyt julkisen sektorin vakauttamiseen ja odottaa vetoapua Yhdysvalloista. Maan velkaisuus saattaa kuitenkin heikentää elpymistä ja kääntää valuuttakurssit Euroopan kasvutoiveiden kannalta kielteiseen suuntaan. Suomessa sekä yritysten että kotitalouksien terve rahoitusasema on toistaiseksi turvannut kotimarkkinoiden kohtuullisen kasvun. Pankkien toimintaympäristö säilynee siis ennallaan jo kolmatta vuotta peräkkäin. Toiminnan volyymit kyllä kasvavat. Siitä pitää huolen matala korkotaso, johon ei ole näköpiirissä merkittävää muutosta.

Tavoitteena hallittu kasvu

Osuuspankkiryhmä on nostanut tärkeimmäksi tavoitteekseen kasvun. Se on uudistetun strategiamme ydinkohtia, mutta ei ainoa sisältö. Strategian uudistus ei ollut mitenkään radikaali. Hallittu kasvu on kuulunut tavoitteisiimme jo pitkään, ja tavoitteita on myös saavutettu.

Haluamme kasvun jatkuvan ja voimistuvan. Pankkiryhmän kannattavuus ja vakavaraisuus on jo vuosia ollut sillä tasolla, että meillä on mahdollisuus kohdistaa voimamme kasvuun. Vakavaraisuutemme on lähes kaksinkertainen lakisääteiseen minimiin nähden, ja nykyinen kannattavuutemme takaa tämän tason säilymisen.

Osuuspankkiryhmä on kasvattanut osuuttaan Suomen pankkimarkkinoista jo sata vuotta ja pystyy vastaisuudessaakin tekemään niin riskienhallinnasta tinkimättä. Olemme sopeutuneet säännöstelystä vapautumisen jälkeiseen aikaan ja muistamme hyvin pankkikriisin vuodet ja niiden opetukset. Koko pankkialan ja erityisesti Osuuspankkiryhmän tilanne on nyt aivan toinen kuin 1990-luvulla. Meidän lähtöasemamme ovat tänään entistä paremmat, kun pankkikilpailussa korostuu palvelukyky. Me lähdemme hakemaan kasvua nimenomaan sen avulla.

Palvelu on kaiken perusta

Vahva taloudellinen asemamme merkitsee sitä, että voimme keskittyä palvelujen kehittämiseen. Pankkipalveluissa se tarkoittaa erityisesti panostusta osaavaan henkilöstöön, koska ihmiset tekevät palvelun. Hienot verkko- ja mobiilipalvelutkaan eivät synny itsestään. Niiden kehittämiseen tarvitaan päteviä ihmisiä. Vielä enemmän ihmisten merkitys tietenkin korostuu yksilöllisessä, henkilökohtaisessa asiakaspalvelussa. Palvelun laatu on asiakkaillemme tärkeä, ja siksi se on myös meille ensimmäisellä sijalla. Hyvä yrityskuva ja laadukkaat palvelut saavat nykyiset asiakkaat tyytyväisiksi ja tuovat myös uusia. Tähän perustuva markkinaosuuden kasvu on tervettä kasvua.

Kiitän omistajiamme, asiakkaitamme, henkilöstöämme ja hallintohenkilöitämme sekä kaikkia muita sidosryhmiämme kuluneesta vuodesta ja toivotan menestystä alkaneelle.

Helsingissä 13. päivänä helmikuuta 2003

Antti Tanskanen

Toimitusjohtajan katsaus

Vuosikymmenten yhteistoimintaa

Vuosi 2002 oli koko Osuuspankkiryhmän yhteinen juhluvuosi. Se oli vakuuttava osoitus yhteistyön voimasta. Ryhmän sisäinen yhteistoiminta ei ole liiketoiminnasta irrallinen asia. Menestyksellinen asiakasliiketoiminta ryhmän monimuotoisella rakenteella edellyttää nimenomaan selkeään keskinäiseen työnjakoon pohjaavaa yhteistyötä. Osaamisemme ja voimavaramme yhdistäen olemme rakentaneet toimintamallin, joka takaa kaikkien jäsenpankkien asiakkaille koko maassa ja sähköisissä verkoissa huippuluokan palvelutarjonnan.

Tänä vuonna tulee kuluneeksi 75 vuotta Osuuspankkikeskuksen edeltäjän, Osuuskassojen Keskusliiton perustamisesta. Kesällä 1928 kokoontui Savonlinnaan yli 900 edustajaa 389 osuuskassasta päättämään yhteisen keskusjärjestön perustamisesta osuuskassaliitoille. Keskusliiton päätehtäväksi määriteltiin "osuuskassatoiminnan edistäminen". Vuosikymmenten mittaan OKL:n toiminta kasvoi ja kehittyi, mutta tuo keskeinen tehtävä pysyi ja vahvistui.

Nykyinen OPK on radikaalisti erilainen kuin edeltäjänsä, mutta sen perustehvät ovat oleellisilta osiltaan entiset. Koko pankkiryhmän strategian pohjalta viime kesänä uusitussa OPK:n strategiassa määriteltiin ydinpalvelualueiksemme asiakasliiketoiminnan tukipalvelut, keskitetyt palvelut, ryhmäohjaus ja strategisena omistusyhteisönä toimiminen. Uusi strategia raamittaa selkeästi kehittämisspainotuksemme tuleville vuosille. Koko pankkiryhmän kasvuhakuisen strategian toteuttaminen edellyttää OPK:lta jäsenpankkien liiketoimintaa tukevaa palvelu- ja tuotekehitystä, ennakoidun riskienhallintaa ja valvontaa sekä ryhmän hintakilpailukykyä tukevaa keskitettyjen palvelujen tuottamista.

OPK edellytysten luojana

OPK:n missiona on luoda edellytykset ryhmän strategisten tavoitteiden toteutumiselle. Yksi rahoitusalan keskeisimmistä kilpailu- ja menestystekijöistä on kyky investoida tietotekniikkaan. Kyse on samanaikaisesti sekä laatuun että hintaan liittyvästä kilpailukyvyistä. Asiakkaat haluavat uusia ja yhä uudenaikaisempia tuotteita entisten tilalle. Tuotteiden elinkaari lyhenee, ja palvelujen tulee olla aina saatavilla. Samalla tietotekniikkakustannusten suhteellinen osuus kasvaa.

Osuuspankkiryhmän kyky vastata kilpailuun on hyvä. Meillä on tarvittava osaaminen, tarvittavat taloudelliset resurssit ja riittävä toimintavolyymi. Haluamme olla edelläkävijä strategiamme mukaisilla ydinliiketoiminta-alueilla. Tietoteknisten investointien painopiste on kertomusvuonna ollut ja on myös kuluvana vuonna varallisuudenhoitopalveluissa. Myös asiakkuuksien hallintaan ja palvelukanavien monipuolista hyödyntämistä tukevien järjestelmien kehittämiseen panostetaan merkittävästi.

Laatua ja tehokkuutta

Viime vuosina entistä suurempi osa osuuspankkien omaa liiketoimintaa tukevista palveluista on keskitetty Osuuspankkikeskukseen, mikä on osoittautunut hyvin onnistuneeksi. Pankit ovat saaneet lisää myyntivoimaa asiakaskontakteihin, ja tehokkuutta on voitu nostaa ryhmätasolla. Lyhyessä ajassa valtaosa ryhmän palkkahallinta-, tili- ja puhelinpalveluista on siirretty hoidettavaksi keskitetysti. Keskitetyissä palveluissa korostuu tulevaisuudessa entistä selvemmin laadun ja toimintavarmuuden kehittäminen.

OPK:n asema ryhmän strategisena omistusyhteisönä selkiintyi ja vahvistui. Uudessa strategiassa täsmennettiin OPK:n roolia ryhmän vähittäispankkitoimintaan keskittyvien palvelu- ja tuotantoyhtiöiden ensisijaisena omistajana ja pääomittajana. OPK:n liikevoitto kasvoi lähes kolminkertaiseksi, ja se muodostui miltei yksinomaan osakesijoitusten tuotosta. Sen ansiosta OPK:n omavaraisuus vahvistui selvästi. Koko OPK-konsernin liikevoitto oli lähes kolmanneksen suurempi kuin edellisvuonna osakemarkkinoiden kaltoin kohteleman henki- ja eläkevakuutusliiketoiminnan tappiollisuudesta huolimatta.

Vakaa riskiasema

Osuuspankkiryhmän nykymuotoinen yhteistoimintamalli on ollut käytössä runsaat viisi vuotta. Uudistuksen keskeinen lähtökohta oli OPK:n roolin ja vastuun selkiyttäminen koko pankkiryhmän riskienhallinnasta vastaavana yksikkönä. Jäsenpankkien ohjauksen ja valvonnan perustaksi luotiin sisäinen valvontarajajärjestelmä, joka on osoittautunut hyväksi työvälineeksi normipohjaiseen ryhmäohjaukseen.

Osuuspankkiryhmän riskinkantokyky on vahva, ja se vahvistui edelleen viime vuonna. Riskinkantokyvyn ja kannattavuuden tunnusluvut olivat selvästi hallintoneuvoston asettamien riskirajojen sisällä, eikä yksikään luotto- tai markkinariskien riskiraja rikkoutunut. Vakaan riskiaseman ja hyvän taloudellisen tilanteen pohjalta meidän on hyvä jatkaa menestyksestä toimintaamme ryhmänä asiakkaan eduksi.

Kiitän kaikkia jäsenpankkeja ja koko henkilökuntaa kuluneesta satavuotisjuhlavuodesta ja toivotan menestystä alkaneelle 75-vuotisjuhlavuodelle.

Helsingissä 13. päivänä helmikuuta 2003

Reijo Karhinen

Toimintaympäristö

Kansainvälisen talouden ongelmat heijastuivat kuluneena vuonna selvästi myös Suomeen. Talouden kasvu oli jo toisena peräkkäisenä vuonna melko hidasta. Kokonaistuotannon määrän lisäys oli vain pari prosenttia. Sen sijaan kotimaisen kysynnän nousu jatkui subteellisen tasaisena palkkatulojen kasvuun ja matalan koron tukemana. Investointien määrä jäi tosin edellisvuotista pienemmäksi. Kotimarkkinoiden vakauden ansiosta työllisten määrä pysyi edellisvuotisella tasolla ja keskimääräinen työttömyysaste runsaassa 9 prosentissa. Yrittäjien määrä kuitenkin väheni edellisen vuoden tapaan.

Vuoden alkaessa Euroopan keskuspankin ohjauskorko oli 3,25 prosenttia, jona se pysyi joulukuulle asti. Tuolloin sitä alennettiin puoli prosenttiyksikköä, kun euroalueen talouden tila heikkeni ja inflaatiopaineet vähenivät. Op-Prime oli suurimman osan vuotta 3,50 prosenttia. Vuoden lopulla markkinakorkojen lasku jyrkkeni, ja Op-Prime päätettiin alentaa 3,20 prosenttiin vuoden 2003 alusta ja edelleen 2,90 prosenttiin 3.3.2003 lukien.

Euro otettiin vuoden alussa käyttöön käteisvaluuttana, ja se korvasi markan myös jokapäiväisessä käytössä. Euroon siirtymisen pelättiin nostavan kuluttajaintoja, mutta kokonaisuudessaan hintavaikutukset jäivät vähäisiksi. Inflaatiopaineita alensi myös euron vahvistuminen suhteessa dollariin, mikä johtui pääosin USA:n talouden ongelmista.

Kuluttajahintojen keskimääräinen vuosinousu oli vain 1,6 prosenttia. Sen sijaan asuntojen hinnat nousivat alkuvuonna tuntuvasti. Syksyllä hinnat tasaantuivat, ja vuoden lopulla asunnot olivat suurimmissa kaupungeissa noin 10 prosenttia kalliimpia kuin vuotta aiemmin. Suhteessa kotitalouksien tuloihin asuntojen keskimääräiset hinnat pysyivät edelleen kohtuullisina.

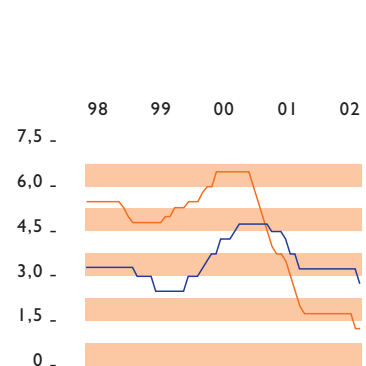
Kotitalouksien tulojen kasvu ja erittäin matala korkotaso ylläpitivät vilkasta asuntoluottojen kysyntää. Myös muuttoliike suurimpiin kasvukeskuksiin ja niiden lähikuntiin jatkui. Talletuspankkien asuntoluottokanta kasvoi lähes 13 prosenttia. Asuntoluottomarkkinoiden voimakas kasvu jatkui siten jo viidettä vuotta.

Yritysten toimintaympäristö vaihteli huomattavasti toimialoittain. Vientiteollisuus kärsi heikosta kansainvälisestä kysynnästä. Kotimarkkinateollisuudessa ja palvelualoilla kotimainen kysyntä ylläpiti kasvua. Kokonaisuutena yritysten rahoitusasema säilyi verraten hyvänä. Yritysten pankkiluottojen kasvu nopeutui vuoden jälkipuoliskolla yli 10 prosenttiin, vaikka investointiaktiiviteetti oli laimeaa. Suhdannetilanteen mukaisesti teollisuuden investoinnit supistuivat, kun taas palvelualoilla ne kääntyivät alkuvuoden pudotuksen jälkeen nousuun.

Pörssiosakkeiden hintojen lasku jatkui. Suomessa HEX-portfolioindeksi laski vuoden kuluessa runsaat 15 prosenttia. Osakemarkkinoiden heikkoudesta huolimatta nettomerkintöjä sijoitusrahastoihin, erityisesti korkorahastoihin, kertyi edellisen vuoden tahtiin. Finanssivarallisuuden kartuttaminen on selvästi mielletty pitkäjänteiseksi toiminnaksi. Eurotalletuskanta pankeissa kasvoi runsaat 4 prosenttia.

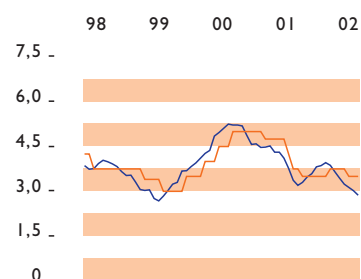
Alkaneena vuonna Suomen talouskehitys on edelleen pääosin kotimarkkinoiden varassa. Kotitalouksien tulot nousevat viime syksynä tehdyn palkkatarkkailun vaikutuksesta, mutta ostovoiman kasvua rajoittavat kireä verotus ja korkea työttömyys. Ei ole perusteita odottaa suurten euromaiden talouden tilan merkittävää kohene- mista, joten keveän rahapolitiikan ja matalien korkojen jakso euroalueella pitkittyy.

Osuuspankkiryhmän avainluvut

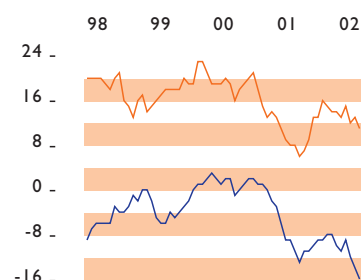
Rahapolitiikan ohjauskorkoja, %

■ Fed
■ EKP

Korkokehitys, %

■ Op-Prime
■ Helibor/Euribor (12 kk)

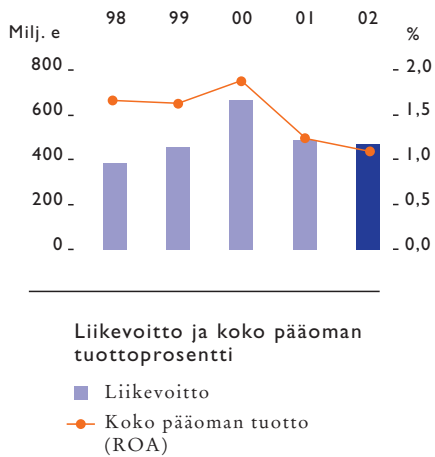
Kotitalouksien luottamusindikaattori, saldoluku

■ Suomi
■ Emu-maat

	1998	1999	2000	2001	2002
Jäsenpankit	247	247	245	245	244
Konttorit	728	717	709	693	692
Henkilöstö (ilman kausiapulaisia)	8 366	8 337	8 535	8 802	8 937
Jäsenet ja asiakkaat, 1 000 kpl					
Omistajajäsenet	695	798	875	984	1 042
Asiakkaat	2 801	2 848	2 920	2 973	3 023
Verkkopalvelusopimukset	341	445	572	685	783
Markkinaosuudet, %					
Markka-/euromääräisistä luotoista	30,2	30,2	31,9	32,4	31,4^{*)}
Markka-/euromääräisistä talletuksista	30,4	30,2	31,2	32,1	32,7
Suomeen rekisteröidyistä rahastoista	9,4	14,3	14,2	13,3	14,3
Henki- ja eläkevakuutuksen maksutulosta	6,6	9,5	10,1	13,4	15,1
Tuloserät, milj. e					
Rahoituskate	691	678	801	875	857
Palkkiotuotot	262	251	303	287	292
Luotto- ja takaustappiot	128	26	5	12	13
Liikevoitto	395	450	664	504	459
Tase-erät, milj. e					
Taseen loppusumma	23 332	26 024	27 086	30 031	31 625
Luottokanta	16 192	18 309	20 260	21 946	24 319
Järjestämättömät ja nollakorkoiset saamiset	266	236	203	192	174
Talletukset	15 735	16 433	17 118	18 774	19 932
Oma pääoma	1 308	1 739	2 314	2 694	3 046
Vakuutussäästöt, milj. e	578	875	1 201	1 493	1 784
Sijoitusrahastojen pääoma, milj. e	460	1 461	1 917	1 929	2 257
Tunnuslukuja					
Vakavaraisuussuhde, %	12,2	12,4	13,7	15,1	15,2
Vakavaraisuussuhde ensisijaisilla omilla varoilla (pl. pääomasijoitukset), %	7,9	9,9	11,6	13,0	13,6
Koko pääoman tuotto (ROA), %	1,66	1,65	1,90	1,28	1,11
Oman pääoman tuotto (ROE), %	35,0	26,7	24,9	14,6	11,9
Kulujen suhde tuottoihin	56,5	59,0	48,6	55,3	61,1

^{*)} Aikaisempiin vuosiin nähden vertailukelpoinen luku on 32,5 %, ks. s. 23

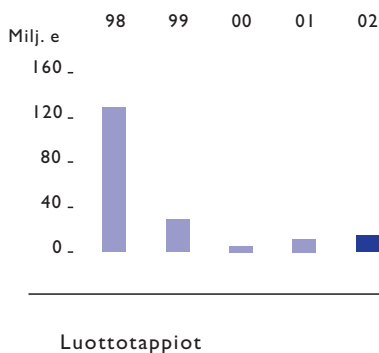
Osuuspankkiryhmä vuonna 2002

Vuonna 2002 Osuuspankkiryhmän markkina-asema vahvistui, liikevoitto supistui ja vakavaraisuus parani.

Asiakasvarat eli talletukset, vakuutussäästöt ja sijoitusrahastojen pääomat kasvoivat 8,0 prosenttia 24,0 miljardiin euroon. Markkinaosuus talletuspankkien euromääräisistä talletuksista kasvoi 32,7 prosenttiin (32,1). Osuus Suomeen rekisteröityjen sijoitusrahastojen pääomista nousi 13,3:sta 14,3 prosenttiin ja osuus henki- ja eläkevakuutuksen maksutulosta 13,4:stä 15,1 prosenttiin.

Koko luottokanta kasvoi 11 prosenttia 24,3 miljardiin euroon. Markkinaosuus talletuspankkien euromääräisistä luotoista oli 31,4 prosenttia. Vuotta aiemmin vertailukelpoinen osuus oli 31,3 prosenttia. Osuus kotitalouksien asuntoluotoista oli 34,8 prosenttia (34,3).

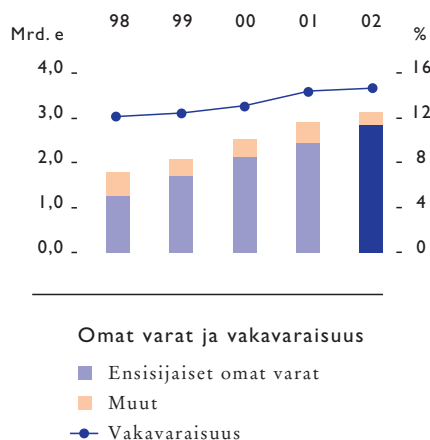

Liikevoitto supistui 8,9 prosenttia 459 miljoonaan euroon. Koko pääoman tuotto oli 1,1 prosenttia.

Pankkiryhmän riskinkantokyky vahvistui edelleen. Vakavaraisuus ensisijaisilla omilla varoilla laskettuna nousi 13,6 prosenttiin (13,0) ja kokonaisvakavaraisuus 15,2 prosenttiin (15,1). Pankkiryhmän riskiasema on vakaa.

Osuuspankkiryhmän pörssinoteeratun liikepankin OKOn konserniliikevoitto oli 96 miljoonaa euroa, kun se vuonna 2001 oli 111 miljoonaa euroa.

Osuuspankkiryhmän markkina-aseman vahvistumisen arvioidaan jatkuvan vuonna 2003. Liikevoiton arvioidaan muodostuvan saman tasoiseksi kuin vuonna 2002.

Vuoden tapahtumia

- 1.1.** Suomessa siirryttiin euron käyttöön myös käteisrahana. Osuuspankkiryhmässä kaikki asiakaspalveluihin liittyvät konversiot saatiin suoritetuksi suunnitelmien mukaan, ja tietojärjestelmien käyttöönotto sujui ongelmitta, samoin jäsenpankkien ja asiakkaiden rahahuolto.
- 7.3.** Valtiovarainministeriö valitsi kilpailuttamisen jälkeen OKOn yhdeksi maksuliikepankiksi. OKO aloitti valtion maksuliikkeen välittäjänä syyskuussa.
- 21.3.** Osuuspankkien omistajajäsenten määrä ylitti miljoonan rajan. Miljoonas omistajajäsen oli vientiasistentti Terhi Mikkola Turusta.
- 17.4.** Osuuspankkiryhmä lahjoitti suomalaisille kirjastoille 350 tietokonetta tietoliikenneyhteyksineen. Elokuussa opetusministeriö nimesi lahjoituksen vuoden 2002 tietoyhteiskuntateoksi.
- 30.4.** Osuuspankkikeskus ja OKO myivät kaikki omistamansa Pohjola-Yhtymän osakkeet. Vuonna 2000 tehtyjen sijoitusten kokonaistuotto oli noin 75 miljoonaa euroa.
- 14.5.** Osuuspankkiryhmän satavuotisjuhlavuoden päätapahtumaa vietettiin Helsingissä. Valtakunnalliseen pääjuhlaan osallistui yli 7 000 vierasta pankkiryhmän kaikista sidosryhmistä. Juhlavuoden mittaan järjestettiin myös 14 maakunnallista juhlaa ja 14 paikakunnalla kiertänyt taidenäyttely.
- Toukokuussa julkaistiin myös historiateos "Lähellä ihmistä. Osuuspankkitoiminta 100 vuotta". Sen on kirjoittanut tunnettu taloushistorioitsija Antti Kuusterä.
- Juuri OKOn vuosipäivänä 14.5. Fitch Ratings nosti OKOn pitkien luottojen luokituksen A+:sta AA:-een ja lyhyiden luottojen FI:stä FI+:aan.
- 13.6.** Osuuspankkikeskuksen hallintoneuvosto vahvisti pankkiryhmän uuden liiketoimintastrategian OP-2002:n. Sen ytimenä on kasvutavoite: pitkällä aikavälillä Osuuspankkiryhmän tavoitteena on olla markkina-asemaltaan suurin pankki Suomessa.
- 16.-18.8.** Osuuspankkiryhmän henkilöstön satavuotisjuhlat pidettiin Turussa. Lukuisiin tapahtumiin osallistui yli 4 000 osuuspankkilaista. Eläkeläisten satavuotisjuhlat järjestettiin Mikkelisä elokuun lopulla.
- 5.9.** Osuuspankkiryhmän Tutkimussäätiö järjesti seminaarin pankkiryhmän juhlavuoden kunniaksi toteutetusta tutkimusohjelmasta, jota säätiö on tukenut yhteensä miljoonalla eurolla.
- 9.10.** OP-Rahastoyhtiö Oy toi markkinoille euroalueelle sijoittavan OP-Kestävä Kehitys-sijoitusrahaston. Sen sijoituskohteet valitaan yrityksistä, jotka hoitavat hyvin toimintaansa liittyvät sosiaaliset, taloudelliset ja ympäristökysymykset.

Toiminta-ajatus

Osuuspankkiryhmään kuuluvat itsenäiset suomalaiset pankit tarjoavat parasta pankkipalvelua sekä edistävät omistaja-jäsentensä ja asiakkaidensa taloudellista menestymistä.

Osuuspankkiryhmän vahvuus perustuu kehityshakuisen asiakasliiketoimintaan, kiinteään yhteistoimintaan, paikalliseen päätöksentekoon ja osaavaan henkilöstöön.

Osuuspankkiryhmän toimintaa ohjaavia perusarvoja ovat jäsenyys, ihmisläheisyys, luotettavuus, menestystahto ja ryhmäyhtenäisyys.

Eettiset periaatteet

Luottamuksellisuus

Osuuspankkiryhmän toimihenkilö noudattaa tinkimättömästi liike- ja pankkisalaisuutta, sisäpiiriä koskevia säännöksiä sekä hyvää pankkitapaa.

Vastuullisuus

Liiketoiminta suuntautuu kohteisiin, jotka ovat yleisesti hyväksyttäviä sekä edistävät asiakkaiden, omistajien ja yhteiskunnan taloudellista hyvinvointia.

Oikeudenmukaisuus

Asiakkaita, omistajia, henkilöstöä ja muita sidosryhmiä arvostetaan ja kohdellaan tasapuolisesti.

Rehellisyys

Osuuspankkiryhmään kuuluvat yhteisöt ovat luotettavia ja rehellisiä sopimuskumppaneita. Sekä ulkoinen että sisäinen viestintä on tosiasioihin perustuvaa ja antaa oikean kuvan esitettävästä asiasta.

Visio

Olemme johtava pankki Suomessa
– asiakkaillemme enemmän kuin pankki.

Osuuspankkiryhmän strategia

Osuuspankkikeskuksen hallintoneuvosto vahvisti kesäkuussa pankkiryhmälle uuden strategian, OP-2002:n. Sen lähtökohdana on, että Osuuspankkiryhmä on saavuttanut hyvän tulostason ja vahvan vakavaraisuuden, minkä vuoksi tavoitteiden painopistettä voidaan siirtää kasvun suuntaan. Tavoitteena on, että Osuuspankkiryhmä on pitkällä aikavälillä markkina-asemaltaan suurin pankki Suomessa.

Kasvua riskit halliten

Osuuspankkiryhmä ylläpitää sellaista kannattavuutta ja vakavaraisuutta, joka mahdollistaa liiketoiminnan kasvun ja kattaa liiketoimintaan liittyvät riskit. Ryhmän toiminnallista tehokkuutta kehitetään hintakilpailukykyä edistävällä tavalla. Markkina-asemien vahvistaminen tapahtuu kaikissa olosuhteissa ryhmän riskienhallintaohjeita noudattaen ja valvontarajojen puitteissa.

Ryhmän ydinliiketoimintoja ovat rahoitus, varallisuudenhoito, päivittäiset rahasiat ja maksuliikepalvelut. Ydinliiketoimintoja täydentävät ja niiden kilpailuetua parantavat finanssialan parhaat lisäarvopalvelut.

Parasta osaamista ja asiantuntemusta

Osuuspankkiryhmän menestyksen perustana ovat kilpailuetua ja -kykyä tuova asiantuntemus ja edelläkävijäisyys asiakkaiden tarpeiden tyydyttämisessä. Ryhmä tarjoaa asiakkaidensa käyttöön yleispankeista parhaan osaamisen, ja keskitetty erityisalueiden osaaminen vastaa alan erikoistuneiden toimijoiden tasoa. Osuuspankkiryhmän monikanavainen palveluverkosto toimii kustannustehokkaasti ja asiakkaan näkökulmasta saumattomasti. Palveluverkosto kykenee tyydyttämään asiakkaan tarpeet kilpailijoita helpommin ja vaivattomammin ajasta ja paikasta riippumatta.

Asiakassuhteita hoidetaan aktiivisesti, kasvuhakuisesti ja asiakkuuden arvon näkökulmasta kustannustehokkaasti. Omistajajäsenyyttä ja asiakasetujärjestelmää kehitetään määrätietoisesti tavoitteena kokonaisasiakkuus ja asiakasuskollisuus.

Asiakkaiden tarpeet etusijalla

Osuuspankkiryhmän asiakkaina ovat kotitaloudet, pk- ja maaseutuyritykset, yhteisöt ja valikoiduilla palvelualueilla suuret yritykset.

Tuotteiden ja palvelujen kehittäminen perustuu asiakkaiden nykyisiin ja enustettaviin tarpeisiin. Johtavana ajatuksena on tuotteiden ja palveluiden käytön helppous ja kilpailukykyisyys sekä asiakkaalle että pankille. Ryhmässä kehitetään tuote- ja palvelukokonaisuuksia, joissa eri palvelut on paketoitu asiakkaille sopiviksi.

Yritysten ja yhteisöjen osalta pankkiryhmä keskittyy kotimaisten asiakkaiden palveluun ja tarjoaa näille monipuoliset rahoitus-, varallisuudenhoito- ja maksuliikekeratkaisut Suomessa ja kansainvälisesti. Ulkomaisille asiakkaille ryhmä tarjoaa pankkipalvelut näiden Suomeen liittyvien liiketoimintojen tarpeisiin.

Osuuspankkiryhmän sähköiset palvelut ovat ydinliiketoiminnoissa kilpailijoita monipuolisemmat, laadukkaammat ja helppokäyttöisemmät. Teknologian ja kilpailuympäristön nopean kehittymisen vuoksi panostusta kehitysosaamisen ylläpitoon ja uusiin teknologioihin jatketaan etenkin ydinliiketoiminnoissa. Osuuspankkiryhmän strateginen tavoite on toimia koko maan kattavasti. Ryhmän omaa palveluverkostoa täydentävät kumppaneiden verkostot.

Merkittävään kasvuun varallisuudenhoidossa

Osuuspankkiryhmän varallisuudenhoidopalvelut ovat asiakkaan näkökulmasta katsottuna selkeä ja yhtenäinen kokonaisuus, joka tarjoaa markkinoiden parhaan vaihtoehdon asiakkaan varallisuuden kasvattamiseen ja taloudellisen turvallisuuden varmistamiseen. Varallisuudenhoidopalveluista tehdään selvästi nykyistä keskeisempi osa asiakassuhteiden hoitamista.

Varallisuudenhoidossa Osuuspankkiryhmä tavoittelee merkittävää markkinaosuuden kasvua. Kasvu saavutetaan kilpailijoita paremmalla asiakassuhteiden hoidolla, myynnin tehokkaalla organisoimisella sekä aktiivisella osaamisen laajentamisella ja tuote- ja palvelukehityksellä.

Edelläkävijä asuntopalveluissa

Asuntorahoitus ja asumiseen sekä asuntojen ja kiinteistöjen välittämiseen liittyvät palvelut ovat Osuuspankkiryhmän keskeinen liiketoiminta-alue. Ryhmä on asuntopalveluiden kehittämisessä edelläkävijä ja yhdistää laadukkaan asuntopalvelun tuottaman kilpailuedun kilpailukykyiseen hinnoitteluun koko maassa. Osuuspankeista, OP-Kiinteistökeskuksista ja OP-Asuntoluottopankista tarjotaan asuntorahoituksen ja asuntojen välityksen paras asiantuntemus sekä tuotteet ja palvelut. Osuuspankkiryhmä erottuu kilpailijoista yhdistelemällä asuntopalveluja ja -tuotteita mm. sijoitus- ja vakuutuspalveluiden kanssa asiakkaiden tarpeisiin soveltuviksi kokonaisuuksiksi.

Vastuullisuus arvoperustana

Osuuspankkiryhmän erottumistekijät ovat paikallisuus ja yhteisöllisyys, mikä merkitsee nopeaa päätöksentekoa, asiakastuntemusta ja osuuspankin aktiivista toimimista asiakkaan sekä oman talousalueen eduksi.

Jäsenpankkien ja Osuuspankkikeskuksen välinen ja jäsenpankkien keskinäinen yhteistyö ja luottamus ovat perustana jäsenpankkien ja koko ryhmän liiketoiminnallisten tavoitteiden saavuttamiselle.

Vastuullisuus on Osuuspankkiryhmän eettisten periaatteiden keskeinen tukipilari. Liiketoiminnassa korostuu vastuu ympäristöstä ja yksilöstä. Näiden ohella vastuu koko yhteiskunnasta ja sen kehityksestä tulee nähdä oleellisena osana ryhmän arvoperustaa.

Osuuspankkien yhteiskunnallisen vastuunkannon tulee ilmetä sekä paikallisella yhteisöllisyytenä että tekoina alueellisella ja valtakunnallisella tasolla. Toiminta-ajatukseensa, perusarvoihinsa ja eettisiin periaatteisiinsa tukeutuen ryhmä on myös tulevaisuudessa mukana rakentamassa suomalaista yhteiskuntaa ja kantamassa vastuuta sen kestävästä kehityksestä.

Osuuspankkiryhmä ja kaikki jäsenpankit viestivät avoimesti toimenpiteistään yhteiskuntavastuun kaikilla osa-alueilla. Avoimuus ja mitattavuus ovat keskeinen lähtökohta taloudellisessa, sosiaalisessa ja ympäristövastuussa.

Osuuspankkiryhmän rakenne

Osuuspankkiryhmä on runsaan kolmen miljoonan asiakkaan – yksityisen ihmisen, yrityksen ja yhteisön – raha-asioiden hoitaja. Kolmannes asiakkaista on samalla osuuspankkien omistajajäseniä. Lisäksi pörssiyhtiö OKOlla on 25 000 osakkeenomistajaa, joista suurin osa on yksityishenkilöitä.

Osuuspankkiryhmässä noudatetaan ryhmästrategiassa sovittua työnjakoa ryhmän keskusyhteisön Osuuspankkikeskus-OPK osuuskunnan ja sen jäsenpankkien kesken. Jäsenpankit keskittyvät asiakasliiketoimintaan, ja kehittämis- ja palvelukeskuksena toimiva OPK edistää ja tukee niiden liiketoimintaa sekä vastaa ryhmäohjauksesta ja valvonnasta.

Osuuspankit

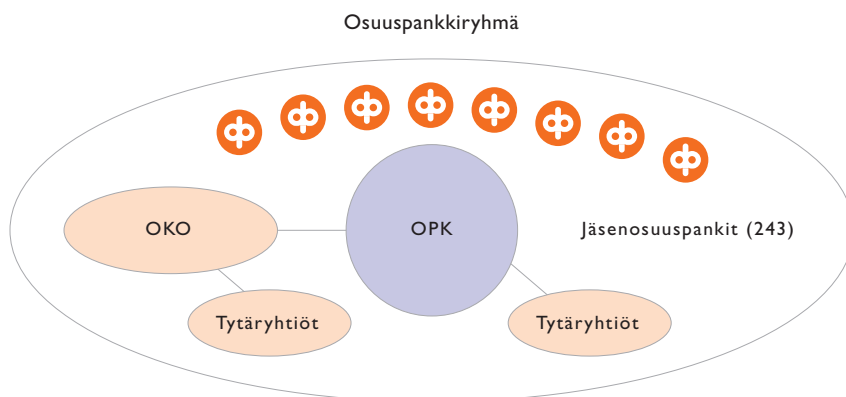
Osuuspankit ovat itsenäisiä, paikallista vähittäispankkitoimintaa harjoittavia talletuspankkeja. Osuuspankit tarjoavat toimialueensa kotitalous- ja pk-yritysassiakkaille, maa- ja metsätaloussasiakkaille ja julkiselle sektorille nykyaikaiset ja kilpailukykyiset pankkipalvelut. Pääkaupunkiseudulla vastaavaa vähittäispankkitoimintaa harjoittaa OKOn täysin omistama Okopankki Oyj.

Jäsenyys on osuuspankin asiakkuuden omaleimaisuustekijä. Omistajajäsenyys antaa mahdollisuuden osallistua pankin hallintoon ja päätöksentekoon. Sen kautta jäsenten vaikutusmahdollisuudet ulottuvat koko paikkakunnan elinkeinoelämän ja hyvinvoinnin edistämiseen. Lisäksi omistajajäsenyys tuo Platinabonusjärjestelmän mukaisia etuja raha-asioiden keskittämisestä osuuspankkiin.

Yritysmuodoltaan osuuspankit ovat osuuskuntia, joissa päätöksenteon perusarvoihin kuuluu jäsen ja ääni -periaate. Osuuspankin omistajajäseneksi voi liittyä maksamalla osuusmaksun. Jäsenkunta, joka muodostuu valtaosin yksityishenkilöistä, valitsee keskuudestaan oman pankkinsa hallintohenkilöt.

Osuuspankkien peruspääoma muodostuu osuuspääomasta ja mahdollisesta lisäosuuspääomasta. Omistajajäsenten osuuspääomasijoitusten yhteismäärä oli vuoden 2002 lopussa 649 miljoonaa euroa.

Suomi jakaantuu alueellisesti 16 osuuspankkiliittoon, jotka ovat osuuspankkien maakunnallisia yhteistoimintaelimiä. Ne nimeävät alueensa ehdokkaat OPK:n ja OKOn hallintoneuvostoihin.

Osuuspankkien menestyksellä liiketoiminta ilmeni vuonna 2002 vahvana vakavaraisuutena ja hyvänä kannattavuutena. Se antaa edellytykset pankkien oman toiminnan ja niiden koko toimialueen kehittämiseksi myös tulevaisuudessa.

Osuuspankkikeskus (OPK)

Osuuspankkikeskuksen toiminta-ajatuksena on, että keskus toimii koko pankkiryhmän kehittämis- ja palvelukeskuksena, strategisena omistusyhteisönä ja ryhmäohjauksesta ja valvonnasta vastaavana keskusyhteisönä.

Osuuspankkikeskuksen missiona on luoda edellytykset ryhmän strategisten tavoitteiden toteutumiselle. Visiona on olla jäsenpankkien paras ja halutuin yhteistyökumppani.

Osuuspankkikeskuksen ydinpalvelualueet ovat asiakasliiketoiminnan tuki, keskitetyt palvelut, ryhmäohjaus ja omistusyhteisönä toimiminen.

Asiakasliiketoiminnan tuen tehtävänä on edistää jäsenpankkien liiketoiminnan menestystä tarjoamalla kilpailukykyiset liiketoiminnan tukipalvelut sekä laadukkaat keskuspankkipalvelut, jotka OKO tarjoaa. Toiminnassa korostuvat innovatiivinen ja tehokas tuote- ja palvelukehitys sekä jäsenpankkien liiketoiminnan menestyksen ja kasvuhakuisuuden tukeminen. Tälle ydinalueelle kuuluvaa toimintaa on kuvattu tarkemmin luvussa Osuuspankkiryhmän toiminta sivuilla 20-36.

Keskitettyjen palvelujen tehtävänä on vahvistaa kustannustehokkuutta, toimintavarmuutta ja laatua tuottamalla hintakilpailukykyisiä kokonaispalveluja. Toiminnassa korostuvat keskitettyjen palvelujen tuottaminen ja keskittämisen jatkaminen alueilla, joissa on Osuuspankkiryhmän näkökulmasta saavutettavissa lisäarvoa: tehokkuutta, kustannushyötyä tai laatua.

Tälle ydinalueelle kuuluvan Yhteyskeskuksen toimintaa on kuvattu tarkemmin Osuuspankkiryhmän toiminta -luvussa sivulla 21. Muita tärkeitä keskitettyjä palveluja ovat tilipalvelu, palkkahallintopalvelu, perintäpalvelu ja hankintapalvelut. Tilipalvelun asiakkaana oli vuoden lopussa OPK-konsernin yhtiöiden lisäksi 141 osuuspankkia, palkkahallintopalveluiden asiakkaana 149 osuuspankkiyrittäjä ja perintäpalveluiden kokonaisasiakkaana 82 osuuspankkia.

Ryhmäohjauksen tehtävänä on tukea ryhmästrategian toteuttamista jäsenpankeissa, vahvistaa ryhmäyhtenäisyyttä ja varmistaa jatkuva riskienhallinta ja valvonta kasvustrategiaa toteutettaessa. Lisäksi ryhmäohjauksen tehtävänä on valvoa Osuuspankkiryhmän etua kehitettäessä finanssialaan liittyvää lainsäädäntöä ja muuta normistoa sekä kotimaassa että kansainvälisesti.

Tämän ydinalueen keskeisimpiä tehtäviä olivat Osuuspankkiryhmän uuden OP-2002-strategian valmistelu (ks. sivu 11) sekä riskienhallinta (ks. sivu 38). Lisäksi valmisteltiin osuuspankkien ja OPK:n sääntöuudistukset uudistuneen lainsäädännön myötä sekä huolehdittiin osuuspankkien tarkastustoiminnasta.

Omistusyhteisönä OPK vastaa ryhmän strategisista omistuksista, jotka tukevat ryhmän liiketoimintaa. Omistukset ovat pitkäaikaisia sijoituksia ensisijaisesti ryhmän omiin

yhhtiöihin ja toissijaisesti ryhmän ulkopuolisiin yrityksiin. Omistajaroolissa korostuu aina ryhmänäkökulma, koko pankkiryhmän liiketoiminnan edistäminen.

OPK omistaa yhteensä 19 miljoonaa OKOn K- ja A-sarjan osaketta, jotka antavat OPK:lle 41,3 prosentin omistussuuden ja 57,6 prosentin äänivallan pankkiryhmän keskuspankissa. Muut omistussuhteet näkyvät oheisesta taulukosta.

Yritysten välittömät omistussuhteet Osuuspankkiryhmässä

Omistussuus, % 31.12.2002	Osuuspankit	OPK	OKO- konserni	Ryhmä yhteensä
OPK	100,0		0,0	100,0
OKO	23,7	41,3		65,0
Okopankki Oyj			100,0	100,0
Opstock Oy			85,6	85,6
Henkivakuutusosakeyhtiö Aurum	26,7	23,4	49,9	100,0
OP-Rahastoyhtiö Oy		100,0		100,0
OP-Kotipankki Oyj	60,7	18,5	20,8	100,0
OP-Asuntoluottopankki Oyj	51,7	44,4	3,9	100,0
FD Finanssidata Oy		70,0		70,0
Osuuspankkien Keskinäinen Vakuutusyhtiö	78,4	14,9	6,7	100,0
Virtuaalinen Suomi Oy		95,0		95,0

OPK teki 11.2.2003 ostotarjouksen niille 24:lle Aurumin omistajapankille, joiden omistussuus yhtiöstä on suurempi kuin OPK:n vahvistetun strategian mukainen asianomaisen pankin painoarvo ryhmän vähittäispankkitoiminnasta. Tarjouksen perusteella OKO päätti samana päivänä myydä Aurum-osakkeitaan OPK:lle siten, että OKOn omistussuus Aurumista laskee 49,9:stä 15 prosenttiin.

OKO ja sen tytäryhtiöt

OPK:n merkittävin tytäryhtiö OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj on liikepankki, joka toimii Osuuspankkiryhmän keskuspankkina ja vastaa ryhmän maksuvalmiudesta sekä hoitaa ryhmän kansainvälisen liiketoiminnan. OKOn liiketoiminta-alueet ovat yrityspankkitoiminta, investointipankkitoiminta, vähittäispankkitoiminta sekä keskuspankkitoiminta ja varainhallinta. OKO-konserni keskittyy palvelemaan kotimaisia asiakkaita ja tarjoaa heille monipuoliset rahoitus-, sijoitus- ja maksuliikepalvelut. Ulkomaisille asiakkaille OKO tarjoaa pankkipalveluja heidän Suomeen suuntautuvan liiketoimintansa tarpeisiin.

OKOn osakkeet jakautuvat A- ja K-sarjaan. K-sarjan osakkeita voivat omistaa vain Osuuspankkikeskus-OPK osuuskunta pankkiryhmän keskusyhteisönä sekä osuuspankit ja osuuspankkilaissa tarkoitetut osakeyhtiömuotoiset pankit. A-sarjan osakkeet noteerataan Helsingin Pörssissä. Osuuspankkien ja OPK:n osuus OKOn A-sarjan osakkeista oli vuoden lopussa 54 prosenttia.

Okopankki Oyj on OKOn tytäryhtiö, joka harjoittaa vähittäispankkitoimintaa pääkaupunkiseudulla.

OP-Rahoitus Oy fuusioitiin vuoden lopussa emoyhtiönsä OKOon. Toiminta kohde- ja saatavavakuudellisten rahoituspalvelujen tarjoajana jatkuu OKOn Rahoitusyhtiöpalvelut-osastona. Toiminnan painopiste on edelleen autokaupan, kuljetuskaluston, työkoneiden, teollisuuden koneiden ja laitteiden sekä laskusaatavien rahoituksessa.

Opstock Oy on arvopaperivälitystä, corporate finance -toimintaa, omaisuudenhoidtoa ja sijoitustutkimusta harjoittava yhtiö. Pankkiryhmän investointipankki-toiminta on keskitetty Opstockiin. Opstock hoitaa osuuspankkien ja niiden asiakkaiden arvopaperivälityksen.

Muut OPK:n tytäryritykset

Henkivakuutusosakeyhtiö Aurumiin on keskitetty pankkiryhmän henkivakuutusliiketoiminta ja sen kehittäminen. Aurumin tuotevalikoimaan kuuluu kattavat henki-, eläke- ja sijoitusvakuutuspalvelut.

OP-Rahastoyhtiö Oy hallinnoi Osuuspankkiryhmän sijoitusrahastoja. Yhtiö käyttää rahasto-osuuksien myynnissä osuuspankkien ja Okopankin palveluverkostoa sekä pankkiryhmän Internet-palveluita.

OP-Asuntoluottopankki Oyj myöntää osuuspankkien kautta pitkäaikaisia asuntoluottoja turvaavia vakuuksia vastaan. Pankki rahoittaa toimintansa laskemalla liikeseen OP-Asunto-obligaatioita.

OP-Kotipankki Oyj keskittyy vakuudettomien kulutusluottojen myyntiin ja hallinnointiin. Pankin keskeisiä tuotteita ovat Osuuspankkiryhmän kortteihin liitettävä Kultakorttiluotto ja Kultakortti MasterCard.

FD Finanssidata Oy on tietotekniikkayhtiö, joka toimii pankkiryhmän tietojärjestelmien integroijana ja tuottaa ryhmälle tietoteknisiä kehittämis-, ylläpito- ja tuotantopalveluita.

Virtuaalinen Suomi Oy on vuonna 1999 perustettu yhtiö, joka kehittää ja markkinoi Internet-pohjaisia verkkopalveluita.

Osuuspankki Realum on omaisuudenhoitopankki, jonka toiminta päättyi, kun se sulautetaan OPK:hon vuonna 2003.

Muut yhteisöt

Osuuspankkien Eläkekassa huolehtii pankkiryhmän lakisääteisestä eläketurvasta ja *Osuuspankkien Eläkesäätiö* toimintapiiriinsä kuuluvien henkilöiden lisäeläketurvasta.

Osuuspankkien Keskinäinen Vakuutusyhtiö on pankkiryhmän sisäinen vakuutusyhtiö. Se on osa ryhmän sisäistä riskienhallintajärjestelmää.

Osuuspankkien Vakuusrahasto on pankkiryhmän sisäinen vakuusrahasto, jonka toiminta päättyi vuoden 2004 loppuun mennessä.

Osuuspankkiryhmän hallinto

Nykymuotoinen Osuuspankkiryhmä aloitti toimintansa heinäkuun 1. päivänä 1997. Osuuspankkiryhmällä tarkoitetaan osuuspankkien yhteenliittymää, josta on säädetty osuuspankkilaissa. Osuuspankkiryhmän muodostavat keskusyhteisö Osuuspankki-keskus-OPK osuuskunta (OPK) ja sen jäsenpankit sekä niiden konsolidointiryhmiin kuuluvat yritykset. Lain mukaan Osuuspankkiryhmää valvotaan konsolidoidusti, ja

keskusyhteisö ja Osuuspankkiryhmään kuuluvat luottolaitokset vastaavat toistensa veloista ja sitoumuksista.

Osuuspankkiryhmä on Suomessa ainutlaatuinen, erityislainsäädännöllä säädelty taloudellinen kokonaisuus. Osuuspankkiryhmän (osuuspankkien yhteenliittymän) juridista rakennetta on selvitetty tarkemmin ryhmän tilinpäätöksessä, joka on tämän julkaisun liitteenä.

Osuuspankeissa ylintä päätösvaltaa käyttää omistajajäsenistä muodostuva osuuskunnan kokous tai edustajisto, joka valitsee pankille hallintoneuvoston. Hallintoneuvosto puolestaan valitsee pankille hallituksen, jossa on sekä omistajajäsenten että pankin ammattijohton edustajia.

Ryhmän keskusyhteisössä OPK:ssa ylin päätösvalta on osuuskunnan kokouksella ja sen valitsemalla hallintoneuvostolla. Operatiivista päätösvaltaa käyttää hallintoneuvoston valitsema johtokunta, joka koostuu ammattijohtajista. OPK:n hallintoa on selvitetty tarkemmin tämän julkaisun sivuilla 48-50.

Pankkiryhmän keskuspankki OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj on keskusyhteisö OPK:n tytäryhtiö. OKOssa ylin päätösvalta on yhtiökokouksella ja sen valitsemalla hallintoneuvostolla. OKOn hallintoneuvoston enemmistö koostuu OPK:n hallintoneuvoston jäsenistä. OPK:n johtokunnan puheenjohtaja toimii myös OKOn johtokunnan puheenjohtajana. OKOssakin operatiivista päätösvaltaa käyttää hallintoneuvoston valitsema OPK:n ja OKOn ammattijohtajista koostuva johtokunta. OKOn hallintoa on selvitetty tarkemmin OKOn omassa vuosikertomuksessa.

Osuuspankkiryhmä erottuu kilpailijoista tavassaan kohdata asiakas. Tämä tarkoittaa vahvaa asiantuntijuutta, ihmisläheisyyttä, taitoa nähdä kokonaisuus ja kykyä tarjota asiakkaille heidän tarpeisiinsa parhaiten sopivat ratkaisut.

Osuuspankkiryhmän toiminta

OP-2002-strategian mukaan omistajajäsenyyttä ja bonusjärjestelmää kehitetään määrätietoisesti tavoitteena kokonaisasiakkuus ja asiakasuskollisuus. Lähtökohdana on Osuuspankkiryhmän kiinnostavuuden lisääminen asiakkaiden pankkipalvelujen tarjoajana sekä omistajajäsenen ja etuasiakkaan taloudellisen menestymisen tukeminen.

Yli miljoona omistajajäsentä

Osuuspankkien omistajajäsenten määrä on kasvanut voimakkaasti vuodesta 1997 lähtien. Parhaimmillaan uusia jäseniä on tullut yli sata tuhatta vuodessa. Maaliskuussa 2002 omistajajäsenten määrä ylitti miljoonan rajan. Vuoden lopussa lukumäärä oli 1 042 000. Lisäksi Okopankki Oyj:llä on pääkaupunkiseudulla 118 000 etuasiakasta, jotka saavat pankiltaan samat edut kuin omistajajäsenet.

Pankit palkitsevat omistajajäseniä ja etuasiakkaita pankkipalveluiden käytön keskittämisestä Platinabonuksilla. Osuuspankkiryhmä on kehittänyt bonusjärjestelmää huomattavasti viime vuosina. Bonuksia kertyy luotoista, talletuksista, vakuutuksista ja sijoitusrahastoista, ja niitä voi nykyisin käyttää valtaosaan palvelumaksuista. Uusiksi bonusten käyttökohteiksi tulivat vuonna 2002 tallelokerovuokrat ja verkkolahjakortti. Vuodesta 1999 lukien bonuksia on kertynyt omistajajäsenille ja etuasiakkaille yhteensä 87 miljoonan euron arvosta. Kertomusvuonna niitä kertyi 30,4 miljoonan ja käytettiin 22,1 miljoonan euron arvosta.

Bonuksia käytetään palvelumaksuihin automaattisesti. Vuoden 2002 aikana järjestelmää kehitettiin siten, että pankit voivat vuoden 2003 alusta maksaa käyttämättömät bonukset rahana omistajajäsenen tai etuasiakkaan tilille pääomatulon verolla vähennettynä.

Osuuspankin omistajajäseneksi liittyessään jäsen maksaa pankin sääntöjen mukaisen osuusmaksun. Vuoden 2002 alusta voimaan tullut osuuskuntalain muutos antoi osuuspankeille mahdollisuuden korottaa omistajajäsenten osuuspääomasijoituksia pankin omista pääomista. Vuonna 2002 osuuspankit lisäsivät näitä sijoituksia rahastokorotuksina yhteensä 26 miljoonan euron arvosta.

Asiakaskunta kasvaa vakaasti

Strategiassaan Osuuspankkiryhmä asettaa asiakkaan tarpeet etusijalle. Tämä konkretisoituu asiakassuuntautuneessa toimintatavassa. Se on pankin koko liiketoiminnan kattava toimintatapa, jossa asiakas on kaiken keskipisteenä. Perustana on asiakaskontaktien yhteydessä tehtävä asiakkaiden tarpeiden analysointi ja siihen pohjautuva kattava tuote- ja palvelutarjonta. Tavoitteena on muodostaa pitkäaikaisia kokonaisasiakkuuksia, jotka tuottavat arvoa sekä asiakkaalle että pankille.

Osuuspankkiryhmän asiakasmäärä on viime vuosina kasvanut vakaasti. Lisäys on viiden viime vuoden aikana ollut yhteensä 246 000. Kertomusvuonna asiakasmäärä kasvoi 50 000:lla ja oli joulukuun lopussa vähän yli 3 miljoonaa. Asiakkaista 83 prosenttia oli kotitalousasiakkaita, 12 prosenttia yrityksiä ja yhteisöjä ja 5 prosenttia maa- ja metsätalouden harjoittajia.

Osuuspankkiryhmän teettämän yritys-kuvatutkimuksen mukaan osuuspankki sai kertomusvuonnakin yksityisasiakkailtaan paremman arvostuksen kuin merkittävimmät kilpailijat omilta asiakkailtaan. Tutkimuksessa verrataan pankkien asiantuntijuutta, menestystä, suomalaisuutta ja luotettavuutta. Saman tutkimuksen mukaan myös

ei-asiakkaiden mielikuva osuuspankista oli kaikista pankeista paras. Osuuspankki-ryhmä sai myös pk-yrityksiä kaikista pankeista parhaat arvostukset edellä mainituista yrityskuvatekijöistä.

Osuuspankin tuotemerkki – Osuuspankki-brändi – on Suomessa erittäin tunnettu. Tutkimusten mukaan osuuspankin liikemerkin spontaani tunnettuus on 95 prosenttia, ja Osuuspankki-brändi oli pankki- ja vakuutusbrändeistä Suomessa arvostetuin. Brändin kehittäminen jatkui kertomusvuonna yrityskuvatavoitteiden mukaisesti.

Monikanavainen palveluverkko

OP-2002-strategiassa todetaan, että Osuuspankkiryhmän eri palvelukanavat – konttorit, palvelupisteet, sähköisissä kanavissa tarjottavat toimihenkilöpalvelut ja sähköiset itsepalvelut – muodostavat yhtenäisen toiminnallisen kokonaisuuden. Asiakas valitsee haluamansa palvelukanavan, ja hänelle annetaan hänen tarvettaan vastaava tuki erityyppisten palvelujen käyttöön.

Toimipaikkojen määrä säilyi liki ennallaan, mutta niiden toiminnallisuutta kehitettiin voimakkaasti. Kokonaismäärä oli vuoden lopussa 692 eli yksi vähemmän kuin vuotta aiemmin. Palvelupisteiden määrä säilyi ennallaan 34:ssä. Ne ovat perinteisiä konttoreita keveämpiä toimipaikkoja, jotka yleensä sijaitsevat suurten kauppakeskusten yhteydessä.

Konttorien uudistaminen jatkui. Vuonna 2001 aloitetun konttoriuudistuksen perustana on asiakkaiden pankkiasioinnin huomattava muutos. Valtaosa asiakkaiden peruspalvelutapahtumista tehdään sähköisesti ja vain pieni osa konttoreissa. Konttorin työssä korostuvat erityisesti asiantuntijapalvelut. Uudessa konttorissa onkin selkeästi erotettu toisistaan päivittäispalvelut, omaa rauhaa vaativat asiakasneuvottelut ja asiantuntijapalvelut sekä asiakastapaamisten valmistelutyö. Vuoden aikana avattiin 13 uuden konseptin mukaista konttoria ja aloitettiin 27:n uusiminen. Uudistuksia tehdään vaihteittain sitä mukaan kuin konttoreiden uusiminen tulee muutenkin osuuspankeissa ajankohtaiseksi. Uudentyyppiset konttorit ovat saaneet erittäin hyvän vastaanoton. Asiakastytytyäisyystutkimusten mukaan palvelu on nopeutunut ja parantunut.

Yhteyskeskuksesta valtakunnallinen palvelukanava

Vuonna 2001 perustettu Yhteyskeskus kehitti toimintaansa voimakkaasti kertomusvuonna. Yhteyskeskus syntyi, kun asiakkaille tarkoitettu puhelinpalvelu ja pankkeja palveleva Help desk yhdistettiin. Taustalla oli se, että asiakkaiden asiointitottumusten muuttuessa yhä enemmän verkkoasioinniksi kasvaa myös henkilökohtaisen tuen tarve. Tekninen tuki on lisäksi hyvin samankaltaista niin asiakkaille kuin toimihenkilöillekin. Myös pankkien aktiivinen yhteydenpito asiakkaisiin lisääntyy jatkuvasti.

Yhteyskeskus on Osuuspankkiryhmän keskitetty palvelukanava, jonka tehtävänä on tarjota valtakunnallisten palvelunumeroiden kautta sähköisiin kanaviin liittyvää henkilökohtaista palvelua asiakkaille sekä palvelun ja myynnin tukea pankeille. Yhteyskeskuksen keskeisiä tehtäviä on varmistaa laadukas asiakaspalvelu, tavoitettavuus ja asiakassuuntautunut myynti – myös iltaisin ja lauantaisin.

Puhelinpalvelun piirissä oli vuoden lopussa runsaat 80 prosenttia Osuuspankkiryhmän yksityisasiakkaista. Ruotsinkielinen puhelinpalvelu aloitti vuonna 2002 toimintansa Vaasassa. Kaikkiaan Yhteyskeskus hoiti kertomusvuonna noin 300 000 asiakaskontaktia puhelimen ja sähköisten kanavien kautta. Vuonna 2003 asiakaskontaktien määrän arvioidaan kaksinkertaistuvan.

Osuuspankkiryhmän puhelinpalvelu sai hyvät arvostukset Taloustutkimuksen Puhelinpalvelut 2002 -tutkimuksessa. Siinä oli mukana 85 palvelunumeroa 10 toimialalta. Osuuspankin 0100 0500 Puhelinpalvelu sijoittui neljänneksi ja oli samalla paras pankkien puhelinpalveluista kouluarvosanalla 8,33.

Internetin käyttö lisääntyy

Pankkipalveluiden sähköinen käyttö lisääntyi edelleen vuoden 2002 aikana. Vuoden lopussa jo 90 prosenttia kaikista asiakkaiden peruspalvelutapahtumista tehtiin sähköisinä itsepalveluina. Internetin kautta maksettujen laskujen määrä kasvoi 48 prosenttia edellisvuodesta. Kaikista henkilöasiakkaiden laskuista jo liki puolet maksettiin Internetissä. Kaikista laskuista konttorissa maksettiin enää noin 8 prosenttia. Suoraveloitustakirjoja oli vuoden lopussa yhteensä noin 2,9 miljoonaa, eli 8 prosenttia enemmän kuin vuonna 2001.

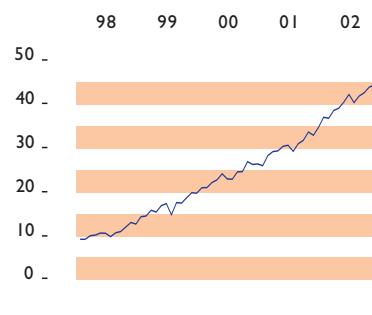
Verkkopalvelusopimusten määrä kasvoi vuoden aikana 14 prosenttia 783 000:een. Verkkopalvelusopimus uudistettiin kertomusvuoden aikana. Uusi sopimus avaa asiakkaalle samalla käyttäjätunnuksella kaikki sähköiset palvelukanavat. Verkkopalvelun sisältöä uudistettiin lisäämällä palveluja ja parantamalla niiden käytettävyyttä. Vuoden 2002 uutuuksia olivat mm. lainan maksusuunnitelman muuttaminen ja opintolainahakemuksen tekeminen verkon kautta sekä verkkolahjakortti, jolla asiakas voi tallettaa lahjan saajan tilille rahaa ja lähettää kortin tekstiviestinä, sähköpostina tai postitse. Erityisesti Internetissä maksettavia pienmaksuja varten tuotiin syksyllä markkinoille digitaalisen pienmaksamisen järjestelmä Digiraha.

Osuuspankkiryhmän verkkoportaali Mainio.net uudistettiin maaliskuussa. Mainion palvelut on integroitu kiinteäksi osaksi osuuspankkien asiakkaille ja erityisesti omistajajäsenille suunnattua asiakasviestintää. Mainion sisältö keskittyy Osuuspankkiryhmän liiketoimintaa suoraan tukeviin aiheisiin kuten asumiseen, autoiluun sekä kodin raha- ja lakiasioihin. Mainion kävijämäärä kasvoi tasaisesti, ja vuoden lopulla sivuilla oli kuukausittain yli 120 000 eri kävijää. Neljännes kävijöistä on muiden pankkiryhmien asiakkaita.

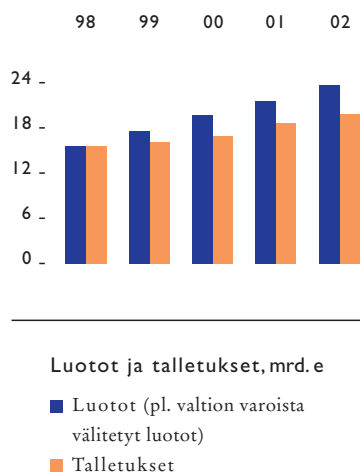
Digi-tv ja mobiilipalvelut todellisuutta

Osuuspankkiryhmä avasi ensimmäisenä suomalaisena yrityksenä interaktiivisen palvelun digitaaliseen televisioon. Palvelun avulla asiakas voi maksaa laskunsa ja tarkistaa tiliensä tilanteen. MTV3-kanavalla tarjottu palvelu on toteutettu kansainvälisen MHP-standardin mukaisena. Digi-tv-palvelun odotetaan kasvattavan nopeasti osuuttaan sähköisenä palvelukanavana lähivuosina interaktiivisten laitteiden yleistyessä.

Osuuspankkiryhmä kehitti mobiililaitteiden hoidettavien palvelujen käytettävyyttä ja valikoimaa vuoden 2002 aikana. Osuuspankin pankkipalvelua voi nyt käyttää WAP-puhelimilla myös GPRS:n kautta, GSM-laitteisiin kehitetyn helppokäyttöisen valikopalvelun avulla ja PDA- eli kämmentietokoneilla kevennetyn tekstipohjaisen Internet-palvelun avulla. Mobiililaitteiden ominaisuudet ovat nyt saavuttaneet tason, joka mahdollistaa sujuvan pankkipalvelujen käytön.

Internet-maksujen osuus maksutapahtumista, %

OP-2002-strategiassa varallisuudenhoitopalvelut on asetettu pankkiryhmän keskeiseksi painopistealueeksi. Varallisuudenhoidossa tavoitellaan merkittävää markkinaosuuden kasvua. Osuuspankkiryhmän pyrkimyksenä on tarjota asiakkaalle markkinoiden paras vaihtoehto kasvattaa varallisuuttaan. Varallisuudenhoitopalveluihin kuuluvat talletukset, henkivakuutukset ja rahastosijoitukset.

Talletus- ja luottokanta kasvaa

Pankkien yhteenlaskettu talletuskanta Suomessa kasvoi 2,2 miljardia 62,2 miljardiin euroon. Osuuspankkiryhmän talletuskanta oli vuoden lopussa 19,9 miljardia euroa, eli 6,2 prosenttia suurempi kuin vuoden 2001 lopussa. Talletuskannan kasvu hidastui kertomusvuonna, mutta oli edelleen nopeampaa kuin kaikilla pankeilla keskimäärin. Osuuspankkiryhmän markkinaosuus euromääräisistä talletuksista kasvoi 0,6 prosenttiyksikköä 32,7 prosenttiin. Osuus on kasvanut vakaasti vuodesta 1999, jolloin se oli 30,2 prosenttia.

Pankkien yhteenlaskettu luottokanta puolestaan nousi 74,1 miljardiin euroon eli 5,4 miljardia suuremmaksi kuin edellisenä vuonna. Kasvua edisti matalana pysynyt korkotaso.

Osuuspankkiryhmässä uusia luottoja nostettiin kertomusvuonna 9,5 miljardia euroa eli enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Tämän johdosta luottokanta kasvoi 11 prosenttia ja oli vuoden lopussa 24,3 miljardia euroa. Pankkiryhmän markkinaosuus euromääräisistä luotoista oli 31,4 prosenttia. Aikaisempiin vuosiin nähden vertailukelpoinen osuus oli 32,5 prosenttia. Muutos johtui siitä, että OKOn OPR:lle myöntämä luotto poistui euroluottokannan tilastoinnista Suomen Pankissa, kun OP-Rahoitus Oy sulautui OKOon vuoden 2002 lopussa.

Varallisuudenhoito painopistealueena

Varallisuudenhoitopalveluiden kehitystä varjosti kertomusvuonna osakemarkkinoiden epävakaus. Vaikeassa markkinatilanteessa Osuuspankkiryhmä kykeni kuitenkin vahvistamaan asemiaan varallisuudenhoidossa. Tämä edellytti voimakasta panostusta osaamisen kehittämiseen sekä tuote- ja palvelukehitykseen.

Määräaikaisten ja jatkuvien tuottotilien kanta kasvoi Osuuspankkiryhmässä 4 prosenttia 7,3 miljardiin euroon. Käyttelytilit kasvoivat 8 prosenttia 12,6 miljardiin euroon.

Keväällä Osuuspankkiryhmä toi markkinoille rahastotilin, jossa yhdistyvät perinteinen määräaikaistallettaminen ja rahastosijoittaminen. Rahastotilin pohjana oleva määräaikainen tuottotili turvaa sijoitetun pääoman säilymistä, ja rahastosijoitus mahdollistaa tavallista tiliä paremmat tuotto-odotukset. Myös vakuutus- ja valikoima laajeni, kun uuden, kokonaan sijoitussidonnaisen vakuutuksen myynti aloitettiin vuoden alussa.

Kevästä lähtien asiakkaat ovat voineet tehdä erityisen sopimuksen tilille säästämistä. Sopimuksen voi tehdä jatkuvalle tuottotilille, jolle saa paremman koron kuin perinteiselle käyttelytilille. Asiakkaat voivat nyt tehdä pitkäaikaisen säästösopimuksen tileille, rahastoihin ja vakuutuksiin.

Syksyllä Osuuspankkiryhmä toi markkinoille yksilöllisen varallisuudenhoitopalvelun, OP-Privaten. Se sisältää sijoituskonsultointia ja täyden valtakirjan omaisuudenhoitopalveluja asiakkaille, joilla on huomattavaa sijoitusvarallisuutta.

Osuuspankkiryhmän varallisuudenhoitopalvelut ovat selkeä ja yhtenäinen kokonaisuus, joka tarjoaa markkinoiden parhaan vaihtoehdon asiakkaan varallisuuden kasvattamiseen ja taloudellisen turvallisuuden varmistamiseen.

OP-sijoitusrahastojen markkinaosuus kasvussa

Rahastopääomien kasvu jatkui vuonna 2002. Suomeen rekisteröityjen sijoitusrahastojen yhteenlasketut pääomat kasvoivat Helsingin Pörssin mukaan vuoden aikana 1,2 miljardia euroa eli noin 9 prosenttia 15,7 miljardiin euroon. Vuoden 2002 aikana Suomeen rekisteröityihin sijoitusrahastoihin sijoitettiin nettomääräisesti 3,4 miljardia euroa, edellisenä vuonna 2,4 miljardia euroa. Eniten kasvoivat lyhyen koron rahastot, joiden nettomyynti oli 1,6 miljardia euroa. Osake- ja yhdistelmärahastoihin sijoitettiin nettomääräisesti 1,1 miljardia euroa, mutta osakemarkkinoiden laskun takia rahastojen pääomat supistuivat. Pitkän koron rahastoihin sijoitettiin 0,4 miljardia euroa.

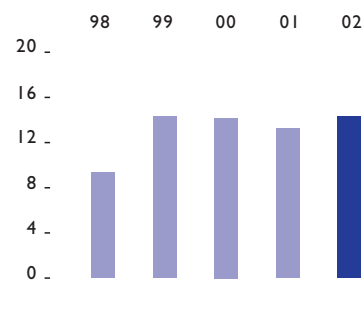
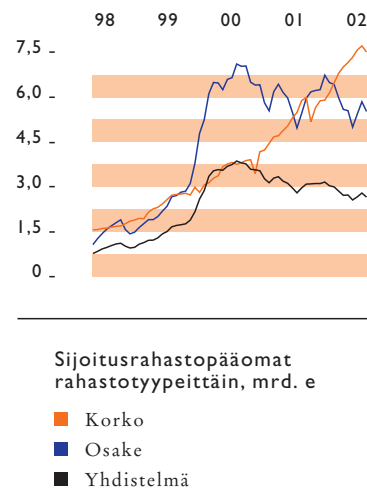
Osuuspankkiryhmän hallinnoimien sijoitusrahastojen yhteenlasketut pääomat kasvoivat vuoden 2002 aikana 327 miljoonaa euroa eli noin 17 prosenttia 2,3 miljardiin euroon. Vuoden aikana OP-sijoitusrahastoihin sijoitettiin nettomääräisesti 637 miljoonaa euroa, edellisenä vuonna 172 miljoonaa euroa. Osakemarkkinoiden alamaiki näkyi myös OP-sijoitusrahastojen pääomissa. Rahastojen negatiivinen arvomuutos supisti pääomia yhteensä 290 miljoonan euron arvosta. Vuonna 2002 OP-sijoitusrahastot jakoivat tuottoa yhteensä 19 miljoonaa euroa.

Pankkiryhmän markkinaosuus Suomeen rekisteröityjen sijoitusrahastojen yhteenlasketusta pääomasta kasvoi yhden prosenttiyksikön 14,3 prosenttiin. Lyhyen koron rahastoissa markkinaosuus kasvoi 8,8 prosenttiyksikköä 13,7 prosenttiin. Muissa rahastotyypeissä markkinaosuudet laskivat.

Vuoden 2002 aikana aloitti toimintansa neljä uutta sijoitusrahastoa. Suomen osakemarkkinoille sijoittavien rahastojen valikoimaa laajennettiin kahdella uudella sijoitusrahastolla. OP-Focus-erikoissijoitusrahasto pyrkii pitkällä aikavälillä saavuttamaan korkean tuoton keskittämällä sijoituksensa rajattuun määrään pääosin kotimaisia yhtiöitä. OP-Suomi Kasvu -sijoitusrahasto taas hajauttaa varansa ensi sijassa Helsingin Pörssissä noteerattuihin pieniin ja keskisuuriin yhtiöihin. Kansainvälisesti sijoittavien osakerahastojen valikoimaa laajennettiin OP-Kiina-erikoissijoitusrahastolla, joka hajauttaa varansa ensisijassa Kiinan kansantasavallassa, Taiwanissa ja Hong Kongissa toimiviin yhtiöihin.

Syyskuun alussa toimintansa aloittanut OP-Cash Manager -sijoitusrahasto on lyhyen koron rahasto, joka sijoittaa varansa euromääräisiin lyhytaikaisiin korkoinstrumentteihin. Rahasto soveltuu yrityksille kassanhallinnan välineeksi tarjoten kilpailukyisen vaihtoehdon pankkitalletuksille ja rahamarkkinasijoituksille. Rahaston koko kasvoi lanseerauksen jälkeen nopeasti, ja sen pääoma oli vuoden lopussa 276 miljoonaa euroa.

Opstock Global Balanced -sijoitusrahaston säännöt ja sijoituspolitiikka uudistettiin 14.10.2002 alkaen. Rahaston nimi muuttui OP-Kestävä Kehitys -sijoitusrahastoksi. OP-Kestävä Kehitys on euroalueelle sijoittava osakerahasto, jonka sijoituskohteet valitaan yrityksistä, jotka hoitavat hyvin sosiaaliset, taloudelliset sekä ympäristökysymykset.

Vakuutusliiketoiminta nousee markkinoita nopeammin

Osakemarkkinoiden epävakaus haittasi kertomusvuonna myös henki- ja eläkevakuutustoimintaa. Osakekurssien lasku rasitti toiminnan tulosta ja hidasti erityisesti sijoitussidonnaisten vakuutusten myyntiä.

Koko henkivakuutusalan maksutulon pitkään jatkunut kasvu taittui jo vuonna 2001. Vuoden 2002 alkupuolella maksutulo lähti uudelleen nousuun, mutta kasvu laimeni vuoden loppua kohti. Koko vuoden kasvu oli 2,1 prosenttia, ja maksutulon määrä oli 3,3 miljardia euroa. Pääosa maksutulosta on viime vuosina kertynyt säästämistyyppisistä vakuutuksista. Eläkevakuutuksen suosio kasvoi tuntuvasti vuonna 2002. Uusia eläkevakuutuksia myytiin yli 85 000 kappaletta.

Osuuspankkiryhmän henkivakuutustoiminta kasvoi markkinoita nopeammin. Maksutulo kasvoi edellisestä vuodesta 16 prosenttia 493 miljoonaan euroon. Pankkiryhmän markkinaosuus henki- ja eläkevakuutuksen maksutulosta kasvoi 1,7 prosenttiyksikköä 15,1 prosenttiin. Sijoitussidonnaisen henkivakuutuksen maksutulo kasvoi 29 prosenttia ja sijoitussidonnaisen eläkevakuutuksen 22 prosenttia. Kaikkiaan sijoitussidonnaisen vakuutuksen maksutulo nousi 70 miljoonasta 86 miljoonaan euroon. Sen osuus koko maksutulosta oli 17,5 prosenttia.

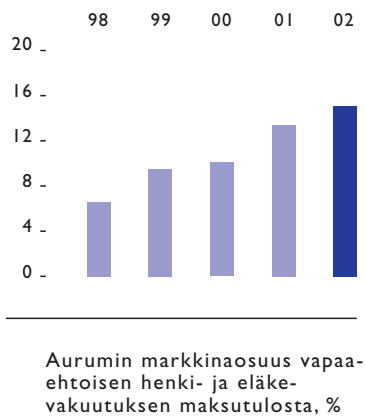
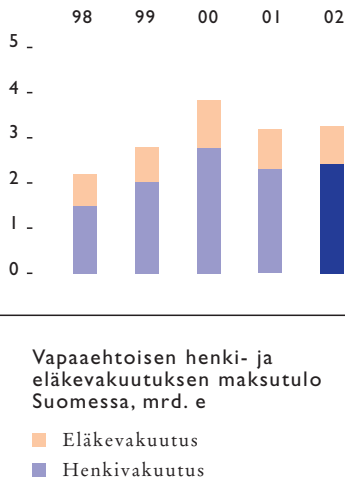
Vakuutusten lukumäärä kasvoi noin 29 prosenttia runsaaseen 144 000:een. Niistä noin 37 000 oli eläkevakuutuksia. Niiden myynti kasvoi huomattavasti: uusin vakuutusten määrä nousi yli 11 600:aan. Vuonna 2001 uusia eläkevakuutuksia myytiin noin 6 000.

Eläkevakuutuksen myynnin kasvaessa myös sen maksutuloa kertyi tuntuvasti enemmän kuin aiempina vuosina. Korkotuottoisen eläkevakuutuksen maksutulo nousi 14 prosenttia 25 miljoonaan euroon ja sijoitussidonnaisen eläkevakuutuksen maksutulo 22 prosenttia 17 miljoonaan euroon.

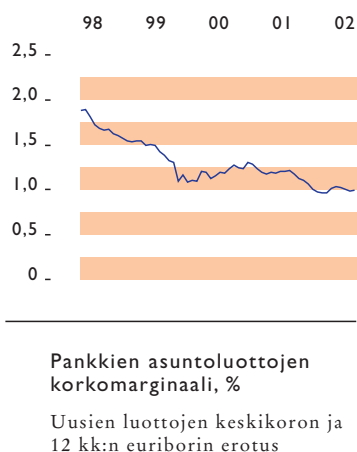
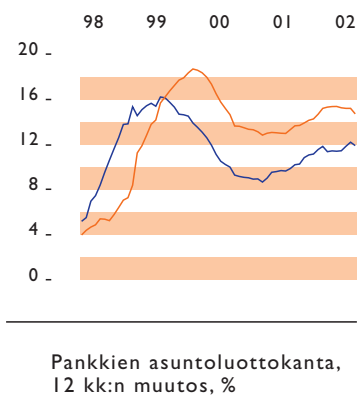
Henki- ja eläkevakuutussäästöjen määrä Osuuspankkiryhmässä oli vuoden päättyessä 1,8 miljardia euroa, eli 19 prosenttia suurempi kuin vuotta aiemmin. Henkivakuutussäästöt kasvoivat 18 ja eläkevakuutussäästöt 28 prosenttia. Sijoitussidonnaisen vakuutuksen osuus vakuutussäästöistä oli 17 prosenttia. Vuotta aiemmin se oli 20 prosenttia.

Yhteistoimintaa vakuutusyhtiöiden kesken

Osuuspankkiryhmän, Fennia-ryhmän ja Lähivakuutus-ryhmän myyntiyhteistyö alkoi syksyllä 2002 jo aikaisemmin tehdyn sopimuksen mukaisesti. Osuuspankkiryhmä ryhtyi myymään Fennian ja Lähivakuutuksen tuottamia osuuspankin tuotemerkillä tarjottavia Kultaturva-vahinkovakuutuksia sekä välittämään Eläke-Fennian TEL- ja YEL-vakuutuksia. Lähivakuutus puolestaan alkoi myydä Henkivakuutusosakeyhtiö Aurumin vakuutuksia. Yhteistyökumppanien tuotteet täydentävät merkittävästi Osuuspankkiryhmän omaa tuotekokonaisuutta. Pankkiryhmän asiakkaat voivat hoitaa kaikki rahoitus- ja vakuutusasiansa yhden kanavan kautta.

OP-2002-strategian mukaan asuntorahoitus ja asumiseen sekä asuntojen ja kiinteistöjen välittämiseen liittyvät palvelut muodostavat Osuuspankki-ryhmän keskeisen liiketoiminta-alueen. Ryhmä on asuntopalveluiden kehittämisessä edelläkävijä ja yhdistää laadukkaan asuntopalvelun tuottaman kilpailuedun kilpailukykyiseen hinnoitteluun koko maassa.

Edelläkävijänä asuntopalveluissa

Koko vuoden vallinnut matala korkotaso, vilkas muuttoliike sekä kuluttajien luottamus omaan talouteensa pitivät asuntokaupan vireänä koko vuoden. Asuntoluottojen kysyntä oli varsin vilkasta. Kotitaloudet nostivat uusia luottoja vuoden aikana 10,4 miljardia euroa. Vilkkaimpia kuukausia olivat toukokuu ja lokakuu. Toukokuussa uusia asuntoluottoja nostettiin ennätysmäärä, yli miljardi euroa. Pankkien asuntoluottokanta kasvoikin vuonna 2002 yli 30 miljardiin euroon.

Suurin asuntorahoittaja

Osuuspankkiryhmän asuntoluottokanta kasvoi kertomusvuonna 15 prosenttia 10,7 miljardiin euroon. Pankkiryhmän markkinaosuus talletuspankkien asuntoluottokannasta kasvoi vuoden aikana 0,5 prosenttiyksikköä 34,8 prosenttiin. Asiakkaat suosivat vaihtuvakorkoisia luottoja, mutta loppuvuodesta korkotason edelleen laskiessa heräsi kiinnostus myös kiinteisiin korkojaksoihin. Uusien asuntolainojen keskikorko laski vuoden aikana 4,58:sta 4,15 prosenttiin.

Osuuspankkiryhmän kiinnitysluottopankki, OP-Asuntoluottopankki Oyj, on myöntänyt asuntoluottoja yksityishenkilöille ja yhteisöille vuoden 2001 alusta. Pankin asuntoluottokanta kasvoi kertomusvuonna 79 prosenttia ja oli vuoden 2002 lopussa 74 miljoonaa euroa. Pankki oli vuoden loppuun mennessä laskenut liikkeesseen OP-Asunto-obligaatioita 47 miljoonan euron määrästä.

Kiinteistökeskusten toiminta laajenee

OP-Kiinteistökeskukset välittivät vuonna 2002 yhteensä lähes 11 400 kauppaa, mikä oli 10 prosenttia enemmän kuin vuonna 2001. Matala korkotaso vilkastutti nimenomaan nuorten ensiasunnon ostajien sekä vuokralla asuvien asunnon hankintaa. Asuntojen hinnat jatkoivat vuonna 2002 nousuaan. Nousu oli koko maassa keskimäärin noin 8 prosenttia, mutta pääkaupunkiseudulla noin 10 prosenttia. Nousun odotetaan tasaantuvan kuluvana vuonna.

OP-Kiinteistökeskukset kasvoivat jo toisena vuonna peräkkäin valtakunnallisista välityslikkeistä nopeimmin sekä myynnillä että palveluverkostolla mitattuna. Vuoden aikana kiinteistökeskusten toimipaikkaverkosto laajeni 14 uudella konttorilla ja palvelupisteellä. Matalana pysyvä korkotaso sekä asunnon ostajien hyvä ostokyky ylläpitää vireää asuntokauppaa myös vuonna 2003.

Asuntopalveluun uutuuksia

Osuuspankkien, OP-Kiinteistökeskusten ja Osuuspankkikeskuksen tarjoama Asuntopalvelu on monipuolinen kokonaisuus, johon kuuluvat kaikki asuntoasioihin liittyvät palvelut. Kertomusvuoden aikana Asuntopalveluun liitettiin mahdollisuus pitkäaikaissäätämiseen lainanmaksun ohella sekä Kultaturva-kotivakuutus. Sähköisessä Asuntopalvelussa otettiin käyttöön luoton maksusuunnitelman muutoshakemus Internet-pankkipalveluna sekä mahdollisuus saada kuvia ja muita tietoja myynnissä olevista asuntokohteista kuvapuhelimeen.

Juhlavuotensa johdosta Osuuspankkiryhmä osallistui kesällä Kotkan valtakunnallisille asuntomessuille tavallista näkyvämmän eli omalla messukohteella. Se oli paritalomuotoinen pienkoti, johon voi päästä pienellä omarahoitusosuudella ja jota

voi täydentää ja laajentaa perheen kasvaessa. Kohde sai paljon myönteistä julkisuutta ja kiitosta yleisöltä. Osuuspankkiryhmä järjesti messujen yhteydessä myös asunto-politiittisen seminaarin. Lisäksi Osuuspankkiryhmä oli omalla osastollaan mukana valtakunnallisilla Loma-asuntomessuilla Savonlinnassa.

OP-2002-strategian mukaan osuuspankkien asiakkaille kehitetään päivittäisten raha-asoiden hoitoon heidän tarpeitaan vastaavat markkinoiden parhaat pankkipalvelut ja välitetyt vakuutuspalvelut. Osuuspankin kortista kehitetään avain ja väline verkkomaksamiseen ja siihen kytetään uusia markkinoiden monipuolisimpia kulutusluottoon liittyviä kortti-, luotto- ja tilipalveluja.

Parhaat palvelut päivittäisissä raha-asioissa

Kotitalouksien käyttö- ja maksuliiketalletukset Osuuspankkiryhmässä olivat kertomusvuoden lopussa 9,5 miljardia euroa, eli lähes 8 prosenttia suuremmat kuin vuoden 2001 lopussa.

Osuuspankkiryhmän asiakkaila oli vuoden 2002 lopussa 1,9 miljoonaa pankki- ja luottokorttia. Korttien kokonaismäärä säilyi liki ennallaan, mutta korttikannan rakenne muuttui huomattavasti. Vuoden lopussa maksamiseen soveltuvia kortteja oli korttikannasta jo 84 prosenttia, vuotta aiemmin osuus oli 76 prosenttia. Kansainvälisesti käypien korttien osuus nousi vuoden aikana 32 prosentista 40 prosenttiin korttikannasta.

Korteilla tehtyjen maksujen määrä kasvoi edellisvuotisesta 30 prosenttia. Käteisnostojen määrä sen sijaan säilyi entisellä tasolla. Kortilla tehtyjen maksujen määrä ylitti korteilla tehtyjen käteisnostojen määrän liki 70 prosentilla.

Pankkiryhmällä oli kertomusvuoden lopussa 669 maksuautomaattia eli yhtä monta kuin vuotta aiemmin. Osuuspankkiryhmän asiakkaiden käytössä on myös Sampo Pankin 293 maksuautomaattia. Kertomusvuonna automaateilla maksettujen laskujen määrä oli 9 prosenttia pienempi kuin edellisvuonna. Internetin käytön voimakkaasti lisääntyessä maksuautomaattien käyttö vähenee. Osuuspankkiryhmän itsepalvelupisteissä tai muissa julkisissa tiloissa olevien Internet-asiakaspäätteiden määrä kasvoi 490:stä 552:een.

Osuuspankkiryhmän, Nordean ja Sampo Pankin yhdessä omistamalla Automatia Pankkiautomaatit Oy:llä oli vuoden lopussa 1 812 Otto.-automaattia.

Osuuspankkiryhmä ja Väestörekisterikeskus aloittivat keväällä 2002 hankkeen kansalaisvarmenteen liittämiseksi osuuspankin pankkikorttiin. Asiakas saanee tällaisen kortin halutessaan jo syksystä 2003 lähtien. Kansalaisvarmenne mahdollistaa kaikkien pankkipalvelujen laajan käytön ja myös oikeudellisesti sitovien sopimusten teon omalta tietokoneelta käymättä pankin konttorissa. Korttia voi käyttää myös muiden palveluntarjoajien, esimerkiksi viranomaisten, palveluissa joissa kansalaisvarmenne hyväksytään.

Vuoden 2002 aikana luotiin valmiudet EMV-korttien eli MasterCardin ja Visan standardien mukaisten sirullisten korttien laajamittaisen tuotannon aloittamiseksi keväällä 2003.

Kulutusluotot lisääntyvät

Osuuspankkiryhmän kulutusluottokanta kasvoi 7,4 prosenttia 1,8 miljardiin euroon. Korttiluottojen käyttö lisääntyi edelleen. Niiden osuus koko Osuuspankkiryhmän kulutusluottokannasta nousi 12 prosenttiin.

Kulutusluottoihin liittyvien verkkopalvelujen kehittämistä jatkettiin. Käteisen nostaminen Kultakorttiluotolla Otto.-automaateilla tuli mahdolliseksi

*Osuuspankkiryhmä on asuntopalveluiden
kehittämisessä edelläkävijä ja yhdistää
laadukkaan asuntopalvelun tuottaman
kilpailuedun kilpailukykyiseen
hinnoitteluun koko maassa.*

alkuvuodesta. Myös pankkikortti MasterCardien myynti asiakkaille aloitettiin jäsenpankeissa ensimmäisen vuosineljänneksen aikana. Osuuspankkien verkkopankkisopimuksen tehneet asiakkaat ovat voineet tehdä koko vuoden Kultakorttiluottoa ja MasterCard-luottoa sekä limiitin korotusta koskevan hakemuksen verkossa ja saaneet alustavan luottopäätöksen reaaliaikaisesti. Osuuspankkiryhmä tarjosi tämän palvelun asiakkailleen ensimmäisenä pankkina Suomessa.

Yhteistyötä kaupan ja palvelualan ketjujen kanssa lisättiin. Markkinoille tuotiin alkusyksystä mm. Expert MasterCard -kortti. Se käy maksuvälineenä Expert-kodinkoneliikkeissä sekä 28 miljoonassa MasterCard-myyntipisteessä ympäri maailmaa ja sillä voi nostaa rahaa Suomessa kaikista Otto.-automaateista ja ulkomailla automaateista sekä pankkien konttoreista.

Euro käteisrahaksi

Suomi ja 11 muuta EU-maata siirtyi vuoden 2002 alkaessa euron käyttöön myös käteisrahana. Tilivaluuttana euro oli ollut käytössä jo vuoden 1999 alusta.

Euroon liittyvät tietojärjestelmien muutostyöt saatiin valmiiksi suunnitelmien mukaan ja käyttöönotto sujui ongelmitta. Myös eurojen toimittaminen pankeille ja edelleen yrityksille sekä markkojen pois kerääminen saatiin tehdyksi ilman mainittavaa ruuhkaa.

Käteiseuroon siirtyminen sujui kaiken kaikkiaan varsin jouhevasti. Pankeissa ja yrityksissä muutos ei aiheuttanut ongelmia, ja kansalaisetkin ottivat euron vastaan rauhallisesti. Nyt runsaan vuoden käytössä ollut uusi raha on jo tullut tavanomaisen arkiseksi maksuvälineeksi.

Yritysassiakaspalvelut kehittyvät

*OP-2002-strategian mukaan Osuuspankkiryhmän markkina-
asemaa kasvatetaan erityisesti
pienissä ja keskisuurissa yrityksissä kaikilla yrityspankkitoi-
minnan osa-alueilla. Osuus-
pankkiryhmä kasvaa markki-
noita nopeammin lisäksi yritysten ja yhteisöjen maksuliikkeen
ja likviditeetin hoitajana sekä
suurten ja keskisuurten asiakkaiden rahoituksen järjestäjänä
pääomamarkkinoilla.*

Osuuspankkiryhmän yritysluottokanta oli vuoden lopussa 6,3 miljardia euroa, eli 14 prosenttia suurempi kuin vuonna 2001. Uusia luottoja nostettiin 3,3 miljardia euroa, eli 4,5 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Ryhmän markkinaosuus talletuspankkien euromääräisestä yritysluottokannasta oli kertomusvuoden lopussa 26,4 prosenttia. Vuotta aikaisemmin osuus oli 25,7 prosenttia.

Yritysassiakkaiden euromääräiset talletukset olivat 2,5 miljardia euroa. Vuoden 2001 lopussa ne olivat 2,3 miljardia euroa.

Osuuspankkiryhmästä myönteinen mielikuva

Osuuspankkiryhmän pankkia pääasiallisena pankkinaan käyttäviä yrityksiä oli vuoden lopussa kaikkiaan noin 75 000 ja yrittäjiä runsaat 43 000. Vuoden aikana Osuuspankkiryhmä sai lähes 1 000 uutta pk-yritysassiakasta. Valtakunnallisessa pk-yritystutkimuksessa 37 prosenttia yrityksistä ilmoitti käyttävänsä pääasiallisena rahoittajapankkinaan Osuuspankkiryhmän pankkia. Osuuspankkiryhmä oli näin mitattuna toinen kahdesta suurimmasta pk-yrityspankista Suomessa.

Yrityksillä oli kertomusvuonnakin hyvin myönteinen yleismielikuva Osuuspankkiryhmästä. Valtakunnallisen pk-yritystutkimuksen mukaan yrityksillä oli paras yleismielikuva ja palvelukuva osuuspankeista ja OKOsta. Tutkimuksessa oli mukana kuusi pankki-

ryhmää. Osuuspankkiryhmä sai pk-yrityksiltä muihin pankkiryhmiin verrattuna paremmat arvostamat luotettavuudesta, asiantuntijuudesta ja menestyksestä. Osuuspankkiryhmän yritysasiakkaat olivat pankkiinsa tyytyväisempiä kuin pääkilpailijoiden asiakkaat omaan pankkiinsa. Osuuspankkiryhmän yritysasiakkaat olivat myös oleellisesti haluttomampia vaihtamaan pankkia kuin merkittävimpien kilpailijapankkien asiakkaat.

Maksuliike vahva kasvualue

Osuuspankkiryhmän kilpailukyky luotettavana ja vahvana maksuliikeosaajana markkinoilla on entisestään vahvistunut. Kotimaan maksuliikkeen volyymi kasvoi 10 prosenttia vuodesta 2001. Kaikkiaan kotimaan maksuliiketapahtumia käsiteltiin kertomusvuonna 257 miljoonaa kappaletta.

Valtiovarainministeriö valitsi kertomusvuonna OKOn yhdeksi Suomen valtion maksuliikkeen välittäjäksi. OKO aloitti valtion maksuliikkeen hoidon syyskuun alussa. Tämä merkitsee OKOlle huomattavaa osuutta saapuvasta maksuliikkeestä ja parantaa entisestään Osuuspankkiryhmän mahdollisuuksia vahvistaa markkina-asemaansa kuntien ja muiden julkisyhteisöjen maksuliikkeen hoitajana.

Kilpailukykyiset palvelut ovat mahdollistaneet myös ulkomaan maksuliikkeen volyymin ja markkinaosuuden nopean kasvun. Volyymi kasvoi 18 prosenttia vuodesta 2001.

Uusi kassanhallintapalvelu

Osuuspankkikeskus ja osuuspankit jatkoivat yritysasiakasliiketoimintaa tukevaa kehittämistyötä. Internet-pankkipalvelussa otettiin käyttöön suoraveloitustuotteiden ja suoralaskuilmoitusten tekeminen itsepalveluna. Palvelun avulla laskuttaja voi lähettää maksuehdotuksen laskuerittelyineen suoraan maksajalle.

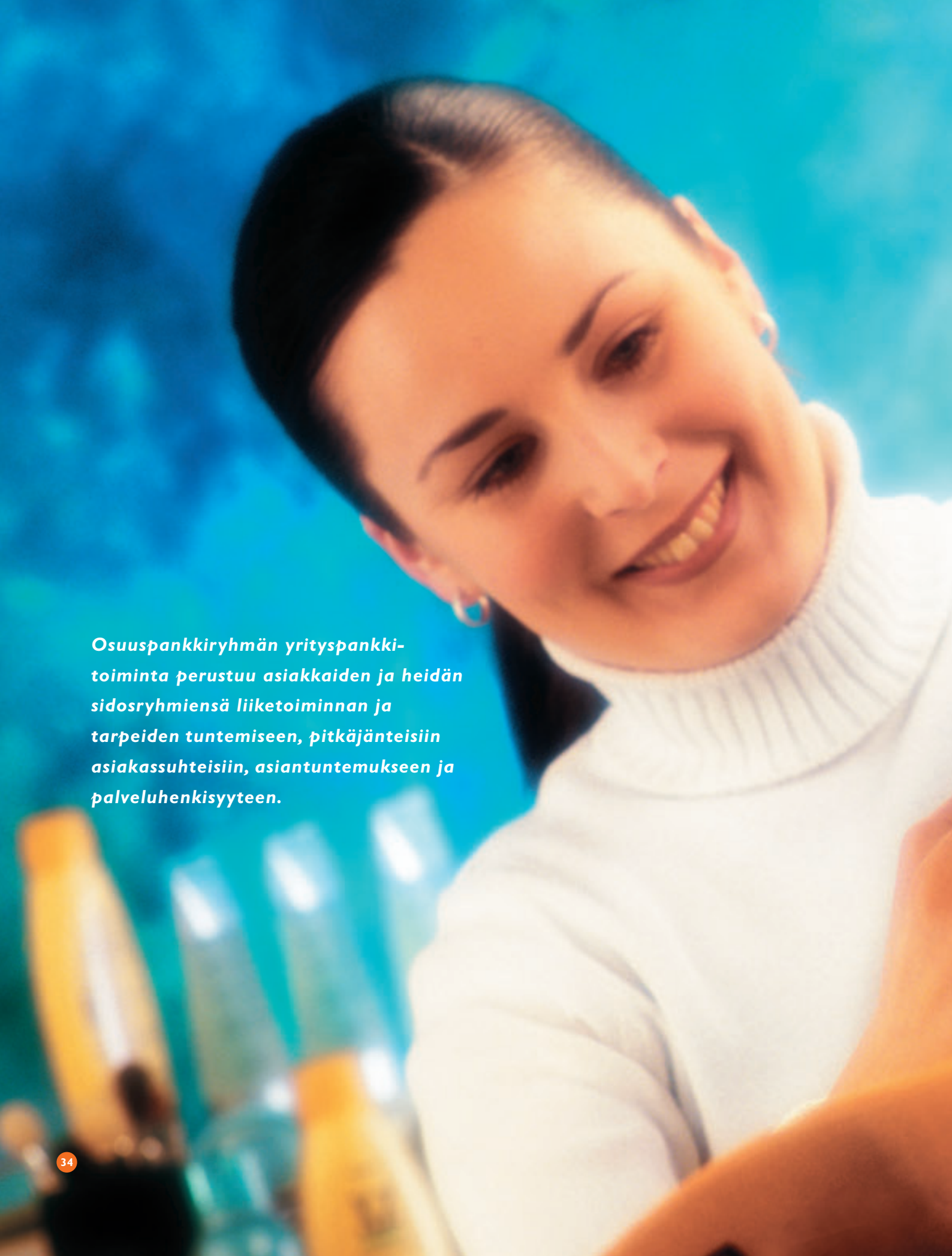
Verkkopalveluihin kehitettiin vuoden aikana myös kassanhallintapalvelu. Se sopii suurille yrityksille ja julkisyhteisöille likviditeetin hoidon työkaluksi ja pienille yrityksille pankkipalveluksi maksuliikkeen hoitoon. Palvelun avulla yritys voi seurata muun muassa tilisaldoja ja -tapahtumia, maksaa kotimaan maksuja ja pikasiirtoja ja hallinnoida yrityksen konsernitiliä. Internet-pankkipalvelun kautta voi nyt maksaa myös ulkomaille. Palvelu sopii erinomaisesti esimerkiksi pienelle yritykselle, jolla on satunnaisia ulkomaanmaksuja.

Kun Fennia-ryhmän, Lähivakuutus-ryhmän ja Osuuspankkiryhmän yhteistyö kertomusvuonna alkoi, asiakkaat voivat neuvotella vakuutus- ja pankkipalvelutarpeistaan entistä laajemman asiakaspalveluverkoston kanssa.

Yhteistyössä Expert-ketjun kanssa Osuuspankkiryhmä toi kesäkuussa markkinoille uuden myynnin rahoitusratkaisun: Expert MasterCard -kanta-asiakasuottokortin.

Eurooppalaista yhteistyötä

OKO on ollut eurooppalaisten osuuspankkien yhteistyöryhmän Unico Banking Groupin jäsen yli 25 vuoden ajan. Unico-pankkiryhmään kuului vuonna 2002 edelleen kuusi täysjäsentä ja kaksi liitännäisjäsentä, jotka ovat kotimaassaan merkittävien vähittäispankkiryhmien keskuspankkeja. Näiden pankkiryhmien taseiden yhteenlaskettu loppusumma oli vuonna 2001 yli 2 090 miljardia euroa. Pankeilla oli henkilökuntaa yli 430 000 ja konttoreita yli 36 000.

*Osuuspankkiryhmän yrityspankki-
toiminta perustuu asiakkaiden ja heidän
sidosryhmiensä liiketoiminnan ja
tarpeiden tuntemiseen, pitkäjänteisiin
asiakassuhteisiin, asiantuntemukseen ja
palveluhenkisyyteen.*

Unico-pankkien konttorit muodostavat OKO-konsernin ja osuuspankkien asiakkaille maailmanlaajuisen palveluverkon, joka toimii myös myyntikanavana yritys- ja yhteisöasiakkaiden osake- ja joukkovelkakirjaemissioille ja muille vastaaville tapahtumille.

Joidenkin Unico-pankkien toiminnot ovat viime vuoden aikana muuttuneet oleellisesti. Yhteistyön painopiste oli vuonna 2002 edelleen maksuliike-, kassanhallinta-, kansainvälisten pääomamarkkina- ja rahoituspalveluiden kehittämisessä ja tarjoamisessa yrityksille. Lisäksi OKO on erityisesti pyrkinyt kehittämään maksuliikepalveluja Venäjällä RZB:n kanssa. UniCash-kassanhallintapalvelu laajentui vuonna 2002 Portugaliin, Ruotsiin ja Tanskaan sekä RZB:n ulkomaisen konttoriverkoston kautta Bulgariaan, Kroatiaan, Puolaan, Tsekin tasavaltaan, Slovakiaan, Unkariin, Ukrainaan ja Venäjälle. Internet-pohjainen autojen leasing-palvelu laajeni kattamaan lisämaita Euroopassa.

OKO teki kesällä yhteistyösopimuksen Hansapankin kanssa Baltiassa tarjottavista maksuliike- ja pankkipalveluista. Yhteistyön ansiosta OKOn ja osuuspankkien maksuliikepalvelut Suomen ja Baltian maiden välillä ovat nopeutuneet ja rahoituspalvelut Baltiassa laajentuneet merkittävästi.

Tammikuussa 2003 OKOn Tukholman-sivukonttori päätettiin lakkauttaa kestäkuun 2003 loppuun mennessä. OKO on sopinut yhteistyöstä ruotsalaisen FöreningsSparbankenin kanssa, joka tarjoaa vastaisuudessa Osuuspankkiryhmän yritysasiakkaille palveluita Ruotsissa.

Vankka asema maa- ja metsätaloudessa

Osuuspankkiryhmällä on vankka asema maa- ja metsätalouspankkina. Pankkiryhmän markkinaosuus maatalouden harjoittajien saamista bruttotuloista ja heille myönnettyistä pankkilainoista on runsaat 60 prosenttia. Vastaava osuus metsänomistajien puukaupasta saamista tuloista puolestaan on lähes 60 prosenttia.

Maataloudessa sukupolvenvaihdosten vilkastuminen ja tuotantoyksiköiden suureneminen ylläpitivät kertomusvuonna yhä kasvavaa luottojen kysyntää. Osa näiden investointihankkeiden rahoituksesta hoidettiin valtion- tai korkotukilainoilla. Myös lyhyempiaikaisia luottoja tarvittiin koneinvestointeihin ja käyttöpääoman rahoitukseen. Osuuspankkiryhmän koko luottokanta maa- ja metsätalousasiakkaille kasvoi noin 6 prosenttia ja oli vuoden lopussa 2,3 miljardia euroa. Vuoden lopulla tehdyn kyselyn perusteella luotonkysynnän odotetaan jatkuvan vilkkaana myös vuoden 2003 aikana.

Osuuspankkiryhmä jatkoi maa- ja metsätalousasiakkaiden pankkipalvelujen kehittämistä tavoitteena ottaa huomioon maatalouden nopea rakennemuutos ja maatilatalouteen liittyvän yritystoiminnan monipuolistuminen. Myös eri palvelukana-
vissa on asiakkaiden erilaiset tarpeet huomioitu luomalla sekä konttoripohjaisia että verkossa käytettäviä pankkipalveluja. Kertomusvuonna Osuuspankkiryhmä palkitsi yhdessä maataloustuottajajärjestöjen MTK ja SLC sekä SAK:n kanssa Pro Maaseutu-kilpailussa noin 80 esimerkillistä maaseudun elinvoimaisuuden kehittäjää ympäri maata.

OP-2002-strategian mukaan vastuullisuus on Osuuspankkiryhmän eettisten periaatteiden keskeinen tukipilari. Liiketoiminnassa korostuu vastuu ympäristöstä ja yksilöstä. Vastuu koko yhteiskunnasta ja sen kehityksestä on olennainen osa ryhmän arvoperustaa.

Yhteiskunnallinen vastuu keskeistä

Eettisyys ja yhteiskunnallinen vastuu näkyy Osuuspankkiryhmän tuotteissa ja toiminnassa monella tasolla. Osalle osuuspankeista ja Osuuspankkikeskuksen toiminoista ja tytäryhtiöistä on määritelty omat toiminto- tai pankkikohtaiset eettiset periaatteet ja ohjeet. Pankki ei rahoita epärealistisia hankkeita ja varmistaa, että asiakas ymmärtää sijoitus- ja rahoituspäätöksiinsä liittyvät riskit.

Asiakas voi myös omilla ratkaisuillaan tukea kestävää kehitystä sijoittamalla varojaan esimerkiksi OP-Kestävä Kehitys -sijoitusrahastoon, jonka Osuuspankkiryhmä toi markkinoille syksyllä 2002.

Kestävän kehityksen tavoite näkyy myös pankkiryhmän omissa valinnoissa. Keväällä Osuuspankkikeskus allekirjoitti Finnish Business & Society -verkoston jäsensitoumuksen. Yhteisön tavoitteena on luoda toimiva kumppanuus yritysten, julkisen sektorin ja kansalaisjärjestöjen välille yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti kestävän kehityksen aikaansaamiseksi. Verkosto on sitoutunut yhdessä eurooppalaisten partnereiden kanssa edistämään yritysten yhteiskunnallista vastuuta niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. Syksyllä Osuuspankkikeskus solmi kansainvälisen luonnonsuojelujärjestön WWF:n kanssa Green Office -yhteistyösopimuksen, jonka tavoitteena on toimistojen kustannustehokkuuden ja ekologisuuden edistäminen. Samalla Osuuspankkikeskus sitoutui rakentamaan ympäristöjärjestelmän ja ympäristöohjelman.

Monimuotoista yhteistoimintaa

Osuuspankit ovat paikallisesti omistettuja ja johdettuja. Niiden menestys on viime kädessä riippuvainen toiminta-alueen menestyksestä, joten on luonnollista, että osuuspankeilla on runsaasti yhteistyötä oman alueensa yritysten, järjestöjen ja yhteisöjen kanssa. Osuuspankeilla on suuri merkitys myös veronmaksajana. Koko pankkiryhmä maksoi vuonna 2002 välittömiä veroja 76 miljoonaa euroa, ja moni osuuspankki oli omalla paikkakunnallaan suurimpia veronmaksajia.

Suurimpana palkansaajapankkina Osuuspankkiryhmä tekee laajaa yhteistyötä palkansaajajärjestöjen kanssa. Pankkiryhmän Palkansaajaneuvottelukunnassa on edustajat AKAV:sta, SAK:sta, STTK:sta ja keskeisistä jäsenliitoista. Kertomusvuonna uudistettiin SAK:n ja Osuuspankkiryhmän yhteistyösopimus, joka allekirjoitettiin tammikuussa 2003. Aiempi sopimus oli vuodelta 1997.

Osuuspankit ja osuuspankkiliitot tukevat merkittävästi oman alueensa kulttuuri- ja harrastustoimintaa. Vuonna 2002 ryhmässä käytettiin kaikkiaan noin 3,6 miljoonaa euroa palkintoihin, lahjoituksiin ja sponsorointiin. Vuoden merkittävien hyväntekeväisyys Hankkeiden oli kunnallisille kirjastoille tehty tietotekniikkalahjoitus. Osuuspankit lahjoittivat juhluvuotensa kunniaksi kirjastoille 350 tietokonetta tietoliikenneyhteyksineen. Lahjoituksen kokonaisarvo oli runsaat 700 000 euroa.

Valtakunnallisissa sponsoroinnissa keskitytään kulttuuriin ja hyväntekeväisyyteen. Vuonna 2002 Osuuspankkikeskus sponsoroi Seinäjoen Tangomarkkinoita, Kuhmon Kamarimusiikkia, Savonlinnan Oopperajuhlia, Helsingin Juhlaviikkoja sekä Työväen Musiikkitapahtumaa Valkeakoskella.

Myös OKOn sponsoritoiminta keskittyy kulttuuriin. Se tukee Taidesäätiönsä kautta erityisesti nuoria taiteilijoita. Säätiö omistaa kokoelman arvokkaita jousisoit-

timia, joita lainataan lahjakkaille nuorille muusikoille. Kokoelman helmi, Stradivarius vuodelta 1702, annettiin kertomusvuonna viulisti Pietari Inkiselle kolmen vuoden ajaksi. Säätiön kokoelmissa on myös yli tuhat taideteosta: maalauksia, veistoksia ja grafiikkaa. Säätiö kartuttaa kokoelmaansa vuosittain suomalaisten nykytaiteilijoiden töillä. Vuonna 2002 kokoelmasta koottiin kaksi näyttelyä, joista toinen kiersi juhla-vuoden ajan läntistä ja toinen itäistä Suomea.

Osuuspankkiryhmä tukee Nuorten Akatemian kautta nuorison harrastustoimintaa. Pankkiryhmä on Nuorten Akatemian pääyhteistyökumppani. Nuorten Akatemia on nuorten kanssa toimivien järjestöjen yhteistyöorganisaatio.

Vuonna 2002 osuuspankit ovat olleet monella tavalla mukana kouluissa, opilaitoksissa sekä nuorten tapahtumissa. Lisäksi pankit ovat tarjonneet lukuisille nuorille kesätöitä joko pankissa tai sen rahoittamissa yleishyödyllisissä tehtävissä, kuten hoito- ja siivoustöissä. Vuonna 2002 Osuuspankkiryhmä tarjosi kesätyöpaikan kaikkiaan noin 700 nuorelle.

Osuuspankkiryhmän Tutkimussäätiö ja Kyösti Haatajan Säätiö ovat viime vuosina myöntäneet vuosittain yhteensä noin 170 000 euroa apurahoja tieteelliseen tutkimukseen. Osuuspankkiryhmän Tutkimussäätiön apurahat on tarkoitettu lähinnä pankkitoimialaa ja rahoitusmarkkinoita käsitteleviin tutkimuksiin. Säätiöiden muita toimintamuotoja ovat mm. kerran vuodessa tapahtuva parhaan tohtorinväitöskirjan palkitseminen sekä teemapäivän järjestäminen ajankohtaisesta aiheesta.

Osuuspankkiryhmän Tutkimussäätiö toteutti Osuuspankkiryhmän juhla-vuoden kunniaksi erillisen tutkimusohjelman, johon valittiin neljä tutkimushanketta. Säätiö on tukenut näitä hankkeita yhteensä miljoonalla eurolla.

Riskienhallinta

Osuuspankkiryhmän riskienhallinta perustuu liiketoimintapäätöksiä tekevien henkilöiden sekä riskienhallinnan asiantuntijoiden ammattitaitoon ja varovaisuuteen sekä systemaattiseen riskien mittaamiseen, arviointiin ja rajoittamiseen. Riskienhallinnan tärkein tavoite on estää hallitsemattomat riskit, jotka voisivat vaarantaa yksittäisen pankkiryhmään kuuluvan yhteisön tai koko Osuuspankkiryhmän vakavaraisuuden.

OP-2002-liiketoimintastrategian mukainen markkina-asemien vahvistaminen tapahtuu kaikissa olosuhteissa ryhmän riskienhallintaohjeita noudattaen.

Osuuspankkikeskus vastaa Osuuspankkiryhmän riskienhallinnasta ryhmätasolla sekä ryhmän riskienhallintajärjestelmien riittävydestä ja ajanmukaisuudesta. OPK antaa pankkiryhmän yhteisöille ohjeita niiden riskienhallinnan turvaamiseksi sekä valvoo niiden toimintaa. Kukin yhteisö vastaa kuitenkin itse siitä, että sillä on toimintansa luonteeseen ja riskinottoon nähden riittävät riskienhallintajärjestelmät ja riittävä sisäinen valvonta.

Pankkiryhmän jäsenpankit ja muut pankkiryhmään kuuluvat yhteisöt ovat organisoineet riskienhallinnan liiketoimintansa laadun ja laajuuden edellyttämällä tavalla. Riskienhallintaa ja sen organisointia koskevat päätökset tehdään jäsenpankin hallituksessa. OPK on antanut jäsenpankeille malliohjeet riskienhallinnan järjestämisestä.

OPK:n hallintoneuvosto on asettanut Osuuspankkiryhmän riskinkantokyvylle ja kannattavuudelle sekä luotto-, markkina- ja kiinteistöriskeille riskirajat. OPK:n johdunkunta on asettanut tämän ryhmätason riskirajajärjestelmän puitteissa jäsenpankin ja muiden Osuuspankkiryhmään kuuluvien yhteisöjen riskinkantokyvylle, kannattavuudelle ja eri riskilajeille valvontarajat, joita niiden ei tule toiminnassaan ylittää ja

joiden perusteella ne vahvistavat omat riskirajansa. Mittariston kattavuus ja kehittämistarpeet tarkistetaan säännöllisesti Osuuspankkiryhmän strategiaprosesseissa.

Riskinkantokyky ja riskilajit

Osuuspankkiryhmän riskinkantokyky on vahva. Vuoden 2002 lopussa pankkiryhmän vakavaraisuus oli 15,2 prosenttia (15,1) lakisääteisen vähimmäistason ollessa 8 prosenttia. Hyvän kannattavuuden ansiosta pankkiryhmän omat varat kasvoivat vuonna 2002 edelleen nopeammin kuin riskipainotetut sitoumukset.

Luottoriskien hallinnan tarkoitus on minimoida luottotappioiden vaara ennen luottopäätöksen tekoa ja estää tehtyihin luottopäätöksiin liittyvien riskien toteutuminen Osuuspankkiryhmän tai sen yksikön kannattavuuden tai vakavaraisuuden vaarantavalla tavalla. Luottoriskit ovat vähittäispankkitoiminnan merkittävin riskilähde, ja siksi niiden hallinnan ja seurannan kehittämiseen kiinnitetään Osuuspankkiryhmässä erityistä huomiota.

Paikallinen ja perusteellinen asiakastuntemus on luottoriskien hallinnan lähtökohta ja Osuuspankkiryhmän pankkien erityinen vahvuus. Luotonanto tapahtuu ensisijaisesti asiakkaan riittävän ja todennetun velanhoitokyvyn perusteella. Asiakkaiden velanhoitokyvyn ja luottoriskien arvioinnissa hyödynnetään maksukykylaskelmia, tilinpäätösanalyysyjä, yritystutkimuksia, lausuntoja ja riskiluokitteita.

Pankkiryhmän yritysluottokanta oli vuoden lopussa 6,5 miljardia euroa (5,7). Luotonanto on hajaantunutta sekä toimialoittain että asiakaskokonaisuuksittain. Osuuspankkiryhmällä oli vuoden lopussa järjestämättömiä saamisia 166 miljoonaa euroa (181) ja nollakorkoisia saamisia 8 miljoonaa euroa (11). Järjestämättömien ja nollakorkoisten saamisten suhde luottokantaan ja muihin luotonantoon rinnastettaviin saamisiin ja taseen ulkopuolisiin eriin oli vuoden lopussa 0,6 prosenttia.

Järjestämättömien ja muiden ongelmasaamisten pienen määrän sekä luottokantavakuuttamisen yhteydessä tehtävien selvitysten ja riskikartoitusten tulosten perusteella pankkiryhmän luottoriskitilanteen arvioidaan olevan vakaa.

Markkinariskien hallinnan keskeisenä tehtävänä on tunnistaa ja analysoida pankkiryhmän liiketoimintaan sisältyvät markkinariskit, rajoittaa ne hyväksyttävälle tasolle sekä raportoida markkinariskit säännöllisesti ja tehokkaasti. Näin varmistetaan, että markkinahintojen tai muiden ulkoisten markkinatekijöiden muutokset eivät johda pitkän aikavälin kannattavuuden tai vakavaraisuuden heikkenemiseen ryhmään kuuluvassa yksittäisessä yksikössä tai pankkiryhmässä kokonaisuutena.

Kussakin Osuuspankkiryhmän pankkitoimintaa harjoittavassa yhteisössä hallitus on vahvistanut kirjallisen tasehallintajärjestelmän kuvauksen. Siinä määritellään käytettävät tuotteet ja markkinainstrumentit, valuuttamääräisen liiketoiminnan laajuus, varainhankinnan ja sijoitustoiminnan periaatteet, käytettävät markkinariskimitarit ja -rajat sekä pankin tasehallinnan organisointi.

Rahoitusriskillä tarkoitetaan yksikön omaa kykyä selviytyä maksuvelvoitteestaan. Rahoitusriski syntyy, kun sijoitus ja hankinta erääntyy eri aikoina tai varainhankinta on liian keskittynyttä. Maksuvalmiusriski sisällytetään rahoitusriskiin.

Vuoden 2002 aikana talletusvarainhankinnan kasvu ei riittänyt kattamaan pankkiryhmän voimakasta antolainauskasvua. Talletusten osuus varainhankinnasta pysyi kuitenkin korkeana. Rahoitusriskin riskirajamittarin arvo heikkeni noin 2,9

Osuuspankkiryhmän kannattavuus ja vakavaraisuus pidetään tasolla, joka mahdollistaa liiketoiminnan kasvun ja kattaa sekä odotettavissa olevat että ennakoimattomat liiketoimintaan liittyvät riskit.

prosenttiyksikköä. Muutos oli suhteellisen tasaista ja mittarin arvo pysyi koko vuoden selvästi riskirajaa parempana.

Korkoriskillä tarkoitetaan korkotason muutosten vaikutusta pankin tulokseen ja riskiposition markkina-arvoon. Korkoriski aiheutuu saamisten ja velkojen toisistaan poikkeavista korkosidonnaisuuksista tai korontarkistusajankohdista.

Vuoden 2002 lopussa Osuuspankkiryhmän korkoriski 0,5 prosenttiyksikön koronnousun vaikutuksella mitattuna oli 30,4 miljoonaa euroa (20,0). Pankkiryhmän korkoriskiä voidaan pitää kohtuullisena, mutta loppuvuoden korkotason mataluminen heikensi rahoituskatteen kehitystä.

Osakekurssiriskillä tarkoitetaan julkisesti noteerattavien osakkeiden ja muiden vastaavien instrumenttien markkinakurssimuutosten aiheuttamaa tulos- ja markkina-arvon muutosriskiä.

Ryhmän osakeriskin riskirajamittariin sisällytettävien julkisesti noteerattujen osakkeiden ja rahasto-osuuksien markkina-arvo oli vuoden lopussa 58 miljoonaa euroa (140), mikä oli 1,8 prosenttia (4,7) pankkiryhmän omista varoista. Osakeriskiä vähensi etenkin OPK:n ja OKOn omistamien Pohjola-Yhtymä Oyj:n osakkeiden myynti.

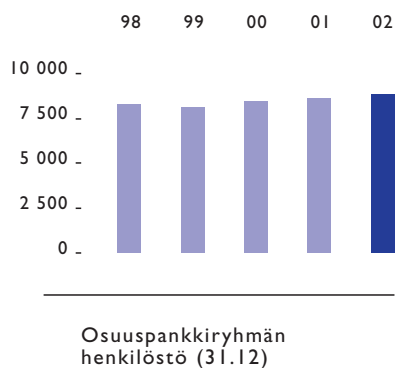
Kiinteistöriskien hallinnan tavoitteena on minimoida kiinteistöihin tai kiinteistöyhteisöjen osakkeisiin tai osuuksiin kohdistuvaa arvonalentumis-, tuotto- ja vahingoittumisriskiä.

Pankkiryhmän kiinteistöihin ja kiinteistösijoitusyhtiöihin sitoutunut pääoma oli 1,4 miljardia euroa, eli 2,9 prosenttia pienempi kuin vuotta aiemmin. Kiinteistöihin sitoutuneen pääoman suhde taseen loppusummaan oli 4,4 prosenttia (4,7), eli 1,6 prosenttiyksikköä pienempi kuin pankkiryhmän kiinteistöriskimittarin riskiraja.

Toimintariskien hallinnassa pyritään vähentämään sellaisten tappioiden todennäköisyyttä, jotka aiheutuvat henkilöstöstä, toimintaan liittyvistä prosesseista tai järjestelmistä tai ulkoisista seikoista. Jäsenpankit uudistivat toimintariskien hallintaa koskevat sisäiset ohjeensa vuonna 2002. Osuuspankkiryhmän rakenteen ja työnjaon mukaisesti Osuuspankkikeskuksella on keskeinen asema erityisesti keskitettyyn palvelutuotantoon ja tietojärjestelmien toimintaan liittyvien riskien osalta.

Osuuspankkiryhmän riskienhallinnasta on tehty tarkemmin selkoa ryhmän tilinpäätöksessä, joka on tämän julkaisun liitteenä.

Henkilöstö

Henkilömäärä kasvoi

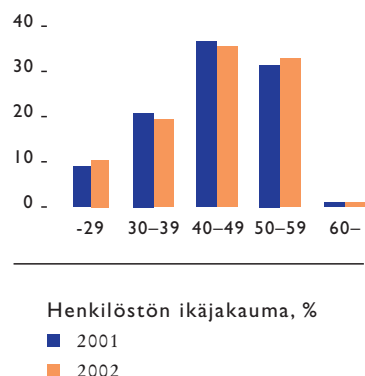
Osuuspankkiryhmän palveluksessa oli vuoden 2002 lopussa 8 937 henkilöä. Edellisen vuoden lopussa henkilömäärä oli 8 802, joten kasvu oli 1,5 prosenttia. Osuuspankeissa työskenteli 6 588 henkilöä ja Osuuspankkikeskuksessa Okopankki mukaan luettuna 2 315 henkilöä. Vuoden lopussa henkilöstöstä oli vakinaisia 93 ja kokoaikaisia 95 prosenttia.

Osuuspankkiryhmän henkilöstön peruskoulutustaso on pysynyt suunnilleen samana vuoteen 2001 verrattuna. Noin 15 prosentilla on korkeakoulututkinto ja 57 prosentilla keskiasteen tutkinto. Asiakaspalvelutehtävissä työskentelee 73 prosenttia henkilöstöstä.

Ryhmän henkilöstö on varsin kokenutta: palveluksessaoloaika oli vuoden lopussa keskimäärin 18,9 vuotta ja keski-ikä 44,7 vuotta. Edellisenä vuonna palveluksessaoloaika oli keskimäärin 18,8 vuotta ja keski-ikä 44,6 vuotta. Lähes 80 prosenttia henkilöstöstä on naisia.

Uusia henkilöitä palkattiin 626, joista 53 prosenttia tuli vakinaiseen työsuhteeseen. Noin 78 prosenttia uusista henkilöistä tuli asiakaspalvelutehtäviin. Uusien henkilöiden keski-ikä oli 32,1 vuotta. Heistä 14,5 prosenttia oli suorittanut korkea-koulututkinnon ja 48 prosenttia keskiasteen tutkinnon.

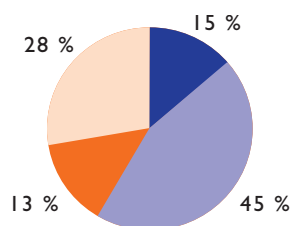
Osuuspankkiryhmä hakee säännöllisin väliajoin joukkoonsa uusia tulevaisuuden tekijöitä. Op-esimiesvalmennus tarjoaa mahdollisuuden kehittyä rahoitusalan ammattilaiseksi. Noin vuoden kestävä valmennusohjelman aikana monipuoliset käytännön työtehtävät sekä pankkiryhmän omat koulutuskokonaisuudet takaavat vankan pohjan urakehitykselle haastavissa tehtävissä.

Kannustava työyhteisö

Osuuspankkiryhmän menestyksen keskeinen tekijä on henkilöstön työmotivaatio ja sitoutuminen. Koko pankkiryhmässä käytetään johtamisen välineenä balanced scorecard -mallista johdettua menestysmittaristoa. Siinä asetetaan tavoitteet ja määritellään keskeistä toimintaa kolmelle alueelle: asiakas-, tulos- ja sisäiselle kunnolle. Henkilöstötutkimuksen tekeminen on vakiintunut tapa kehittää sisäistä kuntoa. Runsaat puolet henkilöstöstä on mukana tutkimuksessa. Sen tulosten perusteella tehtävä kehittäminen on merkittävä osa työhyvinvoinnin kehittämistä koko Osuuspankkiryhmässä. Sisäistä kuntoa vahvistamaan valmistettiin vuoden aikana työhyvinvointiohjelman viitekehys ja periaatteet.

Osuuspankkiryhmän henkilöstöllä on mahdollisuus saada tuloksiin perustuvia kannusteita. Vuonna 2002 pankkiryhmässä käytettiin tulospalkkioihin 10 miljoonaa euroa, ja tulospalkkioita sai 6 500 henkilöä. Kesällä 2002 hyväksyttiin OP-2002-strategiaan kirjattiin tavoitteeksi saada koko henkilöstö tavoitteellisten palkitsemisjärjestelmien piiriin.

Henkilöstön koulutuspohja 31.12.2002

- Korkeakoulututkinto
- Ammatillinen opistotaso
- Ammatillinen koulutaso
- Ei ammatillista tutkintoa

Osuuspankkiryhmän henkilöstön Kesäpäivät pidettiin Turussa pankkiryhmän satavuotisjuhlien merkeissä. Lukuisiin tapahtumiin osallistui yli 4 000 osuuspankki-laista. Eläkeläisten satavuotisjuhlat järjestettiin Mikkeliissä elokuun lopulla.

Osaamisella menestykseen

Osuuspankkiryhmällä on sadan vuoden kokemuksen tuoma osaaminen pankkitoiminnasta. Tämän vankan perustan varaan rakennetaan tulevaisuuden osaamista johtamalla osaamista strategialähtöisesti ja laatimalla kehityskeskusteluissa henkilökohalliset kehityssuunnitelmat.

Vuonna 2002 henkilöstön osaamista vahvistettiin etenkin pitkäaikaissäätämisen ja vakuutusmyynnin alueilla sekä asiakkuuksien hoidossa ja uusien palvelukavien hallinnassa.

Op-Akatemia tarjoaa Osuuspankkiryhmän tarpeisiin räätälöityä koulutusta ja verkko-opiskeluohjelmia. Koulutusta toteutetaan sisäisten asiantuntijoiden ja ulkoisten koulutuskumppaneiden yhteistyönä useilla paikkakunnilla. Vuonna 2002 Op-Akatemian koulutustarjontaa monipuolistettiin ja alueellista toteutusta lisättiin, ja henkilökoulutuspäiviä kertyi runsaat 34 000, eli 15 prosenttia enemmän kuin vuonna 2001.

Asiakkuus- ja johtamisosaamista kehittävien vuoden mittaisten Op-Akatemian tutkintojen suorittamisen aloitti 499 johtajaa ja toimihenkilöä. Arvopaperivälittäjien yhdistys ry:n sijoitusalan tutkinnon suoritti 251 osuuspankkiryhmäläistä. Osuuspankkiryhmälle räätälöidyn eMBA-tutkinnon oli vuoteen 2002 mennessä suorittanut 22 henkilöä, ja tutkintoa suorittamassa oli vuoden aikana 66 johtajaa ja asiantuntijaa.

Op-Akatemian koulutuksen lisäksi henkilöstön kehittämisessä käytetään ulkoista koulutusta ja pankkien omia kehittämistoimia. Osuuspankkiryhmä käytti vuonna 2002 koulutuskuluihin 3,4 prosenttia henkilöstön palkkasummasta. Edellisenä vuonna osuus oli 3,5 prosenttia. Supistuminen johtui siitä, että ryhmän sisäistä koulutusta käytettiin aiempaa enemmän.

Juhlavuonna 2002 palkittiin 50 osuuspankkiryhmäläistä Opetusneuvos Viljo L. Seppälän säätiön stipendillä tunnustuksena esimerkillisestä itsensä kehittämisestä. Stipendin myöntämisen perusteena olivat työn ohessa menestyksellisesti suoritettut ammatillista osaamista laajentavat tai syventävät pitkäkestoiset opinnot.

Osuuspankkiryhmän tulos

Liiketoiminnan tulos ja taloudellinen asema

Tuotot ja kulut

Osuuspankkiryhmän rahoituskate oli 857 miljoonaa euroa (875)¹, eli 2,1 prosenttia pienempi kuin vuotta aiemmin. Supistuminen johtui korkotason laskusta ja askasmarginaalien kaventumisesta. Näiden vaikutusta kompensoi luotto- ja talletuskannan sekä omien pääomien kasvu.

Pankkiryhmän muut tuotot, 459 miljoonaa euroa (481), olivat 4,6 prosenttia pienemmät kuin vuotta aiemmin. Tuottojen supistuminen johtui osinkotuottojen vähentymisestä sekä osakekaupan nettotuottojen pienentymisestä. Ilman näitä osakesijoitusten vaikutuksia muut tuotot olisivat kasvaneet 0,8 prosenttia.

Pankkiryhmän kulut yhteensä kasvoivat 7,3 prosenttia 805 miljoonaan euroon (750). Palkkiokulut kasvoivat 12 prosenttia 47 miljoonaan euroon (42), mikä johtui lähinnä euroon siirtymisen ja rahahuollon aiheuttamista kuluista. Vertailukelpoiset henkilöstökulut kasvoivat 8 prosenttia 354 miljoonaan euroon (315) ja muut hallintokulut 8,2 prosenttia 201 miljoonaan euroon.

Suunnitelman mukaiset poistot olivat 61 miljoonaa euroa (58), eli 6,0 prosenttia suuremmat kuin vuotta aiemmin. Arvonalentumispoistot puolestaan pienivät 29 prosenttia 13 miljoonaan euroon (18). Osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yritysten tuloksista oli 38 miljoonaa euroa negatiivinen (-2). Henkivaakuutusosakeyhtiö Aurumista yhdistelty osuus oli 39 miljoonaa euroa negatiivinen (1). Osakekurssien huomattavan laskun johdosta Aurum kirjasi kertomusvuonna osake- ja rahastosijoituksistaan yhteensä 69 miljoonan euron arvonalentumiset.

Nettomääräiset luotto- ja takaustappiot säilyivät matalalla tasolla, vaikka kasvoivatkin 7,3 prosenttia 13 miljoonaan euroon (12). Bruttomääräisesti uusia luottotappioita kirjattiin 41 miljoonaa euroa (48). Bruttomääräisten luottotappioiden osuus vuoden lopun luottokannasta ja luotonantoon rinnastettavien sitoumusten yhteismäärästä oli 0,13 prosenttia (0,17). Järjestämättömät saamiset olivat vuoden lopussa 166 miljoonaa euroa (181), eli 8,6 prosenttia pienemmät kuin vuotta aiemmin. Nollakorkoisten saamisten määrä supistui 23 prosenttia 8 miljoonaan euroon (11).

Liikevoitto

Pankkiryhmän liikevoitto pieneni 8,9 prosenttia 459 miljoonaan euroon (504). Muutos selittyy neljällä päätekijällä. Ensimmäinen oli se, että henki- ja eläkevakuutusliiketoiminnan tulos oli osakekurssien laskun vuoksi 40 miljoonaa euroa heikompi

¹ Suluissa on vertailuluku vuodelta 2001. Tuloslaskelma- ja muiden kertymätyyppisten lukujen osalta vertailuna on tammi-joulukuun 2001 luku. Tase- ja muiden poikkileikkaustyyppisten lukujen osalta vertailuna on edellisen tilinpäätösajankohdan luku (31.12.2001).

kuin vuotta aiemmin. Toiseksi muiden osakesijoitusten tulosvaikutus oli 61 miljoonaa euroa positiivisempi kuin vuonna 2001. Kolmanneksi kulut kasvoivat edellisestä vuodesta 55 miljoonaa euroa, josta 13 miljoonaa euroa selittyy vuonna 2001 saadulla Osuuspankkien Eläkesäätiön erityisvastuun palautuksella. Neljäs tekijä oli se, että rahoituskate supistui 18 miljoonaa euroa.

Pankkiryhmän kannattavuus oli vahva. Koko pääoman tuotto (ROA) oli 1,11 prosenttia (1,28) ja oman pääoman tuotto (ROE) 11,9 prosenttia (14,6). Kulujen suhde tuottoihin oli 61 prosenttia (55).

Tase ja vakavaraisuus

Pankkiryhmän tase kasvoi tilikaudella 5,3 prosenttia 31,6 miljardiin euroon (30,0). Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä kasvoivat 11 prosenttia 24,3 miljardiin euroon. Luottokanta kasvoi nopeammin kuin vuotta aiemmin ja enemmän kuin kaikkien pankkien luottokanta keskimäärin. Luottokannan osuus taseesta kasvoi 77 prosenttiin (73). Velat yleisölle ja julkisyhteisöille kasvoivat 6,2 prosenttia 21,4 miljardiin euroon (20,1). Talletusten osuus taseesta oli 63 prosenttia eli yhtä suuri kuin vuotta aiemmin.

Pankkiryhmän oma pääoma kasvoi 13 prosenttia 3,0 miljardiin euroon (2,7). Omaa pääomaa kasvattivat tilikauden 342 miljoonan euron voitto ja osuuspääomasijoitusten 74 miljoonan euron lisäys.

Osuuspankkiryhmän vakavaraisuussuhde oli vuoden lopussa 15,2 prosenttia (15,1). Omien varojen määrä kasvoi 9,6 prosenttia 3,2 miljardiin euroon (3,0) ja riskipainotetut saamiset, sijoitukset ja taseen ulkopuoliset sitoumukset 9,0 prosenttia 21,3 miljardiin euroon (19,5). Ensisijaisia omia varoja oli 2,9 miljardia euroa (2,5). Vakavaraisuus ensisijaisilla omilla varoilla laskettuna nousi 0,6 prosenttiyksikköä 13,6 prosenttiin.

Osuuspankkiryhmän yritykset vuonna 2002

Osuuspankkien yhteenlaskettu liikevoitto oli 336 miljoonaa euroa (375), mikä oli 10 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2001. Kertomusvuonna 241 osuuspankkia teki positiivisen liiketuloksen. Kaksi osuuspankkia teki liiketappiota yhteensä 0,3 miljoonaa euroa.

Yhteenlaskettu rahoituskate supistui 5,0 prosenttia 681 miljoonaan euroon (717). Supistuminen johtui pääasiassa alhaisesta korkotasosta ja edelleen kaventuudesta korkomarginaalista. Muut tuotot olivat 333 miljoonaa euroa (334). Kulut yhteensä olivat 666 miljoonaa euroa (662). Yhteenlasketut luottotappiot olivat 10 miljoonaa euroa, eli 12 prosenttia pienemmät kuin vuonna 2001 (12).

Luottokanta kasvoi 9,5 prosenttia 17,6 miljardiin euroon (16,0) ja talletuskanta 7,1 prosenttia 18,0 miljardiin euroon (16,8).

OPK-konsernin liikevoitto oli 114 miljoonaa euroa, eli 29 prosenttia suurempi kuin vuotta aiemmin (89). Osakesijoitusten vaikutus liikevoittoon oli 63 miljoonaa euroa parempi kuin vuotta aiemmin. Toisaalta henki- ja eläkevakuutusliiketoiminnan tuloksen vaikutus liikevoittoon oli 30 miljoonaa euroa heikompi kuin vuonna 2001.

Konsernin vakavaraisuussuhde oli vuoden lopussa 10,6 prosenttia, eli 1,7 pro-

senttiyksikköä pienempi kuin vuoden 2001 lopussa. Vakavaraisuus ensisijaisilla omilla varoilla oli 7,0 prosenttia (7,7).

Konsernin emoyhteisön, Osuuspankkikeskus-OPK osuuskunnan liikevoitto oli 50 miljoonaa euroa (17), eli lähes kolme kertaa suurempi kuin vuonna 2001. Liikevoiton kasvu johtui osakesijoitusten tuotoista. Ne olivat kertomusvuonna 37 miljoonaa euroa suuremmat kuin vuonna 2001.

OPK:n taseen loppusumma tilikauden päättyessä oli 330 miljoonaa euroa, eli 5,2 prosenttia pienempi kuin edellisessä tilinpäätöksessä (349).

OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj:n konserniliikevoitto oli 96 miljoonaa euroa (111). Tulosta heikensi Henkivakuutusosakeyhtiö Aurumin tappio, joka johtui osakekurssien huomattavasta laskusta. OKOn sijoitukset Pohjola-Yhtymän osakeisiin sen sijaan paransivat liikevoittoa. OKOn neljästä liiketoiminta-alueesta muodostuvan perusliiketoiminnan liikevoitto oli 119 miljoonaa euroa (125).

OKO-konsernin tase oli 12,7 miljardia euroa, eli hieman suurempi kuin edellisen vuoden lopussa. Luottokanta kasvoi voimakkaasti, ja kasvu rahoitettiin pääosin yleiseen liikkeeseen lasketuilla velkakirjoilla. Konsernin vakavaraisuussuhde oli 11,1 prosenttia (12,8).

Henkivakuutusosakeyhtiö Aurumin maksutulo kasvoi 16 prosenttia. Ennakkotietojen mukaan yhtiön markkinaosuus kokonaismaksutulosta kasvoi 13,4 prosentista 15,1 prosenttiin. Aurumin vakuutustekninen tulos oli 39 miljoonaa euroa negatiivinen (1,6). Tuloksen tappiollisuuden selittävät ennen kaikkea osakkeiden kurssilaskusta johtuneet 69 miljoonan euron (45) arvonalennukset.

OP-Rahastoyhtiö Oyj:n hallinnoimien sijoitusrahastojen yhteenlasketut pääomat kasvoivat vuoden 2002 aikana noin 17 prosenttia 2,3 miljardiin euroon. Vuoden lopussa yhtiön hallinnoimien sijoitusrahastojen pääomat olivat 14,3 prosenttia kaikkien Suomeen rekisteröityjen sijoitusrahastojen pääomista. Yhtiön markkinaosuus nousi vuoden aikana yhden prosenttiyksikön. Yhtiön tilikauden liikevoitto kasvoi 57 prosenttia 1,9 miljoonaan euroon (1,2).

OP-Kotipankki Oyj:n liikevoitto oli 8 miljoonaa euroa eli kaksinkertainen vuoteen 2001 nähden (4). Rahoituskate kasvoi 20 prosenttia 12 miljoonaan euroon (10). Palkkiotuottojen määrä kasvoi 14 miljoonaan euroon (11). Luottotappioiden nettomäärä oli 1,9 miljoonaa euroa (1,5). Kotipankin tase oli vuoden lopussa 214 miljoonaa euroa (188). Pankin luottokanta kasvoi 15 prosenttia 212 miljoonaan euroon (185).

OP-Asuntoluottopankki Oyj:n liikevoitto oli 0,8 miljoonaa euroa (0,3). Pankin asuntoluottokanta kasvoi vuoden aikana 79 prosenttia 74 miljoonaan euroon (41). Yhtiön liikkeeseen laskemien vakuudellisten OP-Asunto-obligaatioiden määrä kasvoi tilikaudella yli kaksinkertaiseksi 47 miljoonaan euroon (19).

Osuuspankkiryhmän näkymät

Osuuspankkiryhmän markkina-asema on vahvistunut usean vuoden ajan, ja vahvistumisen odotetaan jatkuvan vuonna 2003. Pankkiryhmän liikevoiton arvioidaan muodostuvan saman tasoiseksi kuin vuonna 2002. Arviot liiketoiminnan ja tuloksen kehityksestä perustuvat oletukseen, että toimintaympäristössä ei tapahdu merkittäviä muutoksia.

Osuuspankkikeskuksen hallinto

Osuuskunnan tehtävät ja jäsenet

Osuuspankkikeskus-OPK osuuskunnan sääntöjen mukaan osuuskunnan tarkoituksena on edistää ja tukea jäsentensä ja koko Osuuspankkiryhmän kehitystä ja yhteistoimintaa, hoitaa jäsenten keskitettyjä palveluja ja huolehtia pankkiryhmän edunvalvonnasta.

OPK:n jäsenenä voivat olla osuuspankkilaissa tarkoitetut luottolaitokset, joiden säännöt tai yhtiöjärjestyksen osuuskunta on hyväksynyt. Jäseneksi ottamisesta päättää hallintoneuvosto.

Jäsen on velvollinen osallistumaan osuuskuntaan vähintään sadalla 170 euron suuruisella osuusmaksulla. Liittyessään jäsen on lisäksi velvollinen osallistumaan osuuskuntaan vakavaraisuuslaskelmansa riskipainotettujen saamisten, sijoitusten sekä taseen ulkopuolisten erien perusteella lasketuilla osuusmaksuilla.

OPK on osuuspankkilain mukaan velvollinen antamaan jäsenilleen ohjeita niiden toiminnasta maksuvalmiuden, vakavaraisuuden ja riskien hallinnan turvaamiseksi sekä valvomaan jäsenten toimintaa.

Osuuskunnan kokous

Varsinainen osuuskunnan kokous pidetään kerran vuodessa hallintoneuvoston määräämänä päivänä ennen toukokuun loppua. Kokouksessa käytettäviä äänimääriä laskettaessa jäsen saa osuusmaksujen perusteella yhtä monta ääntä kuin sillä on maksettuja osuusmaksuja.

Jos jäsenpankin ensisijaiset omat varat edellisen kalenterivuoden kesäkuun lopussa ilman alunperin valtion, Osuuspankkien Vakuusrahaston taikka keskusyhteisön, keskusyhteisön tytärluottolaitoksen tai toisen osuuspankin omistamia oman pääoman eriä ovat yli seitsemän prosenttia jäsenpankin vakavaraisuuslaskennassa käytetystä riskipainotetusta taseesta, jäsenpankki saa lisä-ääniä siten, että jäsenillä on lisä-ääniä yhteensä kaksi kertaa osuusmaksujen perusteella vahvistettujen äänien määrä. Keskusyhteisön tytärluottolaitokset eivät saa lisä-ääniä.

Jäsen ei kuitenkaan saa äänestää enemmällä kuin kahdella prosentilla kokouksessa edustetusta äänimäärästä.

Jäsen, joka omien taloudellisten vaikeuksiensa vuoksi on saanut kuluva tai viiden edellisen kalenterivuoden aikana alunperin Osuuspankkien Vakuusrahastolta tai keskusyhteisöltä tai keskusyhteisön tytärluottolaitokselta avustustlainaa, avustusta, takausta tai pääomasijoitusta, saa äänestää kokouksessa vain yhdellä äänellä.

Varsinaisessa osuuskunnan kokouksessa käsitellään mm. seuraavat asiat:

- päätetään edellisen tilikauden tuloslaskelman ja taseen sekä konsernituloslaskelman ja konsernitaseen vahvistamisesta
- päätetään toimenpiteistä, joihin vahvistetun taseen ja konsernitaseen mukainen voitto tai tappio antaa aihetta
- päätetään vastuuvapauden myöntämisestä johtokunnan

puheenjohtajalle, toimitusjohtajalle, johtokunnan muille jäsenille sekä hallintoneuvoston jäsenille edelliseltä tilikaudelta

- päätetään hallintoneuvoston jäsenten lukumäärästä ja valitaan tarvittavat hallintoneuvoston jäsenet
- valitaan vähintään kolme tilintarkastajaa ja tarpeellinen määrä varatilintarkastajia tarkastamaan osuuskunnan hallinto ja tilit sekä Osuuspankkiryhmän yhdistelty tilinpäätös
- esitellään ja annetaan tiedoksi Osuuspankkiryhmän yhdistelty tilinpäätös ja siitä annettu tilintarkastuskertomus
- vahvistetaan jäseniltä perittävät säännöissä määrätyt maksut.

Osuuskunnan kokouksessa esitykset hallintoneuvoston jäsenten ja tilintarkastajien valinnasta sekä heidän palkkioistaan tekee etukäteisvalmistelun perusteella toimikunta, jonka jäsenet koostuvat jokaisen osuuspankkiliiton (16) nimeämistä henkilöistä.

Hallintoneuvosto

OPK:n hallintoneuvostossa on 36 jäsentä (sääntöjen mukaan vähintään 32 ja enintään 36). Osuuskunnan varsinaisessa kokouksessa valitaan ensiksi enintään 20 jäsentä, joista yksi kunkin osuuspankkiliiton alueelta, kolmen vuoden toimikaudeksi. Näistä jäsenistä eroaa vuosittain kolmannelle lähinnä oleva lukumäärä. Lisäksi valitaan osuuspankkiliittojen alueelta 16 jäsentä siten, että paikkajako määräytyy osuuspankkiliittojen kesken niiden jäsenpankkien vakavaraisuuden perusteella. Näiden jäsenten toimikausi on kolme vuotta ellei toimikausi pääty sitä ennen sen johdosta, että osuuspankkiliittojen välinen paikkajako muuttuu. Hallintoneuvostoon ei voida valita hallintoneuvoston jäsentä, johtokunnan jäsentä tai varajäsentä, toimitusjohtajaa taikka tilintarkastajaa tai varatilintarkastajaa sellaisesta jäsenpankista, joka on omien taloudellisten vaikeuksiensa vuoksi saanut kuluun tai viiden edellisen kalenterivuoden aikana alunperin Osuuspankkien Vakuusrahastolta tai keskusyhteisöltä tai keskusyhteisön tytärluottolaitokselta avustusalinaa, avustusta, takausta tai pääomasijoitusta. Hallintoneuvosto valitsee keskuudestaan itselleen puheenjohtajan ja kaksi varapuheenjohtajaa.

Hallintoneuvoston tehtävänä on valvoa, että osuuskunnan toimintaa hoidetaan asiantuntevasti ja huolellisesti lain ja sääntöjen sekä jäsenten ja Osuuspankkiryhmän edun mukaisesti ja että vahvistettuja ohjeita ja osuuskunnan päätöksiä noudatetaan. Lisäksi hallintoneuvoston tehtävänä on muun muassa

- vahvistaa Osuuspankkiryhmän yhteiset tavoitteet ja toimintalinjaukset sekä jäsenpankkien ohjauksen yleiset periaatteet, jäsenpankkien tarkastusta koskeva ohjesääntö ja jäsenpankeille annettavan tuen periaatteet
- valita ja vapauttaa johtokunnan puheenjohtaja, toimitusjohtaja ja johtokunnan muut jäsenet ja varajäsenet sekä tarkastustoiminnasta vastaava johtaja
- antaa määräykset johtokunnan puheenjohtajan, toimitusjohtajan ja johtokunnan muiden jäsenten välisestä tehtävänjaosta
- toimituttaa valitsemillaan tarkastajilla vähintään kerran vuodessa osuuskunnan hoidon ja hallinnon tarkastus

- vahvistaa budjetti seuraavalle vuodelle ja esittää osuuskunnan kokouksen vahvistettavaksi keskeiset jäseniltä perittävät maksut
- antaa varsinaiselle osuuskunnan kokoukselle lausunto tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä sekä varmentaa ne
- päättää osuuskunnan kokouksen koolle kutsumisesta.

Hallintoneuvostolle kuuluvan tarkastustehtävän suorittaa hallintoneuvoston valitsema tarkastusvaliokunta. Siihen kuuluu neljä varsinaista ja kaksi varajäsentä, joiksi voidaan valita myös hallintoneuvostoon kuulumattomia henkilöitä. Valiokunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan. Sihteerinä toimii OPK:n Sisäisen tarkastuksen johtaja. Valiokunta kokoontuu kaksi kertaa vuodessa tai puheenjohtajan kutsusta useamminkin.

Johtokunta

OPK:n hallituksena on johtokunta, jonka tehtävänä on osuuskunnan toiminnan johtaminen lain ja osuuskunnan sääntöjen mukaan.

Johtokuntaan kuuluvat puheenjohtaja, jota nimitetään pääjohtajaksi, toimitusjohtaja, joka toimii johtokunnan varapuheenjohtajana sekä neljä muuta jäsentä (sääntöjen mukaan vähintään kaksi ja enintään neljä) ja kolme varajäsentä (sääntöjen mukaan enintään neljä).

Johtokunnan jäsenen tai varajäsenen toimikausi kestää valinnasta osuuspankkien eläkejärjestelmän mukaiseen eläkeikään. Toimikausi voi päättyä sitä ennen, jos jäsen tai varajäsen pyytää eroa tehtävästä tai hänet siitä vapautetaan.

Johdon vastuu

Johtokunta vastaa kollektiivisesti niistä asioista, joista se yhteisesti kokouksissaan päättää. Lisäksi johtokunnan jäsenillä ja varajäsenillä on operatiivinen vastuu heille erikseen määritellyistä toimialueista ja organisatorisista kokonaisuuksista.

Omistukset OKOssa

OPK:n johtokunnan jäsenet ja varajäsenet omistivat 1.1.2003 yhteensä 2 726 OKOn A-sarjan osaketta. Johtokunnan jäsenten ja varajäsenten palkitsemisjärjestelmä perustuu vuonna 1999 liikkeeseen laskettuun optiolainaan. Optiotodistusten perusteella pääjohtajalla on oikeus merkitä OKOn A-sarjan osakkeita 160 000 kappaletta, OPK:n ja OKOn toimitusjohtajilla 120 000 kappaletta, johtokunnan muilla jäsenillä 80 000 ja varajäsenillä 30 000 kappaletta.

Osuuskunnan sääntöjen uudistus

Kertomusvuoden aikana valmisteltiin OPK:n sääntöuudistus. Muutosten taustalla on vuoden 2002 alussa voimaan tullut osuuskuntalain kokonaisuudistus. Keskeisimmät OPK:n sääntöihin ehdotetut muutokset koskevat jäsenpankin erottamisperusteiden täydentämistä, tilintarkastajien lukumäärää, lisäosuuspääoman mahdollistamista sekä ylimääräisen maksun maksuperusteen ajanmukaistamista. Muutosesitys käsitellään OPK:n varsinaisessa osuuskunnan kokouksessa huhtikuussa 2003.

Hallintoneuvoston jäsenet I.I.2003

Osuuspankkiliittojen alueilta valitut jäsenet (toimikausi kolme vuotta) sekä liiton alueen pankkien vakavaraisuuden perusteella valitut jäsenet* (toimikausi enintään kolme vuotta).

Etelä-Pohjanmaa

Mauri Hietala (2000)
elinkeinotoimenjohtaja
Seinäjoki, 2000-2003
***Simo Ilomäki** (1997)
toimitusjohtaja
Vimpeli, 2000-(2003)

Etelä-Suomi

Vesa Lehikoinen (1997)
toimitusjohtaja
Janakkala, 2002-2005
***Timo Alaviuhkola** (1997)
tutkimusaseman johtaja
Hyvinkää, 2000-(2003)
***Jorma Pitkälä** (1997)
maanviljelijä
Hämeenkoski, 2000-(2003)

Kainuu

Keijo Väänänen (1997)
professori
Vaala, 2001-2004
***Erkki Airaksinen** (1997)
toimitusjohtaja
Kuhmo, 2000-(2003)

Keski-Pohjanmaa

Ilkka Heinonen (1997)
rehtori
Haapajärvi, 2001-2004

Keski-Suomi

Erkki Laatikainen (1997)
professori
Jyväskylä, 2002-2005

Kymi-Vuoksi

Seppo Penttinen (1997)
professori
Savitaipale, 2000-2003
*hallintoneuvoston
puheenjohtaja*
***Paavo Aho** (1997)
eversti evp
Elimäki, 2000-(2003)
***Risto Kiljunen** (1997)
toimitusjohtaja
Lappeenranta, 2000-(2003)

Lappi

Heikki Oja (2001)
maanviljelijä
Tervola, 2001-2004
***Erkki Alatalo** (1998)
hankintaesimies
Keminmaa, 2000-(2003)

Pirkanmaa

Heikki Teräväinen (1997)
toimitusjohtaja
Toijala, 2002-2005
***Martti Talja** (1997)
diplomi-insinööri
Mänttä, 2000-(2003)

Pohjois-Karjala

Jorma Lehikoinen (1997)
toimitusjohtaja
Liekka, 2002-2005
***Heikki Pirinen** (1997)
opetusneuvos
Kitee, 2000-(2003)

Pohjois-Pohjanmaa

Paavo Haapakoski (1997)
koulunjohtaja
Pyhäjoki, 2001-2004
***Lauri Knuutila** (2000)
toimitusjohtaja
Oulainen, 2000-(2003)

Pohjois-Savo

Erkki Tuovinen (2000)
toiminnanjohtaja
Sonkajärvi, 2000-2003
***Jaakko Ojanperä** (2000)
toimitusjohtaja
Kuopio, 2000-(2003)

Satakunta

Jorma Pere (1997)
toimitusjohtaja
Eura, 2002-2005
***Jukka Ramstedt** (1997)
toimitusjohtaja
Pori, 2000-(2003)
***Pertti Raunio** (1998)
opetusneuvos
Rauma, 2000-(2003)

Suur-Savo

Leo Pakkanen (1997)
toimitusjohtaja
Kangasniemi, 2000-2003
***Asko Ruuskanen** (1997)
opetusneuvos
Savonlinna, 2000-(2003)

Sydkusten

Ola Eklund (2000)
toimitusjohtaja
Karjaa, 2001-2004

Varsinais-Suomi

Turkka Saarniniemi (1997)
toimitusjohtaja
Pertteli, 2000-2003
***Pertti Ruotsalainen** (1997)
sairaalaafysikko
Mynämäki, 2000-(2003)
*hallintoneuvoston vara-
puheenjohtaja, puheenjohtajan
ensimmäinen varamies*
***Pauli Salminen** (1997)
toimitusjohtaja
Loimaa, 2000-(2003)

Österbotten

Ulf Nylund (2001)
toimitusjohtaja
Vaasa, 2001-2004

MUUT JÄSENET

Esa Härmälä (1997)
puheenjohtaja
Helsinki, 2002-2005
Seppo Junttila (2000)
pääsihteeri
Helsinki, 2000-2003

Simo Kauppi (2000)
toimitusjohtaja
Rauma, 2000-2003
*hallintoneuvoston
varapuheenjohtaja*

Tuire Santamäki-Vuori (2002)
puheenjohtaja
Helsinki, 2002-2005

Vuosiluku nimen jäljessä ilmoittaa, mistä lähtien
asianomainen on ollut OPK:n hallintoneuvoston jäsen.

Johtokunta 1.1.2003

Antti Tanskanen

Reijo Karhinen

Pekka Jaakkola

Erkki Böös

Mikael Silvennoinen

Heikki Vitie

Markku Niinikoski

PUHEENJOHTAJA

Antti Tanskanen, s. 1946
Pääjohtaja
Taloustieteiden tohtori
Ministeri
Johtokunnassa vuodesta 1996
M-real Oyj, hallituksen jäsen
Unico Banking Group,
Steering Committeeen jäsen
Keskuskauppakamari,
hallituksen jäsen
Palvelutyönantajat ry,
hallituksen jäsen
*Omistaa 80 000 OKOn
A-osakkeeseen oikeuttavaa
optiota. Lisäksi optio-oikeus
80 000 A-osakkeeseen.*

VARAPUHEENJOHTAJA

Reijo Karhinen, s. 1955
OPK:n toimitusjohtaja
Kauppatieteiden maisteri
Johtokunnassa vuodesta 1994
Luottokunta,
hallituksen puheenjohtaja
Eurocard Oy,
hallituksen varapuheenjohtaja
Suomen Pankkiyhdistys,
hallituksen varapuheenjohtaja
Osuuskunta Suomen
Asuntomessut,
hallituksen varapuheenjohtaja
*Omistaa 60 000 OKOn
A-osakkeeseen oikeuttavaa
optiota. Lisäksi optio-oikeus
60 000 A-osakkeeseen.*

JÄSENET

Pekka Jaakkola, s. 1956
Varatuomari, eMBA
Johtokunnassa vuodesta 1998
*Omistaa 20 000 OKOn
A-osakkeeseen oikeuttavaa
optiota. Lisäksi optio-oikeus
40 000 A-osakkeeseen.*

Erkki Böös, s. 1953
Varatuomari, eMBA
Johtokunnassa vuodesta 2001

Mikael Silvennoinen, s. 1956
OKOn toimitusjohtaja
Kauppatieteiden maisteri
Johtokunnassa vuodesta 1997
Unico Banking Group,
Steering Committeeen jäsen
*Omistaa 1 200 OKOn
A-osaketta ja 60 000
A-osakkeeseen oikeuttavaa
optiota. Lisäksi optio-oikeus
60 000 A-osakkeeseen.*

Heikki Vitie, s. 1952
Varatuomari
Ekonomi
Johtokunnassa vuodesta 1994
Euroopan osuuspankkien liitto,
hallituksen jäsen
Pankkialan Työnantajaliitto,
hallituksen varapuheenjohtaja
*Omistaa 40 000 OKOn
A-osakkeeseen oikeuttavaa
optiota. Lisäksi optio-oikeus
40 000 A-osakkeeseen.*

VARAJÄSENET

Esko Hollman, s. 1943
Oikeustieteen kandidaatti
Ekonomi
Johtokunnassa vuodesta 1987
Suomen Asiakastieto Oy,
hallituksen varapuheenjohtaja
*Omistaa 15 000 OKOn
A-osakkeeseen oikeuttavaa
optiota. Lisäksi optio-oikeus
15 000 A-osakkeeseen.*

Matti Korkeela, s. 1946
Luonnontieteiden kandidaatti
Johtokunnassa vuodesta 1997
Automatia Pankkiautomaatit Oy,
hallituksen puheenjohtaja
Automatia Rahakortit Oy,
hallituksen puheenjohtaja
Toimiraha Oy,
hallituksen puheenjohtaja
*Omistaa 15 000 OKOn
A-osakkeeseen oikeuttavaa
optiota. Lisäksi optio-oikeus
15 000 A-osakkeeseen.*

Raimo Tammilehto, s. 1943
Agronomi
Johtokunnassa vuodesta 1991
*Omistaa 1 526 OKOn
A-osaketta ja 15 000
A-osakkeeseen oikeuttavaa
optiota. Lisäksi optio-oikeus
15 000 A-osakkeeseen.*

Markku Niinikoski, s. 1946
Tarkastusjohtaja
Varatuomari
Osallistuu OPK:n johtokunnan
kokouksiin.
*Omistaa 400 OKOn
A-osaketta ja 15 000
A-osakkeeseen oikeuttavaa
optiota. Lisäksi optio-oikeus
15 000 A-osakkeeseen.*

Markku Koponen, s. 1957
Varatuomari, eMBA
Johtokunnan ja hallintoneu-
voston sihteeri
*Omistaa 15 000 OKOn
A-osakkeeseen oikeuttavaa
optiota. Lisäksi optio-oikeus
15 000 A-osakkeeseen.*

TILINTARKASTAJAT

Varsinaiset tilintarkastajat
KHT-Yhteisö KPMG Wideri
Oy Ab
Raimo Saarikivi, KHT
Petri Hämäläinen, KHT

Varatilintarkastaja
Tapani Vuopala, KHT

Organisaatio 1.1.2003

	Pääjohtaja	
	Johtokunnan puheenjohtaja	
OPK:n talous	Antti Tanskanen	<i>Johdon tuki ja viestintä</i>
Seija Halme**		Markku Koponen*
	Toimitusjohtaja	Konserniviesticntä,
Yrityssuunnittelu	Reijo Karhinen	strateginen suunnittelu, talouden
Pasi Kämäri**		ja finanssitoimialan seuranta

Asiakasliiketoiminto	Palvelutoiminto	Ryhmäohjaustoiminto	Tarkastus
Erkki Böös	Heikki Vitie	Pekka Jaakkola	Markku Niinikoski*
Tuote- ja palvelukehitys	Tietojärjestelmä- ja	Jäsenpankkien johtamisen	Osuuspankkien toiminnan
Markkinointi	tuotantopalvelut	tuki	ja talouden tarkastus
Asiakkuudet	Taloushallinto	Riskien hallinta	OPK-konsernin yhtiöiden sisäinen
	Keskityt palvelutoiminnot	Palvelukanavat, tietohallinto	tarkastus, pankkiturvallisuus
<i>Henkivakuutusosakeyhtiö</i>	<i>FD Finanssidata Oy</i>	<i>Henkilöstön kehittäminen</i>	<i>Osuuspankkitarkastus</i>
<i>Aurum</i>	Ilpo Antikainen	Tarja Joensuu-Sarkio	Tapani Santala
Jukka Ruuskanen	<i>Hallintopalvelut</i>	<i>Jäsenpankkiohjaus</i>	<i>Sisäinen tarkastus</i>
<i>Maaseuturahoituspalvelut</i>	Antti Saarelainen	Jari Himanen	Heikki Yli-Juuti*
Raimo Tammilehto	<i>Osuuspankkien Eläkekassa</i>	<i>Lakiasiat</i>	
<i>Markkinointi ja asiakkuudet</i>	<i>Osuuspankkien Eläkesäätiö</i>	Esko Hollman	
Stina Suominen	Pekka Korhonen	<i>Osuuspankki Realum</i>	
<i>OP-Asuntoluottopankki Oyj</i>	<i>Taloushallintopalvelut</i>	Jouko Aho	
Pekka Sarvi-Peräkyli	Harri Luhtala	<i>Osuuspankkien Keskinäinen</i>	
<i>OP-Kotipankki Oyj</i>	<i>Yhteyskeskus</i>	<i>Vakuutusyhtiö</i>	
Kai Patovirta	Arto Smedberg	Tuomo Metsäaro	
<i>OP-Rahastoyhtiö Oy</i>		<i>Osuuspankkien Vakuusrahasto</i>	
Harri Nummela		Tuomo Metsäaro	
<i>Talletus- ja rahoituspalvelut</i>		<i>Palveluverkoston kehittäminen</i>	
Pekka Sarvi-Peräkyli		Matti Korkeela	
<i>Varallisuudenhoitopalvelut</i>		<i>Tietohallinto</i>	
Harri Nummela		Markku Mäkinen	* Raportoi pääjohtajalle
<i>Yritys- ja maksuliikepalvelut</i>			** Raportoi toimitusjohtajalle
Anne-Mari Tyrkkö			

Yhteystiedot

Osuuspankkikeskus

OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj

Teollisuuskatu 1b
00510 Helsinki
PL 308, 00101 Helsinki
Puhelinvaihte (09) 4041
Telekopiot (09) 404 3703 ja
(09) 404 3646 (OKO)

www.osuuspankki.fi
www.oko.fi
etunimi.sukunimi@osuuspankki.fi
etunimi.sukunimi@oko.fi

Osuuspankin 0100 0500 Puhelinpalvelu

FD Finanssidata Oy

PL 308
00101 Helsinki
Puhelin (09) 40 464
Telekopio (09) 404 3170

Henkivakuutusosakeyhtiö

Aurum

PL 308
00101 Helsinki
Puhelin (09) 4041
Telekopio (09) 404 3501

Kokouskeskus Kallvik

Kallvikintie 28
00980 Helsinki
Puhelin (09) 40 466
Telekopio (09) 404 5285

OKOn Pietarin edustusto

36, nab.r.Moika
3rd Floor, Office 333
R-191186 St. Petersburg
Postiosoite:
PL 301
53501 Lappeenranta
Puhelin +7 812 326 1891
Telekopio +7 812 326 1890
etunimi.sukunimi@okobank.spb.ru

OKOn Tallinnan edustusto

Harju 6
EE-10130 Tallinn
Puhelin +372 631 0590
Telekopio +372 631 0594
etunimi.sukunimi@okobank.com

Okopankki Oyj

Mikonkatu 11 A, 00100 Helsinki
PL 670, 00101 Helsinki
Puhelinvaihte (09) 12 901
Telekopio (09) 1290 9787

OKO Venture Capital Oy

PL 308
00101 Helsinki
Puhelin (09) 4041
Telekopio (09) 404 4209

OP-Asuntoluottopankki Oyj

PL 308
00101 Helsinki
Puhelin (09) 4041
Telekopio (09) 404 2620

OP-Kotipankki Oyj

PL 1020
00101 Helsinki
Puhelin (09) 4041
Telekopio (09) 404 2716

OP-Rahastoyhtiö Oy

PL 308
00101 Helsinki
Puhelin (09) 4041
Telekopio (09) 404 2708

Opstock Oy

PL 362
00101 Helsinki
Puhelin (09) 40 465
Telekopio (09) 404 4490

Osuuspankkiryhmä 100 vuotta

- 1902** Osuuskassojen Keskuslainarahasto Osakeyhtiö perustettiin 14. toukokuuta Helsingissä. Samana vuonna perustettiin myös ensimmäiset osuuskassat.
- 1920** Osuuskassat saivat oikeuden ottaa vastaan talletuksia myös muilta kuin jäseniltään. Kassojen lukumäärä oli noussut 602:een ja jäsenmäärä 31 000:een.
- 1928** Osuuskassojen keskuselimeksi perustettiin Osuuskassojen Keskusliitto (OKL). Kassojen määrä oli korkeimmillaan: 1 416. Jäsenmäärä ylitti 100 000:n rajan.
- 1945** Sotien jälkeen osuuskassojen lukumäärä oli 927. Markkinaosuus talletuksista oli runsas kymmenesosa. Osuuskassat saivat välittääkseen valtaosan valtion asutuslainoista, minkä ansiosta ryhmän toiminta laajeni olennaisesti.
- 1960** Osuuskassojen toiminnan painopiste siirtyi 1950- ja 1960-luvuilla maalta kaupunkiin. Kassoista tuli kaikkia väestöryhmiä palvelevia yleispankkeja. Markkinaosuus nousi viidenneksen tuntumaan.
- 1970** Pankkilainsäädäntö muuttui, ja osuuskassoista tuli osuuspankkeja. OKOn nimi muutettiin Osuuspankkien Keskuspankki Oy:ksi. Pankkiryhmä otti käyttöön uuden liike-merkin, joka muodistettuna on yhä käytössä.
- 1980** Osuuspankkeja oli 372, jäseniä yli 360 000 ja markkinaosuus talletuksista lähes neljännes. 1970- ja 1980-luvut olivat pankkiryhmälle vakaan kasvun aikaa.
- 1993** Osuuspankkiryhmä osti yhdessä kolmen muun pankkiryhmän kanssa Suomen Säästöpankin terveen liiketoiminnan. Tämä oli seurausta syvästä kriisistä, johon pankkiala oli ajautunut yleisen talouslaman johdosta.
- 1997** Osuuspankkiryhmä siirtyi muuttuneen lainsäädännön myötä uusimuotoiseen yhteistoimintaan. Ryhmän keskusyhteisöksi muodostettiin OKL:n pohjalta Osuuspankki-keskus-OPK osuuskunta.
- 2002** Osuuspankkiryhmä vietti satavuotisjuhlavuottaan ja jatkaa toimintaansa vahvana suomalaisena pankkiryhmänä. Ryhmässä on 243 osuuspankkia ja niillä omistajajäseniä runsas miljoona. Asiakkaita on yli kolme miljoonaa ja markkinaosuus sekä talletuksista että luotoista noin kolmannes.

O S U U S P A N K K I R Y H M Ä

TILINPÄÄTÖS 2002

Osuuspankkikeskus

PL 308, 00101 Helsinki

Teollisuuskatu 1b, 00510 Helsinki

Vaihde: (09) 4041, telekopio: (09) 404 3703

www.osuuspankki.fi tai www.oko.fi

etunimi.sukunimi@osuuspankki.fi tai @oko.fi

TALOUDELLINEN INFORMAATIO VUONNA 2003

Osuuspankkiryhmä ja OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj
julkaisevat vuonna 2003 kolme osavuositilainta:
tammi-maaliskuulta 8.5.2003, tammi-kesäkuulta 7.8.2003
ja tammi-syyskuulta 30.10.2003. Katsaukset julkaistaan suomeksi,
ruotsiksi ja englanniksi. Ne ovat nopeimmin saatavissa verkkosivuiltamme
www.osuuspankki.fi ja www.oko.fi. Paperikopioita voi tilata
osoitteesta Osuuspankkikeskus, Viestintä, PL 308, 00101 Helsinki,
puh. (09) 404 2053, telekopio (09) 404 2298,
sähköposti viestinta@osuuspankki.fi.

SISÄLTÖ

Toimintakertomus 2002	4
Toimintaympäristö	4
Pankkiryhmälle uusi strategia	4
Tulos	5
Tase ja taseen ulkopuoliset erät	8
Vakavaraisuus	9
Omistajajäsenet ja asiakkaat	9
Liiketoiminta	10
Muu toiminta ja merkittävät tapahtumat	11
Palveluverkko	12
Luottoluokitukset	13
Hallinto ja henkilöstö	13
Osuuspankkiryhmän näkymät	14
Vuosi 2002 yrityksittäin	14
Muut Osuuspankkiryhmän tilinpäätökseen yhdisteltävät yritykset	19
Eläkeyhteisöt	19
Riskienhallinta	20
Tulevia muutoksia tilinpäätösperiaatteissa	29
Osuuspankkiryhmän juridinen rakenne	29
Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet	33
Tuloslaskelma	38
Tase	39
Ryhmäaikasarjat	41
Tilinpäätöksen liitetiedot	42
Tilinpäätöslausuma	57
Tilintarkastuskertomus	58

TOIMINTAKERTOMUS 2002

TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Suomen talouskasvu jäi jo toisena peräkkäisenä vuonna melko hitaaksi. Kysynnän heikkous vaikeutti vientiä, ja se näkyi myös teollisuuden tuotannossa, joka jäi lähes edellisvuotiselle tasolle. Sen sijaan kotimarkkinoilla kysyntä jatkui suhteellisen vakaana. Kotimarkkinoiden vakautta osoitti myös se, ettei työttömyys oleellisesti noussut hitaasta talouskasvusta huolimatta.

Kansainvälisen talouden ongelmat pitivät korkotason matalana. Alkuvuonna markkinakorot nousivat, mutta kesällä trendi kääntyi talousnäkymien heiketessä. Kuluttajahintojen keskimääräinen vuosinousu oli vain 1,6 prosenttia. Sen sijaan asuntojen hinnat nousivat alkuvuonna tuntuvasti, mutta nousu tasaantui syksyllä. Suhteessa kotitalouksien tuloihin asuntojen keskimääräiset hinnat olivat silti edelleen kohtuullisia.

Kotitalouksien tulojen kasvu ja erittäin matala korkotaso ylläpitivät vilkasta asuntoluottojen kysyntää. Talletuspankkien asuntoluottokanta kasvoi vuonna 2002 lähes 13 prosenttia. Pörssiosakkeiden hinnat alenivat tuntuvasti. Tämä näkyi sijoittajien varovaisuutena, mikä osaltaan ylläpiti pankkitalletusten kasvua. Korkotason mataluus sekä osakemarkkinoiden alamäki heijastuivat myös pankkien tuloksiin. Suomalaispankkien kannattavuus oli heikompi kuin edellisenä vuonna, mutta pysyi silti kansainvälisesti katsoen varsin hyvänä.

Vuonna 2003 Suomen talouskehitys on edelleen suurelta osin kotimarkkinoiden varassa. Kotitalouksien tulot nousevat palkkaratkaisun vaikutuksesta, mutta työttömyys uhkaa pysyä melko korkeana. Kansainvälisen talouden pysyvämpi koheneminen edellyttää Irakin kriisin väistymistä ja USA:n talouden velkaantumisen hallittua alenemista.

PANKKIRYHMÄLLE UUSI STRATEGIA

Osuuspankkikeskuksen hallintoneuvosto vahvisti kesäkuussa Osuuspankkiryhmälle uuden liiketoimintastrategian OP-2002:n. Se on markkina-asemien vahvistamisen strategia. Saavutettuaan tulostasoon ja vakavaraisuuteen liittyneet tavoitteensa Osuuspankkiryhmä siirtää painopistettä kasvuun ja markkina-aseman vahvistamiseen riskienhallinnasta kuitenkin tinkimättä.

OP-2002:ssa on keskeisenä tavoitteena, että Osuuspankkiryhmä nousee pitkällä aikavälillä markkina-asemaltaan Suomen suurimmaksi pankiksi. Kasvua haetaan kaikissa neljässä ydinliiketoiminnossa eli varallisuudenhoitopalveluissa, asuntopalveluissa, yritysasiakaspalveluissa ja päivittäisten raha-asioiden hoitopalveluissa. Varallisuudenhoitopalveluissa tavoitellaan merkittävää markkinaosuuden kasvua.

Osuuspankkiryhmä on yleispankki. Pankkiryhmän asiakkaita ovat kotitaloudet, pk- ja maaseutuyritykset, yhteisöt sekä valikoiduilla palvelualueilla suuret yritykset. Osuuspankkiryhmän pankit toimivat osana paikallisyhteisöä, ja vastuu ympäröivästä yhteiskunnasta on olennainen osa ryhmän arvoperustaa.

Osuuspankkiryhmä ylläpitää sellaista kannattavuutta ja vakavaraisuutta, joka mahdollistaa liiketoiminnan kasvun ja kattaa liiketoimintaan liittyvät riskit. Riskienhallinta pidetään toimintaympäristön ja liiketoiminnan muutoksien edellyttämällä tasolla. Riskienhallinta on olennainen osa päivittäistä liiketoimintaa.

Osuuspankkiryhmän tuloskehitys vuosineljänneksittäin

Milj. e	2002				2002	2001	Muutos %
	1-3	4-6	7-9	10-12			
Rahoituskate	209	215	214	220	857	875	-2
Palkkiotuotot	70	77	69	76	292	287	2
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	23	-27	-12	3	-13	-46	-73
Muut liiketoiminnan tuotot	40	65	35	40	180	241	-25
Tuotot yhteensä	342	330	306	338	1 316	1 356	-3
Palkkiokulut	12	13	12	10	47	42	12
Hallintokulut	130	146	128	151	555	501	11
Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	17	16	17	24	74	76	-2
Liiketoiminnan muut kulut	31	35	29	34	129	132	-3
Kulut yhteensä	190	210	186	219	805	750	7
Voitto ennen luottotappioita	152	120	120	119	511	606	-16
Luotto- ja takaustappiot	2	0	-2	13	13	12	7
Pysyviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden arvonalentumiset	0	0	0	1	1	88	-98
Osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yritysten tuloksista	1	-40	-13	14	-38	-2	
Liikevoitto	151	81	109	119	459	504	-9

TULOS**RAHOITUSKATE**

Osuuspankkiryhmän rahoituskate supistui hieman edellisestä vuodesta, vaikka viimeisen vuosineljänneksen rahoituskate olikin suurin sitten vuoden 2001 toisen vuosineljänneksen. Rahoituskate oli 857 miljoonaa euroa (875)¹, eli 2,1 prosenttia pienempi kuin vuotta aiemmin. Keskimääräiseen taseeseen suhteutettu rahoituskate supistui 0,3 prosenttiyksikköä.

Rahoituskatteen supistuminen johtui korkotason laskusta ja asiakasmarginaalien kaventumisesta. Näiden vaikutusta kompensoi luotto- ja talletuskannan sekä omien pääomien kasvu.

MUUT TUOTOT

Pankkiryhmän muut tuotot, 459 miljoonaa euroa (481), olivat 4,6 prosenttia pienemmät kuin vuotta aiemmin. Tuottojen supistuminen johtui osinkotuottojen vähentymisestä sekä osakekaupan nettotuottojen pienentymisestä. Ilman näitä osakesijoitusten vaikutuksia muut tuotot olisivat kasvaneet 0,8 prosenttia.

Palkkiotuotot kasvoivat 1,7 prosenttia 292 miljoonaan euroon (287). Eniten kasvoivat maksuliikkeestä saadut palkkiot, jotka olivat 6 miljoonaa euroa ja 6,3 prosenttia suuremmat kuin edellisellä tilikaudella. Arvopapereiden välityksestä saadut palkkiot puolestaan pie-

¹ Sulussa on vertailuluku vuodelta 2001. Tuloslaskelma- ja muiden kertymätyyppisten lukujen osalta vertailuna on tammi-joulukuun 2001 luku. Tase- ja muiden poikkileikkaustyyppisten lukujen osalta vertailuna on edellisen tilinpäätösajan kohdan luku (31.12.2001).

nenivät 3 miljoonaa euroa eli 16 prosenttia edellisestä vuodesta.

Arvopaperikaupan nettotuotot olivat 21 miljoonaa euroa negatiiviset (-53), mutta siitä huolimatta 32 miljoonaa euroa paremmat kuin vuonna 2001. Tuolloin arvopaperikaupan nettotuottoja pienensi Pohjola-Yhtymän osakkeista tehty 39 miljoonan euron arvonalennus.

Liiketoiminnan muut tuotot olivat 150 miljoonaa euroa (146), eli 2,8 prosenttia suuremmat kuin vuotta aiemmin. Muut tuotot sisälsivät kertaluonteisia kiinteistöomaisuuden myyntivoittoja 8,2 miljoonaa euroa (9,4).

KULUT

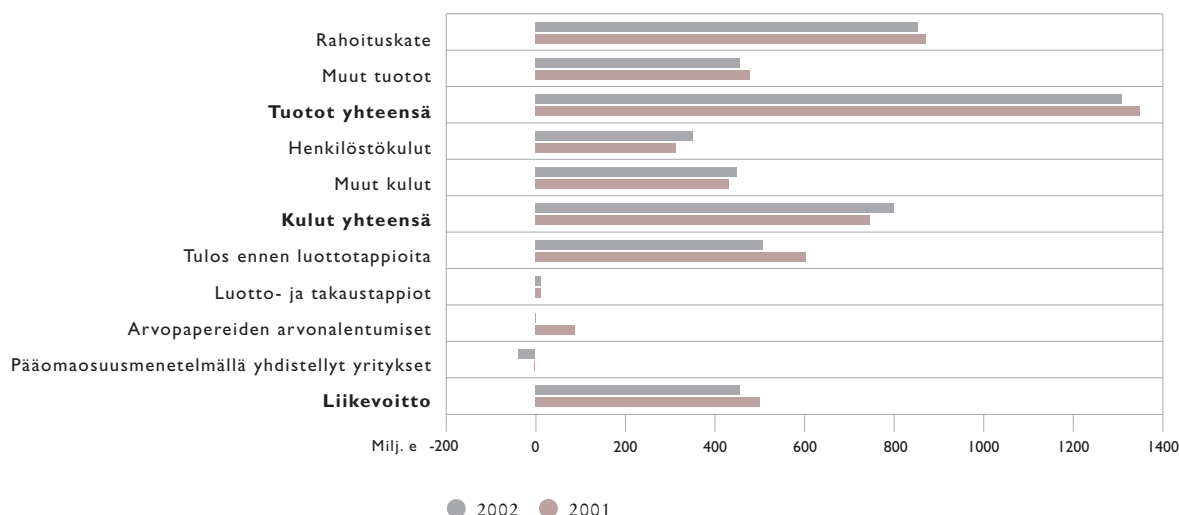
Pankkiryhmän kulut yhteensä kasvoivat 7,3 prosenttia 805 miljoonaan euroon (750). Palkkiokulut kasvoivat 12 prosenttia 47 miljoonaan euroon (42), mikä johtui lähinnä euroon siirtymisen ja rahahuollon aiheuttamista kuluista. Henkilöstökulut kasvoivat 12 prosenttia 354 miljoonaan euroon (315) ja muut hallintokulut 8,2 pro-

senttia 201 miljoonaan euroon. Vuoden 2001 henkilöstökuluja pienensi Osuuspankkien Eläkesäätiöltä saatu 13 miljoonan euron erityisvastuun palautus, jota ilman henkilöstökulujen vertailukelpoinen kasvu oli 8,0 prosenttia. Muissa hallintokuluissa kasvoivat eniten atk-kulut, 13 prosenttia 54 miljoonaan euroon (48), ja markkinointikulut, 13 prosenttia 52 miljoonaan euroon. Markkinointikulujen kasvuun vaikuttivat pankkiryhmän juhluvuoden kustannukset.

Suunnitelman mukaiset poistot olivat 61 miljoonaa euroa (58), eli 6,0 prosenttia suuremmat kuin vuotta aiemmin. Arvonalentumispoistot puolestaan pienenevät 29 prosenttia 13 miljoonaan euroon (18). Arvonalentumiset kohdistuivat kiinteistöomistuksiin.

Liiketoiminnan muut kulut olivat 129 miljoonaa euroa (132), eli 2,6 prosenttia pienemmät kuin edellisenä vuonna. Kiinteistöomaisuuden myynnistä syntyneet myyntitappiot olivat 3,4 miljoonaa euroa (4,1).

Tuloslaskelman pääerät

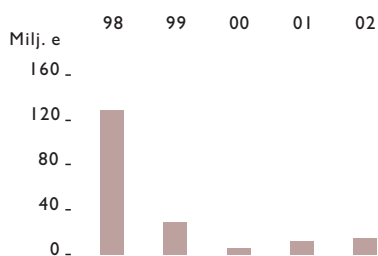

LUOTTOTAPPIOT

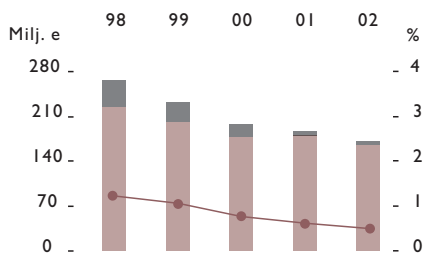
Nettomääräiset luotto- ja takaustappiot säilyivät matalalla tasolla, vaikka kasvoivatkin 7,3 prosenttia 13 miljoonaan euroon (12). Bruttomääräisesti uusia luottotappioita kirjattiin 41 miljoonaa euroa (48). Bruttomääräisten luottotappioiden osuus vuoden lopun luottokannasta ja luotonantoon rinnastettavien sitoumusten yhteismäärästä oli 0,13 prosenttia (0,17). Jälkipierinnän kautta saatuja luottotappioiden palautuksia kertyi 9,6 miljoonaa euroa (11,7).

Arvopapereiden arvonalentumisia kirjattiin pysyviin vastaaviin kuuluvista arvopapereista 1,4 miljoonaa euroa, eli 87 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuonna 2001. Suuri muutos johtuu vuonna 2001 kirjatusta Pohjola-Yhtymän osakkeiden arvonalentumisista.

Luottotappiot

Järjestämättömät saamiset

■ Nollakorkoiset saamiset
 ■ Järjestämättömät saamiset
 — Järjestämättömät ja nollakorkoiset saamiset sitoumuksista, %

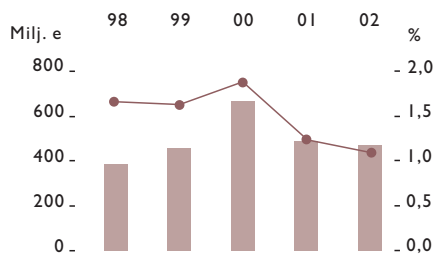
OSUUS PÄÄOMAOSUUSMENETELMÄLLÄ YHDISTELTYJEN YRITYSTEN TULOKSISTA

Osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yritysten tuloksista oli 38 miljoonaa euroa negatiivinen (-2). Henkivakuutusosakeyhtiö Aurumista yhdistelty osuus oli 39 miljoonaa euroa negatiivinen (1). Osakekurssien huomattavan laskun johdosta Aurum kirjasi kertomusvuonna osake- ja rahastosijoituksistaan yhteensä 69 miljoonan euron arvonalentumiset. Aurumin tulos koko vuodelta oli tappiollinen, vaikka nousikin viimeisellä vuosineljänneksellä voitolliseksi.

LIIKEVOITTO

Pankkiryhmän liikevoitto pieneni 8,9 prosenttia 459 miljoonaan euroon (504). Muutos selittyy neljällä päätekijällä. Ensimmäinen oli se, että henki- ja eläkevakuutusliiketoiminnan tulos oli osakekurssien laskun vuoksi 40 miljoonaa euroa heikompi kuin vuotta aiemmin. Toiseksi muiden osakesijoitusten tulosvaikutus oli 61 miljoonaa euroa positiivisempi kuin vuonna 2001. Kolmanneksi kulut kasvoivat edellisestä vuodesta 55 miljoonaa euroa, josta 13 miljoonaa euroa selittyy vuonna 2001 saadulla Osuuspankkien Eläkesäätiön erityisvastuun palautuksella. Neljäs tekijä oli se, että rahoituskate supistui 18 miljoonaa euroa.

Liikevoitto ja koko pääoman tuotto

■ Liikevoitto
 — Koko pääoman tuotto (ROA), %

Pankkiryhmän kannattavuus oli yhä vahva. Koko pääoman tuotto (ROA) oli 1,11 prosenttia (1,28) ja oman pääoman tuotto (ROE) 11,9 prosenttia (14,6). Kulujen suhde tuottoihin oli 61 prosenttia (55).

TASE JA TASEEN ULKOPUOLISET ERÄT

VARAT JA VELAT

Pankkiryhmän tase kasvoi tilikaudella 5,3 prosenttia 31,6 miljardiin euroon (30,0). Eniten kasvoivat saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä, yleisön talletukset ja yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat.

Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä kasvoivat 11 prosenttia 24,3 miljardiin euroon. Luottokanta kasvoi nopeammin kuin vuotta aiemmin ja enemmän kuin kaikkien pankkien luottokanta keskimäärin. Luottokannan osuus taseesta kasvoi 77 prosenttiin (73).

Saamistodistusten yhteismäärä oli 4,2 miljardia euroa (5,1), eli 18 prosenttia edellisen vuoden loppua pienempi. Saamistodistuksista 2,6 miljardia euroa (3,4) oli keskuspankkirahoitukseen oikeuttavia saamistodistuksia. Osakeomistusten määrä pieneni edellisen vuoden lopusta 9,6 prosenttia 300 miljoonaan euroon (332).

Pääosin tietotekniikkainvestointien vuoksi aineettomat hyödykkeet kasvoivat tilikaudella 15 prosenttia 78 miljoonaan euroon (68). Valtaosin kiinteistöistä ja kiinteistöyhtiöiden osakkeista muodostuvat aineelliset hyödykkeet supistuivat 4,2 prosenttia 1,2 miljardiin euroon (1,2).

Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille pienenivät edellisen vuoden lopusta 47 prosenttia 0,9 miljardiin euroon (1,8). Velat yleisölle ja julkisyhteisöille puolestaan kasvoivat 6,2 prosenttia 21,4 miljardiin euroon (20,1). Talletusten osuus oli 19,9 miljardia euroa (18,8). Talletusten osuus taseesta oli 63 prosenttia eli yhtä suuri kuin vuotta aiemmin.

Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat kasvoivat vuoden 2001 lopusta 22 prosenttia 4,5 miljardiin euroon (3,7). Etuoikeudeltaan muita velkoja huonommat velat pienenivät 17 prosenttia 0,6 miljardiin euroon (0,7).

OMA PÄÄOMA

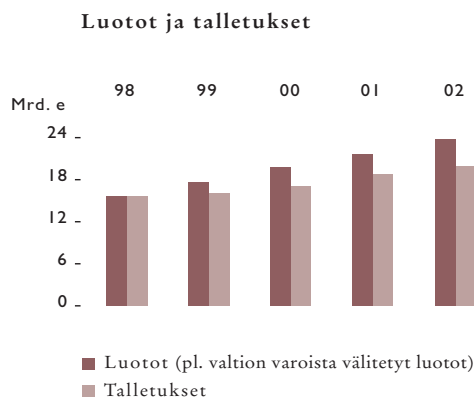
Pankkiryhmän oma pääoma kasvoi 13 prosenttia 3,0 miljardiin euroon (2,7). Omaa pääomaa kasvattivat tilikauden 342 miljoonan euron voitto ja osuuspääomasijoitusten 74 miljoonan euron lisäys. Kertomusvuonna osuuspankit korottivat omistajajäsentensä osuusmaksuja rahastoantina noin 26 miljoonan euron arvosta. Tähän antoi mahdollisuuden uusi osuuskuntalaki. Pankkiryhmän omavaraisuusaste oli 9,6 prosenttia (9,0).

Ennakkotietojen mukaan osuuspankit maksavat tilikaudelta 2002 osuuspääoman korkoja yhteensä 18 miljoonaa euroa, kun niitä vuotta aiemmin maksettiin 19 miljoonaa euroa. OKOn osakkeille on ehdotettu maksettavaksi osinkoja yhteensä 35 miljoonaa euroa (51), josta A-sarjan osakkeille 0,75 euroa osakkeelta (1,10) ja K-sarjan osakkeille 0,70 euroa osakkeelta (1,05).

TASEEN ULKOPUOLISET ERÄT

Takauksien, takausvastuiden ja muiden taseen ulkopuolisten sitoumusten määrä kasvoi vuoden 2001 lopusta 14 prosenttia 4,8 miljardiin euroon (4,2). Eniten kasvoivat käyttämättömät luottojärjestelyt, joiden määrä oli 0,5 miljardia euroa suurempi kuin vuoden 2001 lopussa.

Johdannaissopimusten kohde-etuuksien arvo oli vuoden lopussa 19,3 miljardia euroa (7,4). Kasvu johtui ennen kaikkea koronvaihtosopimusten kohde-etuuksien arvon suurenemisesta. Johdannaissopimusten luottovastaa-arvo kasvoi edellisvuoden lopusta 88 prosenttia 125 miljoonaan euroon.

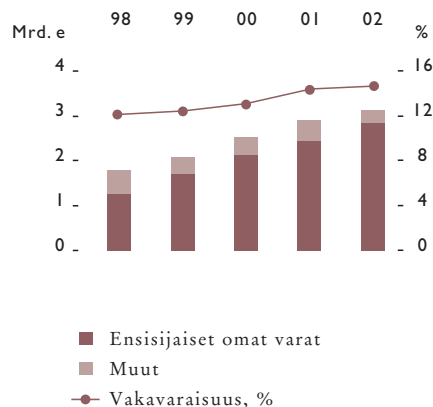
VAKAVARAISUUS

Osuuspankkiryhmän vakavaraisuussuhde oli vuoden lopussa 15,2 prosenttia (15,1). Tilikauden tulos ehdotulla voitonjaolla vähennettynä on rinnastettu omiin varoihin.

Omien varojen määrä kasvoi 9,6 prosenttia 3,2 miljardiin euroon (3,0) ja riskipainotetut saamiset, sijoitukset ja taseen ulkopuoliset sitoumukset 9,0 prosenttia 21,3 miljardiin euroon (19,5). Ensijaisia omia varoja oli 2,9 miljardia euroa (2,5). Niihin sisältyi osuuspankkien omistajajäsenten irtisanomia osuusmaksuja 77 miljoonaa euroa (71). Pankkiryhmän toissijaiset omat varat olivat vuoden lopussa 0,5 miljardia euroa (0,5). Vakavaraisuus ensijaisilla omilla varoilla laskettuna nousi 0,6 prosenttiyksikköä 13,6 prosenttiin huolimatta riskipainotettujen sitoumusten 9,0 prosentin kasvusta sekä pörssikursien voimaakkaan laskun ja matalan korkotason aiheuttamasta kannattavuuden heikkenemisestä.

Pankkiryhmän sijoitukset Henkivakuutusosakeyhtiö Aurumiin on otettu huomioon helmikuussa voimaan tulleen lainmuutoksen jälkeen siten, että pankkiryhmän omista varoista on vähennetty vakuutusosakeyhtiösijoitusten kirjanpitoarvon asemasta omistussuuden mukainen osuus vakuutusyhtiölain mukaan lasketusta toimintapääoman vähimmäismäärästä.

Milj. e	31.12.2002	31.12.2001
Omat varat		
Ensijaiset	2 886	2 531
Toissijaiset	460	528
Vähennykset	-112	-109
Yhteensä	3 234	2 951
Riskipainotetut saamiset, sijoitukset ja taseen ulkopuoliset sitoumukset	21 265	19 514
Vakavaraisuussuhde, %	15,2	15,1
Ensijajaisten omien varojen suhde riskipainotettujen erien yhteismäärään, %	13,6	13,0

Omat varat ja vakavaraisuus**OMISTAJAJÄSENET JA ASIAKKAAT**

Jäsenosuuspankkien omistajajäsenten määrä ylitti maalisuudessa miljoonan rajan. Miljoonan omistajajäsenen tavoite juhluvuoden 2002 kevääälle asetettiin jo vuonna 1998. Vuoden 2002 lopussa omistajajäseniä oli 1 042 000 eli 59 000 enemmän kuin vuotta aiemmin. Viidessä vuodessa omistajajäsenten määrä on kasvanut lähes 400 000:lla eli 61 prosenttia. Pääkaupunkiseudulla toimivalla Okopankki Oyj:llä, jolla ei yhtiömuotonsa vuoksi voi olla omistajajäseniä, on lisäksi 118 000 etuasiakasta.

Omistajajäsenille ja etuasiakkaille pankkipalvelujen käytön keskittämisestä vuonna 2002 kertyneiden bonusarvo oli 30,4 miljoonaa euroa (24,1). Bonusarvo kasvoi 22,1 miljoonaa euroon (19,1). Vuoden 2003 alusta lukien muutoin vanhentuvia bonuksia voidaan maksaa myös rahana.

Osuuspankkiryhmän asiakasmäärä lisääntyi kertomusvuonna saman verran kuin edellisenäkin eli runsaat 50 000. Vuoden lopussa pankkiryhmällä oli hieman yli 3 miljoonaa asiakasta.

LIIKETOIMINTA

Vuoden lopussa pankkiryhmän talletuskanta nousi 19,9 miljardiin euroon eli 6,2 prosenttia suuremmaksi kuin vuotta aiemmin (18,8). Talletuskannan kasvu hidastui edellisestä vuodesta, mutta kasvu oli edelleen nopeampaa kuin kilpailijoilla keskimäärin. Pankkiryhmän markkinaosuus euromääräisistä talletuksista oli kertomusvuoden lopussa 32,7 prosenttia. Vuotta aiemmin se oli 32,1 prosenttia.

Kertomusvuoden aikana nostettiin uusia luottoja 9,5 miljardia euroa (8,6). Vahvan luotonannon ansiosta pankkiryhmän luottokanta kasvoi 11 prosenttia ja oli vuoden lopussa 24,3 miljardia euroa (21,9). Kasvu ylitti asetetut tavoitteet. Pankkiryhmän markkinaosuus euromääräisistä luotoista oli 31,4 prosenttia. Aikaisempiin vuosiin nähden vertailukelpoinen osuus oli 32,5 prosenttia. Muutos johtui siitä, että OKOn OPR:lle myöntämä luototus poistui euroluottokannan tilastoinnista Suomen Pankissa, kun OP-Rahoitus Oy sulautui OKOon vuoden 2002 lopussa.

VARALLISUUDENHOITO

Varallisuudenhoitopalveluiden kehitystä varjosti kertomusvuoden aikana osakemarkkinoiden epävakaus. Vaikeassa markkinatilanteessa Osuuspankkiryhmä kykeni kuitenkin vahvistamaan markkina-asemaansa.

Pankkiryhmän hallinnoimien sijoitusrahastojen pääoma oli vuoden lopussa 2,3 miljardia euroa (1,9), eli 17 prosenttia ja 327 miljoonaa euroa suurempi kuin vuoden 2001 lopussa. Rahastojen yhteenlaskettu, pääosin osakekurssien huomattavasta laskusta aiheutunut negatiivinen arvonmuutos oli 290 miljoonaa euroa, mikä hidasti merkittävästi pääomien kasvua. Rahastojen nettomerkinnät olivat 637 miljoonaa euroa (172), eli lähes neljä kertaa suuremmat kuin vuonna 2001.

Pankkiryhmän markkinaosuus Suomeen rekisteröityjen rahastojen yhteenlasketusta pääomasta kasvoi 1,0 prosenttiyksikköä 14,3 prosenttiin. Lyhyen koron rahastoissa markkinaosuus kasvoi 8,8 prosenttiyksikköä 13,7 prosenttiin. Muissa rahastotyypeissä markkinaosuudet laskivat.

Osakekurssien lasku haittasi vuoden 2002 aikana myös henki- ja eläkevakuutustoimintaa. Osakekurssien lasku rasitti toiminnan tulosta ja hidasti sijoitussidonnaisten vakuutusten myyntiä. Vuoden lopussa henki- ja eläkevakuutussäästöt olivat 1,8 miljardia euroa, eli 19 prosenttia suuremmat kuin vuotta aiemmin (1,5). Henkivakuutussäästöt kasvoivat 18 ja eläkevakuutussäästöt 28 prosenttia. Sijoitussidonnaisten vakuutusten osuus vakuutussäästöistä oli 17 prosenttia (20).

Vuonna 2002 vakuutusmaksutuloa kertyi 493 miljoonaa euroa, eli 16 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Runsaat 35 prosenttia vakuutusmaksutulosta kertyi loka-joulukuussa. Sijoitussidonnaisten vakuutusten osuus maksutulosta oli 17,5 prosenttia (16,3). Pankkiryhmän markkinaosuus henki- ja eläkevakuutuksen maksutulosta kasvoi 1,7 prosenttiyksikköä 15,1 prosenttiin (13,4).

Matala korkotaso hidasti kotitalouksien sijoitustalustusten kasvua. Myös pankkiryhmän satavuotisjuhliin liittyvien viimeisten ns. juhlatilien erääntyminen vuoden lopussa hidasti kasvua. Vuoden lopussa kotitalouksien sijoitustalustuskanta oli 6,5 miljardia euroa eli 154 miljoonaa suurempi kuin vuotta aiemmin (6,4). Vuoden aikana pankkiryhmä esitteli uuden rahastotilittuutteen, jossa yhdistyy perinteinen määräaikaistallettaminen ja rahastosijoittaminen. OKO laski kertomusvuoden aikana liikkeeseen kaksi pankkiryhmän sijoittaja-asiakkaille suunnattua osakeindeksilainaa.

Osuuspankkiryhmän uusi yksilöllinen varallisuudenhoitopalvelu OP-Private tuotiin markkinoille syyskuussa. Se sisältää sijoituskonsultointia ja täyden valtakirjan omaisuudenhoitopalveluja asiakkaille, joilla on huomattavaa sijoitusvarallisuutta.

ASUNTOPALVELUT

Matala korkotaso, muuttoliike ja kuluttajien vahvana säilynyt luottamus omaan talouteen pitivät asuntokupan ja asuntoluottojen kysynnän vilkkaana. Pankkiryhmän kotitalousasiakkaat nostivat uusia asuntoluottoja 3,7 miljardia euroa, eli 20 prosenttia enemmän kuin vuonna 2001 (3,0). Kertomusvuoden aikana asuntoluottojen marginaalien supistuminen jatkui. Uusien asuntoluottojen keskimarginaali oli kertomusvuonna 0,2 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 2001.

Kotitalouksien asuntoluottokanta Osuuspankkiryhmässä ylitti 10 miljardin euron rajan ja kasvoi 15 prosenttia 10,7 miljardiin euroon (9,3). Kasvu oli nopeampaa kuin kilpailijoilla keskimäärin, minkä johdosta ryhmän markkinaosuus kotitalouksien asuntoluotoista kasvoi 34,3:sta 34,8 prosenttiin.

OP-Kiinteistökeskukset kasvoivat valtakunnallisista välitysketjuista nopeimmin. Vuoden 2002 aikana kiinteistökeskukset välittivät lähes 11 400 kauppaa, eli 10 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Joulukuusta lähtien Osuuspankkiryhmä on tarjonnut palvelua, jossa asiakas voi saada kuvapuhelimeen kuvia ja tietoa OP-Kiinteistökeskusten välitettävistä olevista myyntikohteista.

PÄIVITTÄISET RAHA-ASIA

Kotitalouksien käyttö- ja maksuliiketalletukset Osuuspankkiryhmässä olivat kertomusvuoden lopussa 9,5 miljardia euroa, eli lähes 8 prosenttia suuremmat kuin vuotta aiemmin (8,8).

Kortin käyttö maksuvälineenä lisääntyi huomattavasti. Kertomusvuonna korttimaksujen määrä oli 30 prosenttia suurempi kuin vuonna 2001. Kortilla tehtyjen käteisnostojen määrä säilyi vuoden 2001 tasolla. Kertomusvuoden lopussa pankkiryhmän asiakkailla oli yhteensä 1,9 miljoonaa korttia, joista maksamiseen soveltuvia oli 84 prosenttia. Vuotta aiemmin osuus oli 76 prosenttia. Kansainvälisten Visa- ja MasterCard-korttien osuus maksukorteista nousi 43:sta 46 prosenttiin.

YRITYSASIAKASPALVELUT

Pankkiryhmän euromääräinen yritysluottokanta kasvoi 14 prosenttia 6,3 miljardiin euroon (5,6). Uusia luottoja nostettiin 3,3 miljardia euroa, eli 4,5 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin (3,1). Pankkiryhmän markkinaosuus talletuspankkien euromääräisistä yritysluotoista kasvoi 25,7:stä 26,4 prosenttiin.

Yritysassiakkaiden euromääräiset talletukset olivat 2,5 miljardia euroa, kun ne edellisen vuoden lopussa olivat 2,3 miljardia euroa. Konekielisiä kotimaanmaksuja välitettiin kertomusvuoden aikana 257 miljoonaa kappaletta, eli 10 prosenttia enemmän kuin vuonna 2001.

Valtiovarainministeriö valitsi kilpailuttamisen jälkeen OKOn yhdeksi valtion maksuliikkeen välittäjäksi.

OKO aloitti valtion maksuliikkeen hoidon 1.9.2002.

Tämä parantaa entisestään pankkiryhmän mahdollisuuksia vahvistaa markkina-asemaansa kuntien ja muiden julkisyhteisöjen maksuliikkeen hoitajana.

OKO ja virolainen Hansapank solmivat kesällä yhteistyösopimuksen, jonka ansiosta OKOn ja osuuspankkien maksuliikepalvelut Suomen ja Baltian maiden välillä ovat nopeatuneet ja rahoituspalvelut Baltiassa laajentuneet merkittävästi.

OKOn Tukholman-sivukonttori päätettiin tammi-kuussa 2003 lakkauttaa kesäkuun 2003 loppuun mennessä. OKO on sopinut yhteistyöstä ruotsalaisen Förenings-Sparbankenin kanssa, joka tarjoaa vastaisuudessa Osuuspankkiryhmän yritysasiakkaille palveluita Ruotsissa.

MUU TOIMINTA JA MERKITTÄVÄT TAPAHTUMAT

KIINTEISTÖT

Pankkiryhmän kiinteistöihin sitoutunut pääoma supistui vuoden 2002 aikana 3,1 prosenttia 1,3 miljardiin euroon (1,4). Muussa kuin omassa käytössä olevan kiinteistöomaisuuden määrä oli vuoden lopussa 919 miljoonaa euroa (959), josta liikeiteollisten kohteiden osuus oli 745 miljoonaa euroa (761) ja asuntokohteiden 112 miljoonaa euroa (130).

Pankkiryhmän kiinteistöstrategian mukaisesti ryhmän kiinteistökohtaista tuottotasoa on parannettu siten, että vuokrattavissa olevien kiinteistökohteiden vähimmäistuotto on noussut 5,5 prosenttiin. Liikeiteollisten ja asuntokohteiden vuokrausaste oli vuoden lopussa 89 prosenttia (90) ja nettotuottoprosentti 6,8 (6,7). Pankkiryhmän tavoitteena on edelleen pienentää kiinteistöihin sitoutuneen pääoman määrää sekä nostaa sen tuottotasoa.

POHJOLA-YHTYMÄN OSAKKEIDEN MYYNTI

OPK ja OKO myivät huhtikuun lopussa 7,3 prosentin omistusosuutensa Pohjola-Yhtymä Oyj:stä eli yhteensä 3,8 miljoonaa osaketta. Osakkeet myytiin 21,50 euron kappalehintaan, joten kokonaiskauppahinnaksi muodostui 81 miljoonaa euroa.

Vuoden 2002 aikana pankkiryhmä kirjasi myydyistä Pohjola-Yhtymän osakkeista osinkotuottoja yhtiöveron hyvityksineen yhteensä 21 miljoonaa euroa (85) sekä

osakekaupan nettotuottoja ja arvonalentumisia nettomääräisesti 6,6 miljoonaa euroa (-122). Pohjola-Yhtymän osakkeisiin vuonna 2000 tehtyjen sijoitusten kokonaistuotto rahoituskustannusten jälkeen oli noin 75 miljoonaa euroa.

MYYNTIYHTEISTYÖ FENNIAN JA LÄHIVAKUUTUKSEN KANSSA

Syksyllä 2002 käynnistyi Osuuspankkiryhmän, Fennia-ryhmän ja Lähivakuutus-ryhmän myyntiyhteistyö. Osuuspankkiryhmä ryhtyi myymään yhteistyökumppaneiden tuottamia vahinkovakuutuksia pankkiryhmän Kultaturva-vakuutuksina sekä välittämään Eläke-Fennian TEL- ja YEL-vakuutuksia. Lähivakuutus-ryhmä aloitti puolestaan Osuuspankkiryhmän henki- ja eläkevakuutusyhtiön vakuutusten myynnin. Yhteistyökumppaneiden tuotteet täydentävät Osuuspankkiryhmän omaa tuotevalikoimaa.

JUHLAVUOSI

Osuuspankkiryhmä vietti kertomusvuonna satavuotisjuhliaan. Pääjuhla pidettiin Helsingissä OKOn perustamispäivänä 14. toukokuuta. Toukokuussa julkaistiin myös Osuuspankkiryhmän satavuotishistoria, jonka on kirjoittanut taloushistorioitsija Antti Kuusterä. Juhlallisuuksiin kuuluivat lisäksi maakunnalliset juhlat ja taidenäyttelyt eri puolilla Suomea, Osuuspankkiryhmän Tutkimussäätiön juhlaseminaari sekä valtakunnalliset henkilöstö- ja eläkeläisjuhlat.

OIKEUDENKÄYNNIT

Pankkiryhmään kuuluvat yritykset ovat osallisena yritysten normaaliin liiketoimintaan liittyvissä riita-asioissa. Näillä ei ole olennaista vaikutusta pankkiryhmän toimintaan tai taloudelliseen asemaan.

PALVELUVERKKO

KONTTORIT

Osuuspankkiryhmä tarjoaa pankkipalvelut alueellisesti kattavammin kuin yksikään muu pankkiryhmä Suomessa. Pankkiryhmällä oli vuoden lopussa 692 konttoria eli yksi vähemmän kuin vuotta aiemmin. Vuoden lopussa 13 konttoria oli uudistettu pankkiryhmän uuden konttorikonseptin mukaisiksi ja 27 konttorin uudistus oli aloitettu. Uudistuksen tarkoituksena on vahvistaa asiantuntijapalveluiden roolia, joustavoittaa rutiinipalveluiden tarjontaa sekä lisätä pankkikonttorien viihtyisyyttä. Pankkiryhmän asiakkaiden laskunmaksuista enää 8 prosenttia tapahtui välittömänä asiakaspalveluna konttoreissa. Vuonna 2001 osuus oli 10 prosenttia.

Perinteisiä konttoreita kevyempiä, yleensä suurten kauppakeskusten yhteydessä toimivia palvelupisteitä oli 34 eli yhtä paljon kuin vuoden 2001 lopussa. Maksuautomaatteja oli 669. Internet-asiakaspäätteiden määrä kasvoi 62:lla 552:een.

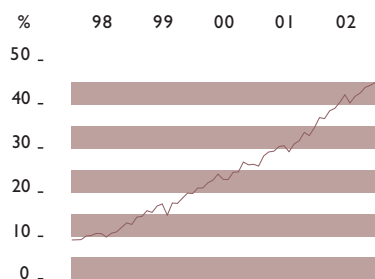
VERKKOPALVELUT

Pankkipalveluiden sähköinen käyttö kasvoi huomattavasti. Internetin kautta maksettujen laskujen määrä kasvoi 48 prosenttia vuodesta 2001. Kaikista henkilöasiakkaiden laskuista jo liki puolet maksettiin Internetissä. Verkkopalvelusopimusten määrä kasvoi 14 prosenttia 783 000:een (685 000). Vuoden aikana uudistettiin pankkiryhmän verkkopalvelusopimus, jolla asiakas saa nyt käyttöönsä kaikki sähköiset palvelut samalla käyttäjätunnuksella.

Osuuspankkiryhmä avasi ensimmäisenä suomalaisena yrityksenä interaktiivisen palvelun digitaaltelevisioon. MTV3-kanavassa tarjotun palvelun avulla asiakas voi maksaa laskunsa sekä tarkistaa tiliensä tilanteen. Erityisesti Internetissä maksettavia pieniä maksuja varten pankkiryhmä toi markkinoille vuoden lopussa uuden digitaalisen pienmaksamisen järjestelmän, Digirahan.

Osuuspankkiryhmän verkkoportaali Mainio.net uudistettiin maaliskuussa. Verkkoportaali on integroitu kiinteäksi osaksi pankkiryhmän asiakkaille ja erityisesti omistajajäsenille suunnattua asiakasviestintää. Vuoden 2002 lopulla Mainio.netin sivuilla oli kuukausittain yli 120 000 eri kävijää.

Internet-maksujen osuus maksutapahtumista

YHTEYSKESKUS

Yhteyskeskus on Osuuspankkiryhmän monikanavaisen palvelumallin osa. Sen tehtävänä on tuottaa valtakunnallisten palvelunumeroiden kautta sähköisiin kanaviin liittyvää henkilökohtaista palvelun tukea ja aktiivista asiakkaisiin suuntautuvaa myyntiä myös iltaisin ja lauantaisin.

Vuoden 2002 alussa aloitti Vaasassa toimintansa uusi yksikkö, joka tarjoaa palvelua Osuuspankkiryhmän ruotsinkielisille asiakkaille. Yhteyskeskus hoiti kertomusvuonna noin 300 000 asiakaskontaktia puhelimen ja sähköisten kanavien kautta.

LUOTTOLUOKITUKSET

Osuuspankkiryhmällä ei ole kansainvälisten luottoluokituslaitosten luokitusta. Ryhmän taloudellisella asemalla on kuitenkin huomattava vaikutus pankkiryhmän keskuspankin OKOn luottoluokituksiin.

Toukokuussa Fitch Ratings nosti OKOn pitkäaikaisen varainhankinnan luokituksen A+:sta AA:-een ja lyhytaikaisen varainhankinnan F1:stä F1+:aan. Syyskuussa Standard & Poor's antoi ensimmäistä kertaa luokituksen OKOn pitkäaikaiselle varainhankinnalle. Luokitus on A+. Tämän jälkeen OKOn kansainvälisiltä luokituslaitoksilta saamat luokitukset ovat seuraavat:

Luokituslaitos	Lyhytaikainen varainhankinta	Pitkäaikainen varainhankinta
Standard & Poor's	A-1	A+
Moody's	P-1	Aa3
Fitch Ratings	F1+	AA-

HALLINTO JA HENKILÖSTÖ

Pankkiryhmän keskusyhteisön Osuuspankkikeskus-OPK osuuskunnan kokous pidettiin 21.3.2002. Kokouksessa valittiin osuuskunnan hallintoneuvostoon erovuorossa olleista jäsenistä uudelleen vuonna 2005 päättyväksi kaudeksi Esa Härmälä, Erkki Laatikainen, Jorma Lehikoinen, Vesa Lehikoinen, Jorma Pere ja Heikki Teräväinen. Uudeksi jäseneksi vuonna 2005 päättyväksi kaudeksi valittiin Tuire Santamäki-Vuori.

OPK:n hallintoneuvosto valitsi järjestäytymiskokouksessaan puheenjohtajakseen uudelleen Seppo Penttisen. Varapuheenjohtajiksi valittiin uudelleen Pertti Ruotsalainen ja Simo Kauppi.

Osuuskunnan kokouksessa OPK:n ja Osuuspankkiryhmän varsinaisiksi tilintarkastajiksi tilikaudeksi 2002 valittiin KHT-yhteisö KPMG Wideri Oy sekä KHT Raimo Saarikivi ja KHT Petri Hämäläinen. Varatilintarkastajaksi valittiin KHT Tapani Vuopala.

Kertomusvuoden lopussa pankkiryhmän palveluksessa oli (ilman kausiapulaisia) 8 937 henkilöä eli 1,5 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin (8 802). Keskimäärin henkilömäärä oli vuoden aikana 9 165 (8 930).

OSUUSPANKKIRYHMÄN NÄKYMÄT

Osuuspankkiryhmän markkina-asema on vahvistunut usean vuoden ajan, ja vahvistumisen odotetaan jatkuvan vuonna 2003. Pankkiryhmän liikevoiton arvioidaan muodostuvan saman tasoiseksi kuin vuonna 2002. Arviot liiketoiminnan ja tuloksen kehityksestä perustuvat oletukseen, että toimintaympäristössä ei tapahdu merkittäviä muutoksia.

UUOSI 2002 YRITYKSITTÄIN**OSUUSPANKIT**

Osuuspankkien yhteenlaskettu liikevoitto oli 336 miljoonaa euroa (375), mikä oli 10 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2001. Kertomusvuonna 241 osuuspankkia teki positiivisen liiketuloksen. Kaksi osuuspankkia teki liiketappiota yhteensä 0,3 miljoonaa euroa.

Yhteenlaskettu rahoituskate supistui 5,0 prosenttia 681 miljoonaan euroon (717). Supistuminen johtui pääasiassa alhaisesta korkotasosta ja edelleen kaventuneesta korkomarginaalista. Palkkiotuotot olivat yhtä suuret kuin vuotta aiemmin, eli 210 miljoonaa euroa. Tuotot oman pääoman ehtoisista sijoituksista supistuivat 11 prosenttia 30 miljoonaan euroon (34). Arvopaperikaupan nettotuotot olivat 2 miljoonaa euroa positiiviset, kun ne vuonna 2001 olivat 4 miljoonaa euroa negatiiviset. Liiketoiminnan muut tuotot olivat 83 miljoonaa euroa, eli 4 prosenttia pienemmät kuin vuotta aiemmin (87).

Palkkiokulut kasvoivat 10 prosenttia 38 miljoonaan euroon (35), muut hallintokulut 9 prosenttia 198 miljoonaan euroon (181) ja henkilöstökulut 12 prosenttia 236 miljoonaan euroon (211). Henkilöstökulujen kasvuun vaikutti vuoden 2001 kuluja pienentävä Osuuspankkien Eläkesäätiön 11 miljoonan euron erityisvastuun palautus.

Poistot pienivät 16 prosenttia 41 miljoonaan euroon (49) ja liiketoiminnan muut kulut 18 prosenttia 146 miljoonaan euroon (178). Nettomääräiset luottotappiot olivat 10 miljoonaa euroa, eli 12 prosenttia pienemmät kuin vuonna 2001 (12).

Osuuspankkien yhteenlaskettu tase oli 23,4 miljardia euroa (21,7). Luottokanta kasvoi 9,5 prosenttia 17,6

miljardiin euroon (16,0) ja talletuskanta 7,1 prosenttia 18,0 miljardiin euroon (16,8).

Lohtajan Osuuspankki sulautui Kokkolan Osuuspankkiin 30.9.2002. Ryhmään kuuluvia osuuspankkeja on sen jälkeen 243. Asikkalan ja Padasjoen osuuspankit päättivät katsauskaudella sulautumisesta ja Etelä-Päijänteen Osuuspankin perustamisesta vuoden 2003 huhtikuussa. Iitin Osuuspankin sulautumisesta Päijät-Hämeen Osuuspankkiin päätettiin joulukuussa. Sulautuminen toteutetaan vuoden 2003 maaliskuun loppuun mennessä. Iitin Osuuspankki on toiminut vuoden 2002 ajan Osuuspankkiryhmän vakavaraisuuden varassa, koska pankin omat varat ja vakavaraisuus ovat pankin kokoon nähden huomattavien tappioiden vuoksi liittaneet luottolaitoslaissa säädetyn vähimmäistason. Paavolan Osuuspankki muutti kertomusvuonna nimensä Ruukin Osuuspankiksi.

OPK-KONSERNI

OPK-konsernin liikevoitto oli 114 miljoonaa euroa, eli 29 prosenttia suurempi kuin vuotta aiemmin (89). Osa-kesijoitusten vaikutus liikevoittoon oli 63 miljoonaa euroa parempi kuin vuotta aiemmin. Toisaalta henki- ja eläkevakuutusliiketoiminnan tuloksen vaikutus liikevoittoon oli 30 miljoonaa euroa heikompi kuin vuonna 2001.

Konsernin rahoituskate kasvoi 11 prosenttia 172 miljoonaan euroon (156), mihin vaikutti erityisesti yrityspankkitoiminnan luottokannan kasvu. Palkkiotuotot kasvoivat 113 miljoonaan euroon (109). Antolainauksen palkkiot kasvoivat 20 prosenttia 26 miljoonaan euroon (21) ja maksuliikkeen palkkiot 13 prosenttia 20 miljoonaan euroon (17). Arvopapereiden välityksestä saadut palkkiot puolestaan supistuivat 20 prosenttia 14 miljoonaan euroon (17).

Arvopaperikaupan nettotuotot olivat 9,2 miljoonaa euroa negatiiviset (-42). Liiketoiminnan muut tuotot olivat 164 miljoonaa euroa (153). Muiden tuottojen kasvusta pääosan muodosti atk-tuottojen 14 prosentin kasvu 112 miljoonaan euroon (99).

Palkkiokulut kasvoivat 37 miljoonaan euroon (34). Henkilöstökulut olivat 117 miljoonaa euroa (103). Henkilöstökulujen 14 prosentin kasvusta osa selittyy

Osuuspankkien Eläkesäätiöltä saadulla noin kahden miljoonan euron erityisvastuun palautuksella, joka pienensi vertailuvuoden kuluja. Henkilöstön lukumäärä kasvoi tilikaudella 4,1 prosenttia ja oli vuoden lopussa 2 315 (2 223). Muut hallintokulut kasvoivat 12 prosenttia 108 miljoonaan euroon (97). Muista hallintokuluista atk-kulujen, 52 miljoonaa euroa (47), kasvu oli 13 prosenttia ja markkinointikulujen, 19 miljoonaa euroa (16), kasvu 20 prosenttia. Tilikauden markkinointikuluja kasvattivat pankkiryhmän juhluvuoden kustannukset.

Suunnitelman mukaiset poistot olivat 31 miljoonaa euroa (27). Liiketoiminnan muut kulut olivat 37 miljoonaa euroa (38), eli hieman pienemmät kuin vuotta aiemmin. Osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yhtiöiden tuloksesta oli 30 miljoonaa euroa negatiivinen (3,0 miljoonaa negatiivinen).

Nettomääräisten luottotappioiden tulosvaikutus oli 0,1 miljoonaa euroa positiivinen (2,4). Bruttomääräisesti uusia luottotappioita kirjattiin 8,9 miljoonaa euroa, eli 17 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2001. Järjestämättömien ja nollakorkoisten saamisten määrä väheni 14 prosenttia 19 miljoonaan euroon (22).

Konsernin tase oli 13,0 miljardia euroa (12,9). Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä kasvoivat 0,8 miljardia 6,8 miljardiin euroon. Velat yleisölle ja julkisyhteisöille säilyivät lähes ennallaan 2,7 miljardissa eurossa. Konsernin omat pääomat kasvoivat 13 prosenttia 330 miljoonaan euroon (291).

Konsernin vakavaraisuussuhde oli vuoden lopussa 10,6 prosenttia, eli 1,7 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuoden 2001 lopussa. Vakavaraisuus ensisijaisilla omilla varoilla oli 7,0 prosenttia (7,7). Konsernin tilikauden tulos konserniyhtiöiden hallitusten ehdottamalla voitonjaolla vähennettynä on rinnastettu omiin varoihin.

Ensisijaiset omat varat olivat vuoden lopussa 583 miljoonaa euroa, eli 1,7 prosenttia suuremmat kuin vuotta aiemmin. OPK:n osuuspääomaan ja konsolidointiryhmän omiin varoihin ei sisälly irtisanottuja osuusmaksuja. Konsernin riskipainotetut saamiset, sijoitukset ja taseen ulkopuoliset erät kasvoivat 12 prosenttia ja olivat vuoden lopussa 8,4 miljardia euroa.

OPK-konsernin tilinpäätökseen yhdistellään emoyhteisö OPK:n (Osuuspankkikeskus-OPK osuuskun-

nan) tilinpäätöksen lisäksi OKO-konsernin, OP-Koti-pankki Oyj:n, OP-Rahastoyhtiö Oy:n, FD Finanssidata Oy:n ja OP-Asuntoluottopankki Oyj:n tilinpäätökset. Lisäksi konsernitilinpäätökseen yhdistellään pääomaosuusmenetelmällä Henkivakuutusosakeyhtiö Aurumin ja Virtuaalinen Suomi Oy:n tilinpäätökset.

OSUUSPANKKIKESKUS-OPK OSUUSKUNTA

OPK:n tilikauden liikevoitto oli 50 miljoonaa euroa (17), eli lähes kolme kertaa suurempi kuin vuonna 2001. Liikevoiton kasvu johtui osakesijoitusten tuotoista. Ne olivat kertomusvuonna 37 miljoonaa euroa suuremmat kuin vuonna 2001.

Tilikauden tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista pienensivät edellisvuodesta 51 prosenttia 45 miljoonaan euroon (93). Tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista muodostuivat pääosin OKOn ja Pohjola-Yhtymän osakkeista saaduista osinko- ja yhtiöveronhyvitystuotoista. Palkkiotuotot kasvoivat 2,6 prosenttia 13 miljoonaan euroon (12). Arvopaperikaupan netto-tuotot olivat 4,5 miljoonaa euroa, eli 30 miljoonaa euroa suuremmat kuin vuotta aiemmin (-26).

Liiketoiminnan muut tuotot olivat 166 miljoonaa euroa, eli 13 prosenttia suuremmat kuin vuonna 2001 (148). Atk-palvelutuotot kasvoivat 95:stä 110 miljoonaan euroon.

OPK:n kulut yhteensä olivat 174 miljoonaa euroa, eli 16 prosenttia suuremmat kuin vuonna 2001 (150). Atk-kulut kasvoivat 9,1 prosenttia 65 miljoonaan euroon (59) ja henkilöstökulut 15 prosenttia 42 miljoonaan euroon (37). Markkinointikulut olivat 13 miljoonaa euroa, eli 30 prosenttia edellisvuotisia suuremmat (9,7). Suunnitelman mukaiset poistot olivat 16 miljoonaa euroa (13) ja liiketoiminnan muut kulut yhteensä 20 miljoonaa euroa (17).

OPK:n taseen loppusumma tilikauden päättyessä oli 330 miljoonaa euroa, eli 5,2 prosenttia pienempi kuin edellisessä tilinpäätöksessä (349). Oman pääoman määrä oli 202 miljoonaa euroa, eli 27 prosenttia suurempi kuin vuonna 2001 (159). Omavaraisuusaste kasvoi 16,1 prosenttiyksikköä 62,9 prosenttiin.

OPK:n henkilömäärä kasvoi tilikaudella 6,7 prosenttia 783 henkilöön (734).

OPK:n vuoden 2002 tulokseen vaikuttivat merkittävästi suuret osakesijoitusten tuotot. Vuoden 2003 liikevoiton ennakkoidaan olevan selvästi pienempi kuin kertomusvuonna.

OKO OSUUSPANKKIEN KESKUSPANKKI OYJ

OKO-konsernin liikevoitto oli 96 miljoonaa euroa (111). Tulosta heikensi Henkivakuutusosakeyhtiö Aurumin tappio, joka johtui osakekurssien huomattavasta laskusta. Aurumista OKO-konserniin yhdistelty tulos oli 20 miljoonaa euroa negatiivinen, kun se vuotta aiemmin oli 0,5 miljoonaa euroa positiivinen. OKOn sijoitukset Pohjola-Yhtymän osakkeisiin sen sijaan paransivat liikevoittoa lähes 10 miljoonaa euroa, kun niiden vaikutus vuonna 2001 oli 13 miljoonaa euroa negatiivinen. OKOn neljästä liiketoiminta-alueesta muodostuvan perusliiketoiminnan liikevoitto oli 119 miljoonaa euroa (125).

Konsernin rahoituskate oli 161 miljoonaa euroa (152), eli 6,4 prosenttia suurempi kuin vuonna 2001. Rahoituskatteen kasvuun vaikutti luottokannan tuntuva kasvu mutta toisaalta sitä pienensi korkotason lasku ja vähittäispankkitoiminnan asiakasmarginaalien kaventuminen.

Tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista olivat 13 miljoonaa euroa (35). Nettomääräisiä palkkiotuottoja kertyi 55 miljoonaa euroa (56). Antolainauspalkkiot kasvoivat 16 prosenttia, mikä johtui luottokannan voimakkaasta kasvusta. Toisaalta nettopalkkiotuotot arvopapereiden välityksestä pienenevät 23 prosenttia. Liiketoiminnan muut tuotot pienenevät 19 miljoonaa euroon (26).

Kulut ilman palkkiokuluja kasvoivat 4,7 prosenttia 130 miljoonaa euroon (124). Hallintokulut kasvoivat 6,3 prosenttia. Hallintokulujen 96 miljoonan euron kokonaismäärästä henkilöstökulujen osuus oli runsaat puolet. Ne kasvoivat noin 15 prosenttia. Vuoden 2001 henkilöstökuluja pienentänyt Osuuspankkien Eläkesäätiöltä saatu erityisvastuun palautus pois lukien henkilöstökulujen kasvu oli 10 prosenttia. Konserniyhtiöiden palveluksessa oli vuoden aikana keskimäärin 1 117 henkilöä, eli runsaat 4 prosenttia enemmän kuin vuonna 2001.

Poistojen määrä pysyi lähes edellisen vuoden tasolla 11 miljoonassa eurossa ja liiketoiminnan muiden kulu-

jen määrä 23 miljoonassa eurossa.

Osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yritysten tuloksista oli 17 miljoonaa euroa negatiivinen. Edellisenä vuonna se oli 2 miljoonaa euroa positiivinen.

Konsernin tase oli 12,7 miljardia euroa, eli hieman suurempi kuin edellisen vuoden lopussa. Luottokanta kasvoi voimakkaasti, ja kasvu rahoitettiin pääosin yleiseen liikkeeseen lasketuilla velkakirjoilla.

Luotot yleisölle leasingkohteet mukaan lukien kasvoivat 14 prosenttia 6,7 miljardiin euroon (5,9). Yleisön talletusten määrä väheni 1,6 prosenttia 1,9 miljardiin euroon. Yleiseen liikkeeseen laskettujen velkakirjojen määrä oli vuoden lopussa 4,1 miljardia euroa, eli 0,8 miljardia euroa suurempi kuin vuotta aiemmin.

Konsernin oma pääoma oli vuoden lopussa 633 miljoonaa euroa, eli 15 miljoonaa euroa suurempi kuin vuoden 2001 lopussa. Jakokelpoinen oma pääoma oli vajaat 105 miljoonaa euroa. Konsernin vakavaraisuussuhde oli 11,1 prosenttia (12,8).

OKOn liiketoiminnan näkymät vuodelle 2003 ovat vakaat. Liikevoiton arvioidaan muodostuvan suuremmaksi kuin vuonna 2002.

OKO on julkaissut oman vuosikertomuksen ja tilinpäätöksen vuodelta 2002.

HENKIVAKUUTUSOSAKEYHTIÖ AURUM

Henkivakuutusosakeyhtiö Aurumin maksutulo kasvoi 16 prosenttia. Kasvu oli olennaisesti suurempi kuin koko henkivakuutusosalalla, jonka maksutulo kasvoi vain 2 prosenttia. Yhtiön markkinaosuus kokonaismaksutulosta kasvoi 13,4 prosentista 15,1 prosenttiin.

Aurumin vakuutustekninen tulos oli 39 miljoonaa euroa negatiivinen (1,6). Tuloksen tappiollisuuden selittävät ennen kaikkea osakkeiden kurssilaskusta johtuneet 69 miljoonan euron (45) arvonalentumiset. Vuoden lopussa osakkeiden ja osakesidonnaisten rahastojen osuus Aurumin koko sijoitusvarallisuudesta oli 12,2 prosenttia (12,9).

Aurum korotti keväällä osakepääomaansa ja sai uutta toimintapääomaa yhteensä 49 miljoonaa euroa. Toimintapääomaa oli vuoden lopussa 170 miljoonaa euroa (144), kun lakisääteinen minimimäärä oli 62 miljoonaa euroa (51). Vakuutusyhtiölain mukaan laskettu vaka-

varaisuus säilyi koko vuoden suunnitellulla tasolla. Vuoden lopussa se oli 10,9 prosenttia (11,3). Yhtiön henkilömäärä oli vuoden lopussa 38 (35).

OPK teki 11.2.2003 ostotarjouksen niille 24:lle Aurumin omistajapankille, joiden omistusosuus yhtiöstä on suurempi kuin OPK:n vahvistetun strategian mukainen asianomaisen pankin painoarvo ryhmän vähittäispankkitoiminnasta. Tarjouksen perusteella OKO päätti samana päivänä myydä Aurum-osakkeitaan OPK:lle siten, että OKOn omistusosuus Aurumista laskee 49,9:stä 15 prosenttiin. Järjestelyllä ei ole vaikutusta Osuuspankkiryhmän liikevoittoon.

Aurumin maksutulon ja maksutulosta lasketun markkinaosuuden ennakoitaan kasvavan edelleen vuonna 2003. Yhtiön tuloksen odotetaan kääntyvän vuoden 2003 aikana positiiviseksi. Edellytyksenä on, että osakemarkkinoilla pitkään jatkunut kurssilasku taittuu.

OP-RAHASTOYHTIÖ OY

Rahastopääomien kasvu jatkui Suomessa myös vuonna 2002. Suomeen rekisteröityjen sijoitusrahastojen yhteenlasketut pääomat kasvoivat noin 9 prosenttia, mikä oli jonkin verran enemmän kuin vuonna 2001. Eniten kasvoivat lyhyen koron rahastot. Osakemarkkinoiden laskun vuoksi osake- ja yhdistelmärahastojen yhteenlasketut pääomat alenivat.

OP-Rahastoyhtiön hallinnoimien sijoitusrahastojen yhteenlasketut pääomat kasvoivat vuoden 2002 aikana noin 17 prosenttia 2,3 miljardiin euroon. Vuoden lopussa yhtiön hallinnoimien sijoitusrahastojen pääomat olivat 14,3 prosenttia kaikkien Suomeen rekisteröityjen sijoitusrahastojen pääomista. Yhtiön markkinaosuus nousi vuoden aikana yhden prosenttiyksikön.

Vuoden aikana aloitti toimintansa neljä uutta sijoitusrahastoa. OP-Focus-erikoissijoitusrahasto keskittää sijoituksensa rajattuun määrään pääosin kotimaisia yhtiöitä. OP-Suomi Kasvu -sijoitusrahasto puolestaan hajauttaa varansa ensisijassa Helsingin Pörssissä noterattuihin pieniin ja keskisuuuriin yhtiöihin. OP-Kiina-erikoissijoitusrahasto sijoittaa ensisijassa Kaukoidän maissa toimiviin yhtiöihin. Yritysten kassanhallinnan välineeksi sopiva OP-Cash Manager -sijoitusrahasto sijoittaa varansa euromääräisiin lyhytaikaisiin korko-

instrumentteihin. Opstock Global Balanced -sijoitusrahaston säännöt ja sijoituspolitiikka uudistettiin ja nimi muutettiin OP-Kestävä Kehitys -sijoitusrahastoksi. Rahaston sijoituskohteet valitaan yrityksistä, jotka hoitavat hyvin sosiaaliset, taloudelliset ja ympäristöön liittyvät kysymykset. Vuoden lopussa OP-Rahastoyhtiö hallinnoi 29:ää rahastoa.

OP-Rahastoyhtiön tilikauden liikevoitto kasvoi 57 prosenttia 1,9 miljoonaan euroon (1,2). Tuotoista merkittävä osa, 25 miljoonaa euroa (24), muodostui rahastoilta perityistä hallinnointipalkkioista. Osuuspankkiryhmän pankeille ja muille myyntipaikoille maksetut palkkionpalautukset olivat 15 miljoonaa euroa (16). Yhtiön henkilömäärä oli vuoden lopussa 28 (27).

Osakemarkkinoiden epävarmuudesta huolimatta rahastopääomien kasvun odotetaan jatkuvan Suomessa vuonna 2003. OP-Rahastoyhtiö tavoittelee edelleen markkinoita nopeampaa kasvua ja markkinaosuuden kasvattamista. Yhtiön liikutuloksen ennakoitaan olevan samaa tasoa kuin vuonna 2002.

OP-KOTIPANKKI OY

OP-Kotipankki on keskittynyt vakuudettomien kulu- tusluottojen myyntiin ja hallinnointiin. Taloudellisen toimintaympäristön epävarmuudesta huolimatta pankki saavutti vuodelle 2002 asettamansa luottokannan kasvutavoitteen.

Kotipankin liikevoitto oli 8 miljoonaa euroa eli kaksinkertainen vuoteen 2001 nähden (4). Rahoituskate kasvoi 20 prosenttia 12 miljoonaan euroon (10). Luottolimiittien kohonneen käyttöasteen ja Internet-pankkipalveluiden lisääntyneen käytön ansiosta palkkiotuottojen määrä kasvoi 14 miljoonaan euroon (11). Kulut osuuspankeille ja muille yhteistyökumppaneille maksetuista palkkioista olivat 9 miljoonaa euroa (8). Luottotappioiden nettomäärä oli 1,9 miljoonaa euroa (1,5), eli 0,9 prosenttia vuoden lopun luottokannasta (0,8).

Kotipankin tase kasvoi vuoden 2002 aikana 14 prosenttia 214 miljoonaan euroon (188). Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä olivat 212 miljoonaa euroa (185). Kotipankin velat luottolaitoksille, 172 miljoonaa euroa (140), muodostuivat kokonaisuudessaan OKOlta nostetuista luotoista. Pankki maksoi takaisin liikkeeseen

laskemansa OKOn kokonaan merkitsemän etuoikeudeltaan muita lainoja huomomman 10 miljoonan euron perpetuaalilainan. Lainan takaisinmaksun ja luottokannan kasvun vuoksi pankin vakavaraisuussuhdeluku aleni 4,5 prosenttiyksikköä 11,5 prosenttiin (16,0). Pankin palveluksessa oli vuoden lopussa 44 henkilöä (43).

Kotipankki jatkaa tuotteidensa ja palveluidensa kehittämistä ja laajentaa kauppiaasyhteistyötä valtakunnallisten kauppaketjujen kanssa. Luottolimiittien aikaisempaa aktiivisempi käyttö sekä Internet-pankkipalvelun lisääntynyt käyttö luottojen nostamiseen vaikuttavat tulokseen myönteisesti. Vuoden 2003 liikevoiton ennakoidaan säilyvän vuoden 2002 ennätystasolla.

FD FINANSSIDATA OY

FD Finanssidata on tietotekniikkayhtiö, joka vastaa Osuuspankkiryhmän tietotekniikan integroinnista. Lisäksi yhtiö tuottaa pankkiryhmälle tietoteknisiä kehittämis-, ylläpito- ja tuotantopalveluita. Vuoden 2002 painopisteinä olivat sijoituspalvelujärjestelmien ja verkkopalvelusovellusten kehittäminen.

Yhtiön liikevoitto oli 1,2 miljoonaa euroa (1,1). Liikevaihto kasvoi 11 prosenttia 65 miljoonaan euroon (59). Tase oli vuoden lopussa 17 miljoonaa euroa (15). Henkilömäärä kasvoi tilikaudella 306:sta 317:en.

Vuonna 2003 toiminnan volyymin ennakoidaan kasvavan asiakkaiden liiketoiminnan kasvun myötä. Liikevoiton arvioidaan säilyvän vuoden 2002 tasolla.

OP-ASUNTOLUOTTOPANKKI OYJ

Osuuspankkiryhmän kiinnitysluottopankki, OP-Asuntoluottopankki Oyj, on myöntänyt asuntoluottoja vuoden 2001 alusta lähtien. Osuuspankit välittävät asiakkailleen OP-Asuntoluottopankin asuntoluottoja sekä myöntävät niitä itse välityssopimuksen nojalla.

OP-Asuntoluottopankin liikevoitto oli 0,8 miljoonaa euroa (0,3). Pankin asuntoluottokanta kasvoi vuoden aikana 79 prosenttia 74 miljoonaan euroon (41). Pankin liikkeeseen laskemien vakuudellisten OP-Asunto-obligaatioiden määrä kasvoi tilikaudella yli kaksinkertaiseksi 47 miljoonaan euroon (19). Pankin vakavaraisuussuhdeluku oli vuoden lopussa 30 prosenttia (51). Pankin henkilömäärä vuoden lopussa oli 4 (4).

Sekä asuntoluottojen että obligaatioiden kysynnän ennakoidaan jatkuvan vahvana vuonna 2003. Pankin liikevoiton odotetaan kasvavan vuodesta 2002.

VIRTUAALINEN SUOMI OY

Vuoden aikana Virtuaalinen Suomi Oy:n tuottaman Mainio.net-verkkopalvelun konsepti uudistettiin palvelemaan välittömämmin Osuuspankkiryhmän liiketoimintaa. Mainio.net-palvelu avattiin uudistettuna maaliskuun lopussa. Kuukausittainen kävijämäärä on noussut vajaasta 50 000:sta noin 120 000:een.

Yhtiön liiketappio tilikaudelta oli 2,6 miljoonaa euroa. Vuotta aiemmin se oli 4,7 miljoonaa euroa.

Mainio.net-palvelun sisältöä kehitetään edelleen ja se integroidaan entistä tiiviimmin Osuuspankkiryhmän toimintaan. Toiminnallisen tappion odotetaan edelleen pienentyvän.

OSUUSPANKKI REALUM

Osuuspankki Realumin toiminnan alasajo jatkui vuonna 2002. Pankin liikevoitto oli 3 miljoonaa euroa (1,3). Tulokseen vaikuttivat positiivisesti palautukset luotto- ja takaustappioista sekä rahoituskulujen huomattava supistuminen. Poistoihin sisältyi arvonalentumispoisto- ja kiinteistöomaisuudesta 1,1 miljoonaa euroa (3,1). Tilikaudella Osuuspankkien Vakuusrahasto myönsi pankille akordeja pääomasijoituksista 20 miljoonaa euroa (55), minkä jälkeen Osuuspankkien Vakuusrahastolla ei enää ole sijoituksia Osuuspankki Realumissa.

Pankin tase oli vuoden lopussa 76 miljoonaa euroa (71). Luottokanta supistui 88 prosenttia 3 miljoonaan euroon (23). Luottokannan supistumisesta runsaat 20 miljoonaa euroa aiheutui luottokannan myynnistä Okopankki Oyj:lle. Kiinteistöomistusten määrä supistui 17 prosenttia 31 miljoonaan euroon (37). Pankin vakavaraisuussuhde oli vuoden lopussa 149,2 prosenttia (105,9). Pankin palveluksessa oli vuoden lopussa yksi henkilö (4).

Realumin ja OPK:n johtokunnat hyväksyivät helmikuussa 2002 suunnitelman pankin fuusioimiseksi OPK:hon. Realumin varsinainen osuuskunnan kokous päätti helmikuussa luopua pankkitoimiluvasta. Patentti- ja rekisterihallitus rekisteröi pankkitoimiluvasta luopumishakemuksen ja sulautumishakemuksen maaliskuus-

sa. Sulautumisprosessia koskeneiden vastustusten vuoksi sulautumista ei voitu toteuttaa kertomusvuoden aikana, vaan se siirtyi vuoteen 2003.

Osuuspankki Realumin tilinpäätös on Rahoitustarkastuksen luvalla yhdistelty suoraan Osuuspankkiryhmän tilinpäätökseen.

MUUT OSUUSPANKKIRYHMÄN TILINPÄÄTÖKSEEN YHDISTELTÄVÄT YRITYKSET

OSUUSPANKKIEN KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ

Osuuspankkien Keskinäinen Vakuutusyhtiö (OVY) on osa pankkiryhmän sisäistä riskienhallintajärjestelmää. Vuoden 2002 aikana OVY kiinnitti yhdessä muiden OPK:n riskienhallintaa hoitavien tahojen kanssa erityistä huomiota saamisiin, joihin sisältyy normaalia suurempi riski heikentyneen velanhoitokyvyn tai vakuustilanteen vuoksi.

OVY:n vakuutusmaksutulo oli 21 miljoonaa euroa (22), josta 95 prosenttia kertyi luottovakuutustoiminnasta. Luottovakuutuksen piirissä oleva luottokanta kasvoi tilikaudella 7 prosenttia 16 miljardiin euroon (15).

Maksetut vakuutuskorvaukset olivat 8 miljoonaa euroa (12), eli 32 prosenttia edellisvuotista pienemmät. Osakekurssien epäsuotuisan kehityksen takia sijoitusomaisuuteen tehtiin yhteensä 8 miljoonan euron (1) arvonalentumiskirjaukset. Arvonalentumisista huolimatta sijoitustoiminnan tulos oli 5 miljoonaa euroa (11). Tilikauden tulos oli miljoona euroa tappiollinen (3).

OVY:n tase kasvoi 9 prosenttia 254 miljoonaan euroon (234). Vuoden lopun vakuutustekninen vastuuvélka oli 197 miljoonaa euroa, eli 13 prosenttia suurempi kuin edellisvuoden lopussa (174). Yhtiön vakavaraisuus on vahva.

OSUUSPANKKIEN VAKUUSRAHASTO

Vuonna 1998 voimaantulleen luottolaitoslain muutoksen jälkeen Osuuspankkien Vakuusrahaston (OVR) jäsenpankit ovat voineet erota vakuusrahaston jäsenyydestä suoritettuaan osuutensa rahaston vastuista. Vastuuosuuksien maksuaikataulut on sovittu pankkien ja OVR:n kesken siten, että maksut suoritetaan vuoden 2004 loppuun mennessä.

OVR:n toiminta päättyy vuoden 2004 lopussa, ja se toteuttaa ainoastaan ne tukitarpeet, joihin se on vuoden 1998 loppuun mennessä sitoutunut. OPK on sitoutunut vastaamaan OVR:n alasajon yli- tai alijäämästä.

Vuoden lopussa OVR:llä oli 26 jäsentä, kun niitä edellisen vuoden lopussa oli 38. Pankit eroavat rahaston jäsenyydestä suoritettuaan loppuun osuutensa rahaston vastuista. Vastuuosuuksia jäi maksettavaksi vuosille 2003-2004 yhteensä 41 miljoonaa euroa.

Jäsenpankkien puolesta antamiensa takauksien perusteella OVR maksoi tilikaudella 7,4 miljoonaa euroa (7,3) pääomasijoitusten korkoja ja antoi Osuuspankki Realumille akordeja pankin liikkeeseen laskemista pääomasijoituksista yhteensä 20 miljoonaa euroa (55). Jäsenpankit maksoivat takaisin pääomasijoituksia OVR:lle 5 miljoonaa euroa (18). Vuoden lopussa OVR:n tekemien pääomasijoitusten yhteismäärä oli 54 miljoonaa euroa (79).

ELÄKEYHTEISÖT

OSUUSPANKKIEN ELÄKEKASSA

Osuuspankkien Eläkekassa huolehtii Osuuspankkiryhmän lakisääteisestä eläketurvasta. Vuoden lopussa eläkekassan osakkaina oli 355 työnantajayritystä (355). Vakuutettuja toimihenkilöitä oli vuoden lopussa 9 390.

Vuonna 2002 eläkekassa peri vakuutusmaksuja yhteensä 59 miljoonaa euroa (48), mikä alitti yleisen TEL-maksutason noin 1,6 prosenttiyksikköä. Sijoitustoiminnan nettotuotot olivat 5,5 miljoonaa euroa negatiiviset (77), mikä johtui lähinnä osakkeista kirjatusta arvonalentumisista. Vuoden aikana arvonalentumisia kirjattiin yhteensä 45 miljoonaa euroa. Sijoitustoiminnan tappio katettiin purkamalla lisävakuutusvastuuta 31 miljoonaa euroa. Eläkekassan tilikauden tulos oli 5 miljoonaa euroa tappiollinen (5). Eläkekassan taseen vastuuvélka oli 580 miljoonaa euroa (575).

Eläkekassan vakavaraisuus oli vuoden lopussa edelleen vahva. Kassan toimintapääoma oli lähes kolminkertainen verrattuna vakavaraisuusrajaan. Vakavaraisuusasteeksi muodostui 31,1 (43,9).

Eläkekassan lukuja ei yhdistellä Osuuspankkiryhmän tilinpäätökseen.

OSUUSPANKKIEKÄÄTÄT

Osuuspankkien Eläkesäätiö vastaa toimintapiiriinsä kuuluvan henkilöstön lisäeläketurvasta. Sen toimintapiiriin kuului vuoden lopussa 329 työnantajaa (327) ja 5 698 toimihenkilöä (5 903).

Eläkesäätiö peri vuonna 2002 vakuutusmaksuja yhteensä 5 miljoonaa euroa (4). Osakekurssien laskun johdosta sijoitusomaisuudesta kirjattiin 36 miljoonan euron arvonalentumiset. Niiden johdosta tilikauden sijoitustoiminnan nettotuotto oli 6 miljoonaa euroa negatiivinen (41). Sijoitustoiminnan tappiota katettiin purkamalla indeksikorotusvastuuta 9 miljoonaa euroa. Eläkesäätiön vastuuvetä oli vuoden lopussa 454 miljoonaa euroa (476).

Eläkesäätiö on täyteen katettu, ja sen sijoitusomaisuus oli 115 prosenttia suhteessa katettavaan vastuuvetä.

Eläkesäätiön lukuja ei yhdistellä Osuuspankkiryhmän tilinpäätökseen.

RISKIENHALLINTA

Osuuspankkiryhmän riskienhallinta perustuu liiketoimintapäätöksiä tekevien henkilöiden sekä riskienhallinnan asiantuntijoiden ammattitaitoon ja varovaisuuteen sekä systemaattiseen riskien mittaamiseen, arviointiin ja rajoittamiseen. Riskienhallinnan tärkein tavoite on estää hallitsemattomat riskit, jotka voisivat vaarantaa yksittäisen pankkiryhmään kuuluvan yhteisön tai koko Osuuspankkiryhmän vakavaraisuuden.

Kesäkuussa vahvistetun OP-2002-liiketoimintastrategian mukainen markkina-asemien vahvistaminen tapahtuu kaikissa olosuhteissa ryhmän riskienhallintaohjeita noudattaen. Riskienhallinnan menetelmien kehitystyötä jatketaan toimintaympäristön ja liiketoiminnan muutosten edellyttämällä tavalla.

RISKIENHALLINNAN ORGANISOINTI*OSUUSPANKKIKESKUS*

OPK vastaa Osuuspankkiryhmän riskienhallinnasta ryhmätasolla sekä ryhmän riskienhallintajärjestelmien riittävydestä ja ajanmukaisuudesta. OPK antaa pankkiryhmän yhteisöille ohjeita niiden riskienhallinnan turvaamiseksi sekä valvoo niiden toimintaa. Kukin yhteisö vastaa kuitenkin itse siitä, että sillä on toimintansa luonteeseen ja riskinottoon nähden riittävät riskienhallintajärjestelmät ja riittävä sisäinen valvonta.

OPK:n johtokunta vastaa Osuuspankkiryhmän riskienhallinnasta sekä jäsenpankeille annetun ohjeistuksen ja muun tuen riittävydestä. OPK:n johtokunnalle raportoiva Riskienhallinnan ohjausryhmä vastaa riskienhallinnan tavoitteiden ja ohjeiden koordinoimisesta Osuuspankkiryhmän liiketoimintastrategiaan ja -suunnitelmiin, seuraa pankkiryhmän riskinkantokyvyn ja riskiaseman kehitystä sekä koordinoi riskienhallinnan kehitystyötä. Riskienhallinnan ohjausryhmän puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ovat OPK:n johtokunnan jäseniä.

OPK:n luottoriskitoimikunta käsittelee merkittävät asiakasvastuu- sekä kiinteistösijoituspäätökset. Luottoriskitoimikunnan lupaa edellyttävät kaikki luotto- ja muita asiakasvastuita kasvattavat päätökset silloin, kun asiakaskokonaisuuden vastuut jäsenpankkitasolla ovat suuremmat kuin 25 prosenttia omista varoista tai kun ne pankkiryhmätasolla ylittävät viiden miljoonan euron rajan. Viiden miljoonan euron raja ei koske pankkiryhmän keskuspankissa OKOssa tehtyjä päätöksiä. Toimikunnan lupaa edellyttävät myös kaikki kiinteistösijoitushankkeet, joissa pankkiryhmän sitoutuneen pääoman määrä ylittää 5 miljoonaa euroa. Osuuspankkien Keskinäinen Vakuutusyhtiö analysoi asiakkaan velanhoitokyvyn ja vakuuksien turvaavuuden kaikkien niiden luottojen osalta, joissa jäsenosuuspankin tai Okopankki Oyj:n yksittäisen asiakaskokonaisuuden vastuut ovat suuremmat kuin 0,25 miljoonaa euroa tai ylittävät 10 prosenttia pankin omista varoista.

OPK:n riskienhallintapalvelut vastaa keskitetysti ryhmätason riskienhallinta- ja valvontarajajärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä, pankkikohtaisesta ohjauksesta sekä luotto-, markkina- ja toimintariskien hallintaa koskevasta ohjauksesta, valvonnasta ja raportoinnista. OPK tarjoaa jäsenpankeilleen myös yritystutkimuspalveluita. OPK:n Tarkastustoiminto tukee riskienhallintaa ja sisäistä valvontaa tarkastamalla OPK:n, sen jäsenpankkien ja niiden tytäryhtiöiden riskienhallinnan toteuttamisen ja riittävyyden.

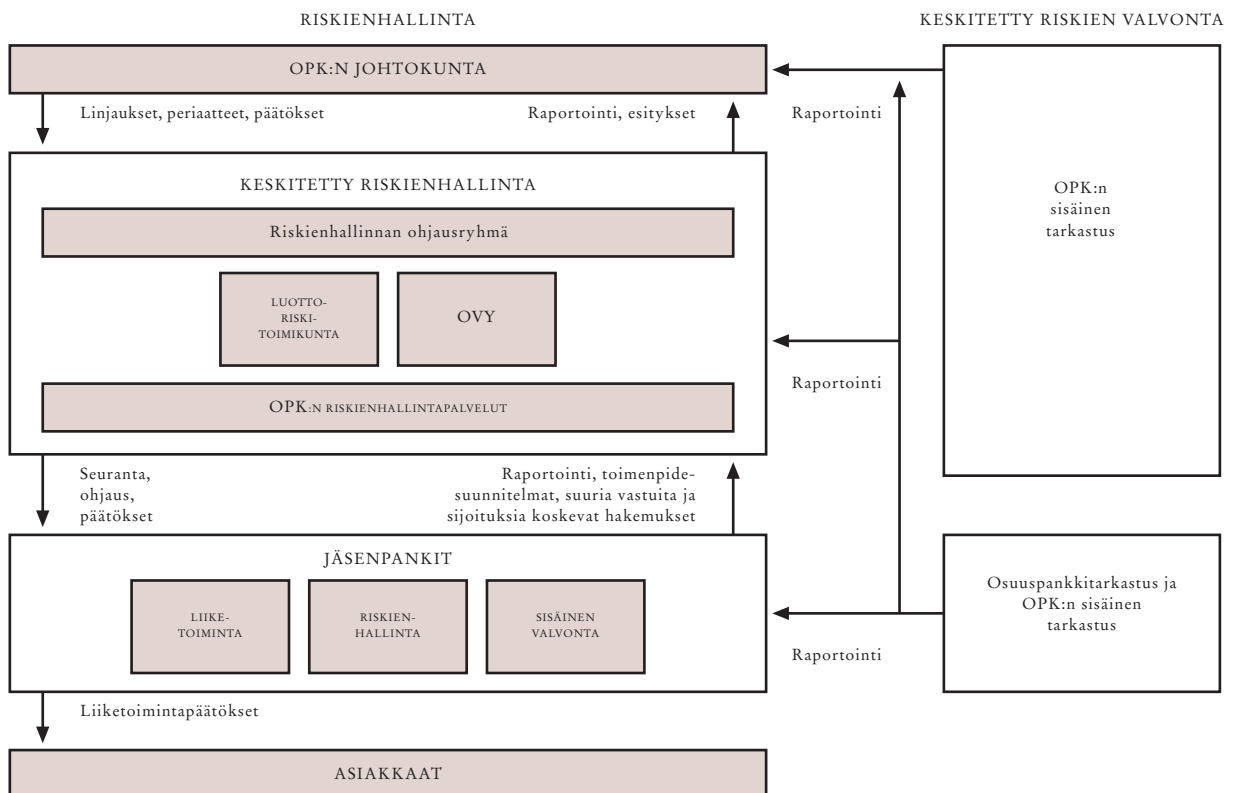
OPK:n riskienhallintapalvelut ja luottoriskitoimikunta voivat tehdä vain välillisesti jäsenpankin tai Osuuspankkiryhmän riskitilanteeseen vaikuttavia päätöksiä. Tällaisia päätöksiä ovat muun muassa jäsenpankkien yksittäisiin suuriin luotto- tai sijoitushankkeisiin liittyvät poikkeusluvut sekä luottokantavakuutukset.

JÄSENPAANKIT

Pankkiryhmän jäsenpankit ja muut pankkiryhmään kuuluvat yhteisöt ovat organisoineet riskienhallinnan liiketoimintansa laadun ja laajuuden edellyttämällä tavalla. Riskien hallintaa ja sen organisointia koskevat päätökset tehdään jäsenpankin hallituksessa. OKO-konsernissa OKOn johtokunnan alaisena toimiva Riskienhallintojohto päättää toimintalinjat ja rajat riskien ottamiselle. Liiketoiminnasta erillään oleva Riskienhallintaosasto vastaa OKO-konsernin riskien valvonnasta ja raportoinnista sekä riskienhallinnan kehittämisestä. OKOn tilinpäätöksessä on kuvattu yksityiskohtaisemmin pankin luotto- ja muiden riskienhallinnan periaatteita.

OPK on antanut jäsenpankeille malliohjeet riskienhallinnan järjestämisestä. Jäsenpankkien hallintoneuvostot ovat vahvistaneet pankissa sovellettavat riskienhal-

Osuuspankkiryhmän riskienhallinnan ja -valvonnan organisaatio

linnan periaatteet, joiden pohjalta pankin hallitus ohjaa ja valvoo pankin riskinottoa. Vahvistetuissa sisäisissä ohjeissaan kukin jäsenpankki määrittelee muun muassa:

- luotonantoa ohjaavat keskeiset periaatteet, erityisesti luotonannon tavoitteet, päätöksentekovaltuudet ja vastuut, yleiset vakuus- ja omarahoitusvaatimukset ja luottoriskien seurannassa käytetyt mittarit ja riskirajat
- liiketoimintapäätöksiä ohjaavat tasehallinnan periaatteet, käytettävät markkinariskimittarit ja riskirajat sekä tasehallintaorganisaation ja raportointikäytännön
- kiinteistöomistuksia koskevat linjaukset, kuten omistuksia koskevat määrä- ja tuottotavoitteet sekä omistusten jaottelun pidettäviin, jalostettaviin ja myytäviin kohteisiin
- toimintariskien hallintaa koskevat periaatteet.

RISKI- JA VALVONTARAJAJÄRJESTELMÄ

OPK:n hallintoneuvosto on asettanut Osuuspankkiryhmän riskinkantokyvylle ja kannattavuudelle sekä luotto-, markkina- ja kiinteistöriskeille riskirajat.

OPK:n johtokunta on asettanut tämän ryhmätason riskirajajärjestelmän puitteissa jäsenpankkien ja muiden Osuuspankkiryhmään kuuluvien yhteisöjen riskinkantokyvylle, kannattavuudelle ja eri riskilajeille valvontarajat, joita niiden ei tule toiminnassaan ylittää ja joiden perusteella ne vahvistavat omat riskirajansa. Mittariston kattavuus ja kehittämistarpeet tarkistetaan säännöllisesti Osuuspankkiryhmän strategiaprosesseissa.

Vuoden 2002 aikana ja sen lopussa pankkiryhmän riskinkantokyvyn ja kannattavuuden tunnusluvut olivat selvästi OPK:n hallintoneuvoston asettamien riskirajojen sisällä. Vuoden 2002 aikana yksikään luotto- tai markkinariskien riskiraja ei rikkoutunut. Riskilajikohtaisten lukujen yhteydessä annetaan tarkempia tietoja riskimittareiden laskentaperusteista ja kehityksestä vuoden 2002 aikana.

Jäsenpankkeja ohjataan ja valvotaan pääosin valvontarajajärjestelmän pohjalta. Jos valvontarajoja rikkoutuu, jäsenpankkeihin voidaan soveltaa eriasteista pankkikohtaista ohjausta. Jäsenpankit luokitellaan ryhmän

Osuuspankkiryhmän riskirajajärjestelmä OP-2002-liiketoimintastrategian mukaan sekä riskimittareiden arvot

Mittari	Riskiraja	31.12.2002	31.12.2001
Riskinkantokyky ja kannattavuus			
Ydinvakavaraisuus (vakavaraisuussuhde ilman lisäosuuspääomaa ja toissijaisia omia varoja)	7	10,5	9,9
Peruskannattavuus (voitto ennen luottotappioita / tase, %)	1	1,7	2,1
Luottoriskit			
Suurin yksittäinen asiakasriski / omat varat, %	15	9,7	9,8
Suurten asiakasriskien yhteismäärä / omat varat, %	100	0	0
Toimialariski / omat varat, %	50	42	35
Järjestämättömät saamiset / saamiset ja sitoumukset, %	2	0,6	0,7
Kolmen seuraavan vuoden luottotappioarvio / tase, %	1,5	0,32	0,37
Markkinariskit			
Rahoitusriski / tase, %	-3	+0,5	+3,4
Konsolidoitu kassavaranto, %	11	12,6	16,8
Korkoriski / omat varat, %	+/-2	+0,9	+0,7
Valuuttakurssiriski / omat varat, %	4	0,4	0,3
Osakeriski / omat varat, %	10	1,8	4,8
Kiinteistöihin sitoutunut pääoma / tase, %	6	4,4	4,7

sisäisessä riskiluokittelussa riskiluokkiin siten, että valvontarajaylitysten lukumäärä ja ylitysten vakavuus heikentävät pankin luokitusta. OPK analysoi riskitilanteen ja tarkistaa riskiluokittelun säännöllisesti osana valvontaprosessia.

RISKINKANTOKYKY JA KANNATTAVUUS

Osuuspankkiryhmän riskinkantokyky on vahva. Vuoden 2002 lopussa pankkiryhmän vakavaraisuus oli 15,2 prosenttia (15,1) lakisääteisen vähimmäistason ollessa 8 prosenttia. Pankkiryhmän riskinkantokyvyn riskirajamittarina käytetään ydinvakavaraisuutta, joka on lakisääteistä vakavaraisuutta selvästi tiukempi mittari. Vuoden lopussa ydinvakavaraisuus oli 10,5 prosenttia (9,9), eli 3,5 prosenttiyksikköä korkeampi kuin OPK:n hallintoneuvoston ryhmälle asettama riskiraja. Vahva riskinkantokyky toimii puskurina odottamattomia tappioita vastaan ja luo edellytyksiä liiketoiminnan kasvulle. Vuoden lopussa pankkiryhmän omat varat ylittivät 744 miljoonalla eurola riskinkantokyvylle asetetun riskirajan mukaisen omien varojen vähimmäismäärän. Vastaavasti riskikantokyvylle asetettu riskiraja olisi mahdollistanut riskipainotettujen sitoumusten lähes 50 prosentin kasvun.

Vuoden 2002 matala korkotaso rasitti pankkiryhmän rahoituskatetta. Vähittäispankkitoimintaan liittyvän rakenteellisen korkoriskin realisoituminen selittää osin taseeseen suhteutetun rahoituskatteen supistumisen. Pörssikurssien voimakas lasku näkyi sekä pankkien osakeomistuksista tehtyinä arvonalentumisina että henki- ja eläkevakuutusliiketoiminnan sijoitustoiminnan heikkona tuottona. Realisoituneista riskeistä huolimatta pankkiryhmän kannattavuus oli edelleen hyvä. Kannattavuudelle asetettu riskirajamittarin arvo oli kertomusvuonna 1,7 prosenttia (2,1), eli 0,7 prosenttiyksikköä parempi kuin peruskannattavuudelle asetettu riskiraja. Hyvän kannattavuuden ansiosta pankkiryhmän omat varat kasvoivat vuonna 2002 edelleen nopeammin kuin riskipainotetut sitoumukset.

LUOTTORISKIT

Luottoriskien hallinnan tarkoitus on minimoida luottotappioiden vaara ennen luottopäätöksen tekoa ja estää tehtyihin luottopäätöksiin liittyvien riskien toteutuminen Osuuspankkiryhmän tai sen yksikön kannattavuuden tai vakavaraisuuden vaarantavalla tavalla. Luottoriskit ovat vähittäispankkitoiminnan merkittävien riskilähde, ja siksi niiden hallinnan ja seurannan kehittämiseen kiinnitetään Osuuspankkiryhmässä erityistä huomiota.

Paikallinen ja perusteellinen asiakastuntemus on luottoriskien hallinnan lähtökohta ja Osuuspankkiryhmän pankkien erityinen vahvuus. Luotonanto tapahtuu ensisijaisesti asiakkaan riittävän ja todennetun velanhoidon perusteella. Sitoumusten takaisinmaksun varmistamiseksi asiakkaan vastuilla tulee pääsääntöisesti olla turvaavat vakuudet. Luotonmyöntämisvaltuudet on Osuuspankkiryhmässä vahvistettu vastaamaan kunkin jäsenpankin ja liiketoimintayksikön toiminnan laajuutta ja luonnetta.

Asiakkaiden velanhoidon perusteella ja luottoriskien arvioinnissa hyödynnetään maksukykylaskelmia, tilinpäätösanalyysijä, yritystutkimuksia, lausuntoja ja riskiluokittelua. Vuoden 2002 aikana uudistettiin yritysasiakkaiden luokittelujärjestelmä siten, että aiempi 5-portainen tilinpäätösanalyysiluokitus korvattiin 12-portaisella luokituksella. OPK tukee vastuupäätösten tekoa jäsenpankeissa laatimalla toimialakohtaisia katsauksia ja rahoitussuosituksia. Kotitalouksien asuntolainojen myöntämisessä käytetään vertailulaskelmia eri korkotasolla sen varmistamiseksi, että velanhoito ei vaaranna korkotason muuttuessa.

Osuuspankeilla ja Okopankki Oyj:llä on luottokantaa ja pankkitakauksia koskeva luottokantavakuutus Osuuspankkien Keskinäisessä Vakuutusyhtiössä OVY:ssä. Vakuutus on luonteeltaan laillinen takaus, jonka korvausosuus on 60 prosenttia pankin luottotappiosta. Korvauksen enimmäismäärä on 0,8 miljoonaa euroa yhden asiakaskokonaisuuden aiheuttamaa vahinkoa kohden yhdessä pankissa ja 5,0 miljoonaa euroa useammassa pankissa yhteensä. Vakuutus päätökset tehdään erikseen sellaisten luottojen osalta, jotka ylittävät 0,25 miljoonaa euroa tai 10 prosenttia jäsenpankin omista varoista. Asiakaskokonaisuuden sitoumuksia

voidaan hylätä vakuutuksen piiristä liian suurten velanhoidokykyyn tai vakuuksiin liittyvien riskien johdosta. Erillisen vakuutuskäsittelyn perusteella saadaan yksityiskohtaista tietoa vähittäispankkitoiminnan suurimpien asiakkaiden hoitokyvystä, luotoista ja vakuusasemasta. Vakuutuskäsittely muodostaa merkittävän osan Osuuspankkiryhmän luottoriskien hallinnasta.

Luottoriskien kehitystä seurataan säännöllisesti toteutettavilla riskikartoituksilla. Niissä luottoriskejä mitataan asiakkaan tilinpäätösanalyysiluokkaan sekä luoton tilaan ja vakuuksiin liittyvien riskikertoimien avulla. Muita luottoriskien seurannassa Osuuspankkiryhmä- ja jäsenpankkitasolla käytettyjä mittareita ovat muun muassa toimialakesittymien, OVY:n luottokantavakuutuksesta hylättyjen vastuiden sekä rästien ja järjestämättömien saamisten kehitys.

Osuuspankkiryhmän ulkomainen riskinotto tapahtuu pääosin OKOssa. OKOn johtokunta vahvistaa pankille maalimiitit, jotka perustuvat kansainvälisiin

luottokelpoisuusluokituksiin ja pankin omiin analyysihin valtioiden taloudellisesta ja poliittisesta tilasta.

Osuuspankkiryhmän luotto- ja takauskanta kasvoi kertomusvuonna 2,5 miljardia euroa eli 11 prosenttia 26,0 miljardiin euroon (23,5). Luottokannan 2,4 miljardin euron kasvusta valtaosa eli 1,7 miljardia euroa kohdistui kotitaloussektoriin. Yritysluottojen osuus kasvusta oli 0,8 miljardia euroa. Vuoden lopussa kotitaloussektorin osuus luottokannasta oli 68 prosenttia (68), yritysten 27 prosenttia (26) ja muiden sektorien 5,2 prosenttia (6,4). Kotitalouksien 16,6 miljardin euron luottokannasta asuntoluottojen osuus oli 10,7 miljardia euroa.

Yritysluottokanta oli vuoden lopussa 6,5 miljardia euroa (5,7). Luotonanto oli hajaantunutta sekä toimialoittain että asiakaskokonaisuuksittain. Pankkiryhmän suurin toimialakohtainen riskikeskittymä oli kiinteistöliiketoiminta (kiinteistöjen rakennuttaminen sekä omien kiinteistöjen ja asuntojen kauppa, vuokraus ja hallinta), jonka kokonaisvastuut olivat vuoden lopussa 1,4 miljard-

Luotot, leasingsaamiset ja järjestämättömät luotot sektoreittain

Milj. e	31.12.2002	31.12.2001	Muutos		Järjestämättömät ja nollakorkoiset saamiset	
			Milj. e	%	31.12.2002	prosenttia luotoista ja leasing-saamisista
Yritykset ja asuntoyhteisöt	7 473	6 729	744	11	57	0,8
Teollisuus	2 056	1 768	288	16	13	0,6
Rakentaminen	462	510	-49	-10	6	1,3
Kauppa- ja ravitsemustoiminta	1 113	1 068	45	4	14	1,2
Kiinteistösijoitustoiminta	1 417	1 129	288	26	7	0,5
Muut yritykset	1 678	1 449	229	16	15	0,9
Asuntoyhteisöt	746	804	-57	-7	3	0,3
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	27	165	-138	-84	0	0,1
Julkisyhteisöt ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	361	331	30	9	1	0,2
Kotitaloudet	16 569	14 849	1 720	12	116	0,7
Asuntoluotot	10 695	9 292	1 403	15	42	0,4
Ulkomaat	146	97	49	50	0	0,1
Yhteensä	24 575	22 171	2 404	11	174	0,7

dia euroa eli 42 prosenttia omista varoista, mikä on 8 prosenttiyksikköä mittarin riskiraja-arvoa alempi osuus.

Osuuspankkikeskuksen luottoriskitoimikunnan myöntämiä poikkeuslupia suurten asiakaskokonaisuuksien rahoittamiseen oli vuoden lopussa voimassa 56 kappaletta. Toimikunta käsitteli vuoden 2002 aikana yhteensä 1 241 hakemusta.

OPK tukee yritysrahoituspäätöksiä tilinpäätösanalyysillä, joita tehtiin kertomusvuonna lähes 17 000 asiakkaasta yhteensä yli 22 000 tilikaudesta. Yritystutkimuksia ja -lausuntoja laadittiin yhteensä 1 100 kappaletta ja niissä selvitettiin yhteensä yli 620 miljoonan euron hankkeet.

Osuuspankkiryhmällä oli vuoden lopussa järjestämättömiä saamia 166 miljoonaa euroa (181) ja nollakorkoisia saamia 8 miljoonaa euroa (11). Järjestämättömien ja nollakorkoisten saamisten suhde luottokantaan ja muihin luotonantoon rinnastettaviin saamiin ja taseen ulkopuolisiin eriin oli vuoden lopussa 0,6 prosenttia. Vuoden 2001 lopussa suhdeluku oli 0,7 prosenttia. Vuoden 2002 aikana pankkiryhmä kirjasi bruttomääräisesti luottotappioita yhteensä 41 miljoonaa euroa (48), mikä oli 0,13 prosenttia (0,17) luottokannan, muiden luotonantoon rinnastettavien sitoumusten ja taseen ulkopuolisten erien yhteismäärästä.

Järjestämättömien ja muiden ongelmasaamisten pienen määrän sekä luottokantavakuuttamisen yhteydessä tehtävien selvitysten ja riskikartoitusten tulosten perusteella pankkiryhmän luottoriskitilanteen arvioidaan olevan vakaa.

MARKKINARISKIT JA TASEHALLINTA

Osuuspankkiryhmässä markkinariskeihin sisällytetään kaikkien taseen ja taseen ulkopuolisten erien rahoitus- ja korkoriski sekä valuutta-, osakekurssi- ja kiinteistöriski. Markkinariskien hallinnan keskeisenä tehtävänä on tunnistaa ja analysoida pankkiryhmän liiketoimintaan sisältyvät markkinariskit, rajoittaa ne hyväksyttävälle tasolle sekä raportoida markkinariskit säännöllisesti ja tehokkaasti. Näin varmistetaan, että markkinahintojen tai muiden ulkoisten markkinatekijöiden muutokset eivät johda pitkän aikavälin kannattavuuden tai vakavaraisuuden heikkenemiseen ryhmään kuuluvassa yksittäisessä yksikössä tai pankkiryhmässä kokonaisuutena.

Pankkiryhmän työnjaon mukaan osuuspankit keskittyvät vähittäispankkitoimintaan. Pankkiryhmän maksuvalmiuden, maksuliikkeen, valuuttakurssiriskin, pitkäaikaisen varainhankinnan ja kansainvälisten pankkisuhteiden hoito on keskitetty OKOon. Osuuspankit hoitavat rahamarkkinakauppansa valtaosin OKOn kautta. Jäsenosuuspankkien aktiivista kaupankäyntiä raha- ja pääomamarkkinoilla on rajoitettu pankkiryhmätasoisella suosituksella, jonka mukaan pankkikohtaisen kaupankäyntisalkun arvo voi olla korkeintaan 5 prosenttia taseen ja taseen ulkopuolisten erien yhteismäärästä. Tilivuoden lopussa suositusta suurempi kaupankäyntisalkku oli kahdella osuuspankilla, vuotta aiemmin näitä pankeja oli kolme.

Kussakin Osuuspankkiryhmän pankkitoimintaa harjoittavassa yhteisössä hallitus on vahvistanut kirjallisen tasehallintajärjestelmän kuvauksen. Siinä määritellään käytettävät tuotteet ja markkinainstrumentit, valuuttamääräisen liiketoiminnan laajuus, varainhankinnan ja sijoitustoiminnan periaatteet, käytettävät markkinariskimittarit ja -rajat sekä pankin tasehallinnan organisointi. Osuuspankkiryhmään kuuluvien vakuutusyhtiöiden (Aurum ja OVY) markkinariskien hallinnan periaatteet määritellään yhtiökohtaisissa sijoitussuunnitelmissa.

Osuuspankkiryhmän yksiköiden markkinariskiraportoinnin laajuus ja tiheys vaihtelee yksikön liiketoiminnan luonteen mukaan. OKOssa markkinariskien seuranta ja raportointi on päivittäistä ja osin reaaliaikaista; pankkiryhmän muissa yhteisöissä johdon säännöllinen raportointi on kuukausittaista, mutta seuranta tarvittaessa päivittäistä.

RAHOITUSRISKI

Rahoitusriskillä tarkoitetaan yksikön omaa kykyä selviytyä maksuvelvoitteestaan. Rahoitusriski syntyy, kun sijoitus ja hankinta eräännyy eri aikoina tai varainhankinta on liian keskittynyttä. Maksuvalmiusriski sisällytetään rahoitusriskiin. Maksuvalmiusriski syntyy, jos rahoitusta ei ole saatavissa velkojen tai muiden sitoumusten erääntyessä. Osuuspankkiryhmän rahoitusriskiä hallitaan jäsenpankki- ja ryhmätason maksuvalmiusuunnittelulla sekä säätelemällä tase-erien erääntymisrakenetta, ylläpitämällä riittävää maksuvalmiusreserviä ja

hajauttamalla varainhankinnan rakennetta.

Pankkiryhmän ja sen liiketoimintayksiköiden rahoitusriskiä mitataan erilaisilla tase-erien erääntymisrakennetta sekä maksuvalmiusreservien ja varainhankinnan määrää ja rakennetta kuvaavilla mittareilla. Ryhmätason rahoitusriskin riskirajamittarina käytetään tarkasteluajankohtaa seuraavien 12 kuukauden aikana erääntyvien saamisten ja velkojen erotuksen suhdetta taseeseen. Tunnusluvun laskennassa ei oteta huomioon käyttö- ja sekkitilejä eikä jatkuvia tuottotilejä, joiden katsotaan normaalioloissa olevan vakaata varainhankintaa.

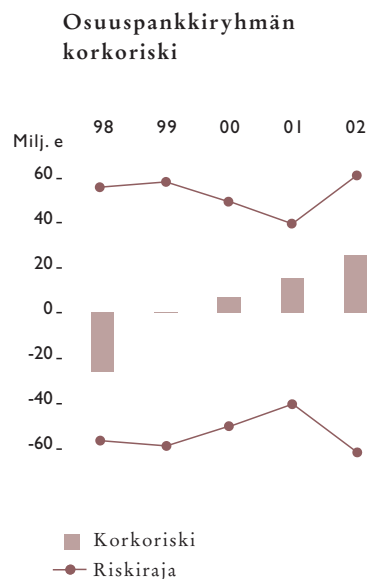
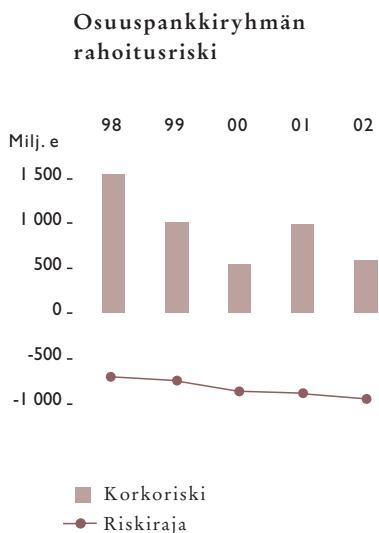
Vuoden 2002 aikana talletusvarainhankinnan kasvu ei riittänyt kattamaan pankkiryhmän voimakasta antolainauskasvua. Talletusten osuus varainhankinnasta pysyi kuitenkin korkeana. Rahoitusriskin riskirajamittarin arvo heikkeni noin 2,9 prosenttiyksikköä. Muutos oli suhteellisen tasaista, ja mittarin arvo pysyi koko vuoden selvästi riskirajaa parempana. Liitetiedossa 33 on esitetty saamisten ja velkojen maturiteettijakauma tase-erittäin vuoden lopussa.

Toisena rahoitusriskin riskirajamittarina seurataan pankkiryhmän kassavarantokelpoisten saamisten määrää. Vuoden lopussa kassavarantokelpoiset saamiset olivat 3,4 miljardia euroa (4,3). Ne olivat vuoden aikana keskimäärin 1,2 miljardia euroa (1,2) pankkiryhmän lakisääteistä vähimmäismäärää suuremmat.

KORKORISKI

Korkoriskillä tarkoitetaan korkotason muutosten vaikutusta pankin tulokseen ja riskiposition markkina-arvoon. Korkoriski aiheutuu saamisten ja velkojen toisistaan poikkeavista korkosidonnaisuuksista tai koron-tarkistusajankohdista.

Korkoriskitarkasteluun sisällytetään kaikki Osuuspankkiryhmän tase-erät sekä taseen ulkopuoliset korolliset erät. Pankkiryhmän merkittävin korkoriskin lähde on vähittäispankkitoiminta. Vähittäispankkitoiminnassa antolainauksen ja ottolainauksen erä- ja jälleenhinnoittelupäivät poikkeavat toisistaan. Lisäksi käytössä on erilaisia korkosidonnaisuuksia, joista osa on ns. hallin-

nollisia korkoja. Myös asiakaskäyttytyminen vaikuttaa pankkiryhmän korkoriskiin niin antolainauksessa kuin talletushankinnassakin. Korkoriskilaskentaa varten arvioidaan hallinnollisten korkojen sekä talletuskannan tilastollinen uudelleenhinnoitteluviive suhteessa markkinakorkojen muutoksiin. Hinnoitteluviiveet, osake- ja kiinteistösijoitukset ja niiden rahoitus sekä pankkiryhmän omat varat sisällytetään korkoriskitarkasteluun vuosittain vahvistettavien aikaluokkaotusten mukaan.

Pankkiryhmän korkoriskin riskirajamittarina käytetään markkinakorkojen 0,5 prosenttiyksikön nousun vaikutusta pankkiryhmän riskiposition nykyarvoon suhteutettuna omiin varoihin. Osuuspankeilla on lisäksi käytössä korkotulosriskimittari, joka arvioi vastaavan koronmuutoksen vaikutusta pankin tulokseen kuluvalle tilikaudella sekä seuraavien kahdentoista kuukauden aikana. OKO-konserni sekä Osuuspankkiryhmän vakuutusyhtiöt laskevat korkoriskejään VaR-mittareilla.

Vuoden 2002 lopussa Osuuspankkiryhmän korkoriski 0,5 prosenttiyksikön koronnousun vaikutuksella mitattuna oli 30,4 miljoonaa euroa (20,0). Vuoden aikana pankkiryhmän korkoriski oli keskimäärin 26,7 miljoonaa euroa (15,0). Tilivuoden lopun omiin varoihin suhteutettu korkoriski oli 0,9 prosenttia (0,7), mikä oli selvästi pankkiryhmän riskirajojen sisäpuolella. Pankkiryhmän korkoriskiä voidaan pitää kohtuullisena, mutta loppuvuoden korkotason madaltuminen heikensi rahoituskatteen kehitystä.

VALUUTTAURSSIRISKI

Valuuttakurssiriskillä tarkoitetaan valuuttakurssimuutosten pankille aiheuttamaa tulos- tai markkina-arvon muutosriskiä. Avoin valuuttaposition synty, kun samassa valuutassa olevien saamisten ja velkojen määrät poikkeavat toisistaan. Osuuspankkiryhmässä valuuttakurssiriski on keskitetty OKOon, ja yksittäisen osuuspankin valuuttaposition rajoittuu käytännössä matkavaluuttakaasaan.

Pankkiryhmän valuuttakurssiriskiä mitataan kokonaisnettovaluuttaposition suuruudella suhteessa omiin varoihin. OKOn valuuttakurssiriskiä mitataan ja rajoitetaan VaR-pohjaisella riskimittarilla. Osuuspankkiryhmän kokonaisnettovaluuttaposition oli tilikauden lopussa

12,2 miljoonaa euroa (10,0) ja vuoden aikana keskimäärin 12,1 miljoonaa euroa (14,3). Pankkiryhmän omiin varoihin suhteutettuna valuuttakurssiriski oli pieni eli 0,4 prosenttia (0,4).

OSAKERISKI

Osakekurssiriskillä tarkoitetaan julkisesti noteerattavien osakkeiden ja muiden vastaavien instrumenttien markkinakurssimuutosten aiheuttamaa tulos- ja markkina-arvon muutosriskiä. Osuuspankkiryhmässä osakeriskin riskirajamittarina käytetään julkisesti noteerattavien osakkeiden, rahasto-osuuksien tai muiden vastaavien instrumenttien markkina-arvon suhdetta omiin varoihin. Mittarin arvoa laskettaessa ei oteta mukaan OKOn A-osaketta, OPK:n ja OKOn salkkuihin sisältyviä johdokunnassa erikseen päätettyjä strategisia sijoituksia eikä ryhmään kuuluvien vakuutusyhtiöiden osakesalkuja, joita seurataan omina kokonaisuuksinaan.

Ryhmän osakeriskin riskirajamittariin sisällytettävien julkisesti noteerattujen osakkeiden ja rahasto-osuuksien markkina-arvo oli vuoden lopussa 58 miljoonaa euroa (140), mikä oli 1,8 prosenttia (4,7) pankkiryhmän omista varoista. Osakeriskiä vähensi etenkin OPK:n ja OKOn omistuksessa olleiden Pohjola-Yhtymä Oyj:n osakkeiden (markkina-arvoltaan 81 miljoonaa euroa) myynti huhtikuun lopussa. Riskirajamittarin arvo oli 8,2 prosenttiyksikköä asetettua riskirajaa pienempi.

Osakekurssien yleinen lasku vuoden 2002 aikana johti koko pankkiryhmässä nettomäärältään 78 miljoonan euron arvonalentumisten ja myyntitappioiden kirjaamiseen osakkeista ja rahasto-osuuksista. Henkivakuutusosakeyhtiö Aurumin osuus tästä oli 71 miljoonaa euroa.

KIINTEISTÖRISKIT

Kiinteistöriskien hallinnan tavoitteena on minimoida kiinteistöihin tai kiinteistöyhteisöjen osakkeisiin tai osuuksiin kohdistuvaa arvonalentumis-, tuotto- ja vahingoittumisriskiä. Kiinteistöomaisuuteen liittyvien riskien pienentämiseksi ja tuottotason nostamiseksi jäsenpankeissa on vahvistettu kiinteistöriskien hallinnan periaatteet ja hallintajärjestelmät. Pankkiryhmän ja jäsenpankkien kiinteistöriskiä ja kiinteistöjen tuotto-

tasoa seurataan neljännesvuosittain.

Kiinteistöstrategian mukaan pankkiryhmän muussa kuin omassa käytössä ja vuokrattavissa olevan kiinteistöomaisuuden kohdekohtainen nettotuotto nostettiin vuoden 2002 loppuun mennessä vähintään 5,5 prosenttiin. Nettotuottovaatimus voi alittua ainoastaan yksittäisissä kohteissa, jotka ovat olleet vuoden lopussa vajaa-käytössä tai joihin on kertomusvuoden aikana kohdistunut merkittäviä perusparannuskustannuksia tai joihin on laadittu erilliset kehittämissuunnitelmat.

Pankkiryhmän kiinteistöihin ja kiinteistösijoitus-yhtiöihin sitoutunut pääoma oli 1,4 miljardia euroa, eli 2,9 prosenttia pienempi kuin vuotta aiemmin. Tästä muussa kuin omassa käytössä olevan omaisuuden määrä oli 919 miljoonaa euroa. Vuoden 2002 aikana tämän omaisuuden määrä supistui 40 miljoonaa euroa, ja sen suhde taseen loppusummaan oli 4,4 prosenttia (4,7), eli 1,6 prosenttiyksikköä pienempi kuin pankkiryhmän kiinteistöriskimittarin riskiraja.

MUUT RISKIT

STRATEGISET RISKIT

Osuuspankkiryhmän liiketoiminnan yleisiin painopiste- ja kehittämislinjauksiin liittyvää strategista riskiä vähennetään jatkuvalla suunnittelulla, joka perustuu analyysiin ja ennusteisiin asiakkaiden tulevista tarpeista, eri toimialojen ja markkina-alueiden kehityksestä sekä kilpailutilanteesta. Pankkiryhmän strategiset linjat käsitellään laajasti ryhmän sisällä ennen vahvistamista. Strategiaprosessien yhteydessä vahvistetaan myös ryhmätasoiset riskirajat.

TOIMINTARISKIT

Toimintariskien hallinnassa pyritään vähentämään sellaisten tappioiden todennäköisyyttä, jotka aiheutuvat henkilöstöstä, toimintaan liittyvistä prosesseista tai järjestelmistä tai ulkoisista seikoista. Toimintariskien hallinnassa keskeisessä asemassa ovat ammattitaitoinen ja hyvin koulutettu henkilökunta, ajanmukaiset työvälineet, kattavat toimintaohjeet sekä tehokas valvonta.

Jäsenpankit uudistivat toimintariskien hallintaa koskevat sisäiset ohjeensa vuonna 2002. Osuuspankkiryhmän rakenteen ja työnjaon mukaisesti Osuuspankkikeskuksella

on keskeinen asema erityisesti keskitettyyn palvelutuotantoon ja tietojärjestelmien toimintaan liittyvien riskien osalta. Toimintariskien tunnistamisen tehostamiseksi Osuuspankkikeskuksessa otettiin uutena elementtinä käyttöön riskien sisäiseen arviointiin perustuvat menetellytavat. Osuuspankkikeskuksessa aloitettiin myös toimintokohtaisten jatkuvuussuunnitelmien sekä turvallisuus- ja pelastussuunnitelmien päivitys. Eräiden merkittävien ryhmän keskitettyihin toimintoihin liittyvien riskien vaaraa vähennetään vakuutuksilla. Vakuutusturvan arviointia koskevia menettelytapoja kehitettiin vuoden aikana.

Uusiin liiketoimintamalleihin sekä uusiin tuotteisiin ja palveluihin liittyvät riskit arvioidaan kattavasti Osuuspankkikeskuksessa. Jäsenpankeissa ja muissa Osuuspankkiryhmän yhteisöissä käytetään vain OPK:n linjausten mukaisia tuotteita ja palveluja. Monimutkaisimpien pankkituotteiden käyttö on keskitetty pankkiryhmässä Osuuspankkikeskukseen. Uusien tuotteiden käyttöönottoa edeltää aina perusteellinen, koko toimintaprosessin kattava suunnittelu, ohjeistus ja koulutus.

OSUUSPANKKIRYHMÄN VALMISTAUTUMINEN

UUTEEN VAKAVARAISUUSKEHIKKOON

Baselin pankkivalvontakomitea on valmistellut vuodesta 1999 alkaen luottolaitosten vakavaraisuuskehikon uudistusta. Pankkivalvontakomitean tavoitteena on, että uusi kehikko astuisi voimaan vuoden 2006 aikana. Euroopan komissio on aloittanut valmistelut tällä hetkellä vielä luonnosvaiheessa olevan kehikon käyttöönottamisesta.

Uusi vakavaraisuuskehikko pyrkii motivoimaan pankkeja kehittämään riskienhallintajärjestelmiään. Uusi kehikko antaa pankeille mahdollisuuden hyödyntää omia riskienhallintajärjestelmiään vakavaraisuuslaskennassa silloin, kun ne täyttävät viranomaisten asettamat erityisvaatimukset. Vakavaraisuuskehikon kehittämisen lähtökohtana on ollut, että pankin omien varojen vaatimus pienenee silloin, kun pankki hyödyntää kehittyneempiä riskienhallintamenetelmiä ja -järjestelmiä. Uusi kehikko tulee asettamaan voimassa olevasta kehikosta poiketen omien varojen vaatimuksen myös toimintariskeille. Myös pankkien riskienhallintaprosessille ja julkaistavalle tilinpäätösinformaatilole asetetaan uusia vaatimuksia.

Osuuspankkiryhmässä on aloitettu valmistautuminen uuteen vakavaraisuuskehikoon. Kehikon asettamia vaatimuksia on otettu huomioon riskienhallintajärjestelmien kehitystyössä sekä ryhmän ja jäsenpankkien riskienhallintaa koskevassa ohjeistuksessa. Päätöksiä siitä, mitä uuden kehikon mahdollistamista laskentamenetelmistä pankkiryhmässä tullaan käyttämään, ei ole kuitenkaan vielä tehty.

Vuoden 2002 lopussa pankkiryhmä osallistui Baselin komitean kolmanteen vaikuttavuuslaskentaan (QIS3 eli Quantitative Impact Study). Pankkiryhmä käytti QIS3-selvityksessä sekä luotto- että toimintariskien omien varojen vaatimusten laskennassa nk. standardimenetelmiä. Tehtyjen laskelmien mukaan uuden vakavaraisuuskehikon vaikutus Osuuspankkiryhmän omien varojen vaatimukseen olisi suhteellisen neutraali. Asunto- ja muiden vähittäispankkivastuiden nykyistä lievempi omien varojen vaatimus kompensoisi melko tarkasti uuden toimintariskeille asetetun omien varojen vaatimuksen.

TULEVIA MUUTOKSIA TILINPÄÄTÖSPERIAATTEISSA

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat vuoden 2001 lopussa nk. Fair value -direktiivin, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat joko sallia tai vaatia eräiden rahoitusinstrumenttien arvostamisen käypään arvoon. Direktiivi muuttaa rahoitusinstrumenttien omaisuusluokajakoa ja tuo uusia omaisuusluokkia käyvän arvon arvostamisen piiriin. Direktiivin arvostussäännöt on yhteneväiset IAS-standardien kanssa, ja se tuo käytännössä voimaan keskeisiä IAS39-standardin arvostusperiaatteita. Fair value -direktiivin aiheuttamat muutokset on saatettava voimaan jäsenmaiden lainsäädännössä vuoden 2004 alkuun mennessä.

Kauppa- ja teollisuusministeriön syksyllä 2002 perustama IAS-sääntelytyöryhmä esitti väliraportissaan, että Suomessa Fair value -direktiivin säännökset olisivat pakollisia luottolaitoksille. Suomessa tultaneen kirjamaan eräiden rahoitusinstrumenttien realisoitumattomat arvonmuutokset tuloslaskelman ohi oman pääoman uuteen käyvän arvon rahastoon.

Fair value -direktiivi kasvattaa pankkiryhmän käypään arvoon arvostettavien omaisuuserien määrää. Realisoitumattomien arvonnousujen huomioon ottaminen kasvattaa ensi vaiheessa omia pääomia, mutta lisää jatkossa pankkiryhmän tuloksen ja omien pääomien herkkyyttä markkinakorkojen ja pörssikurssien muutoksille.

Vuonna 2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston IAS-asetuksen mukaan yhtiöiden, joiden liikkeeseen laskemia arvopapereita on julkisen kaupankäynnin kohteena, on laadittava konsernitilinpäätöksen kansainvälisten IAS-standardien mukaisesti viimeistään vuonna 2005 alkavalta tilikaudelta. Asetuksen mukaan yhtiöille, jotka ovat laskeneet liikkeeseen ainoastaan velkakirjoja, voidaan antaa kansallisesti siirtymäaikaa vuoteen 2007 asti.

Osuuspankkiryhmä on aloittanut valmistautumisen IAS-standardien käyttöönottoon. Pankkiryhmä laatii ensimmäisen IAS-tilinpäätöksen vuodelta 2005. Standardit muuttavat monilta osin nykyisiä tilinpäätöksen laadintaperiaatteita.

OSUUSPANKKIRYHMÄN JURIDINEN RAKENNE

Nykymuotoinen Osuuspankkiryhmä aloitti toimintansa heinäkuun 1. päivänä 1997. Pankkiryhmän toiminta perustuu elokuussa 1996 voimaan tulleen osuuspankkilain (nykyisin laki osuuspankeista ja muista osuuskuntamuotoisista luottolaitoksista, jäljempänä osuuspankkilaki) muutokseen. Osuuspankkilain muutoksen ansiosta Osuuspankkiryhmän asema taloudellisen seurannan kohteena selkeytyi. Muutos vahvisti myös pankkiryhmään kuuluvien itsenäisten ja paikallisten osuuspankkien toimintaedellytyksiä muun muassa mahdollistamalla pankeille eräitä joustoja luottolaitostoiminnasta annetun lain säädöksistä.

Osuuspankkiryhmä ei muodosta kirjanpitolaissa tarkoitettua konsernia eikä luottolaitostoiminnasta annetussa laissa tarkoitettua konsolidointiryhmää. Osuuspankkiryhmä on Suomessa ainutlaatuinen, erityislainsäädännöllä säädelty taloudellinen kokonaisuus.

Osuuspankkitoimintaa säätelevät lait ovat laki luottolaitostoiminnasta, osuuspankkilaki ja osuuskuntalaki.

OSUUSPANKKIRYHMÄN LAAJUUS

Osuuspankkien yhteenliittymän (Osuuspankkiryhmän) toiminnasta on säädetty osuuspankkilaissa. Vuoden 2002 alussa voimaan tulleiden muutosten jälkeen osuuspankkien yhteenliittymää koskevat säännökset on keskitetty osuuspankkilain 2 ja 11 lukuun. Samassa yhteydessä osuuspankkilakiin tehtiin eräitä yhteenliittymää koskevia vähäisiä tarkistuksia.

Osuuspankkiryhmän muodostavat pankkiryhmän keskusyhteisö OPK, sen jäsenpankit, OPK:n ja jäsenpankkien konsolidointiryhmiin kuuluvat yritykset sekä sellaiset luotto- ja rahoituslaitokset ja palveluyritykset, joiden äänivallasta yksi tai useampi Osuuspankkiryhmään kuuluva yritys yhteensä omistaa yli puolet. Lain mukaan Osuuspankkiryhmää valvotaan konsolidoidusti, ja keskusyhteisö ja Osuuspankkiryhmään kuuluvat luottolaitokset vastaavat toistensa veloista ja sitoumuksista.

Pankkiryhmän keskuspankki OKO on OPK:n tytäryhtiö. OPK:n hallintoneuvoston jäsenet muodostavat OKOn hallintoneuvoston enemmistön. OPK:n johtokunnan puheenjohtaja toimii myös OKOn johtokunnan puheenjohtajana.

KONSOLIDOITU VALVONTA

Lain mukaan Osuuspankkiryhmää valvotaan konsolidoidusti vakavaraisuuden, maksuvalmiuden ja asiakasriskien osalta. OPK on velvollinen antamaan jäsenluottolaitoksilleen ohjeita niiden maksuvalmiuden, vakavaraisuuden ja riskienhallinnan turvaamiseksi. OPK:lla on myös velvollisuus valvoa jäsenluottolaitosten ja niiden konsolidointiryhmien toimintaa. Ohjeidenanto- ja valvontavelvollisuus ei kuitenkaan anna OPK:lle valtaa määrätä jäsenpankkien liiketoiminnasta. Jokainen jäsenosuuspankki harjoittaa itsenäisesti liiketoimintaansa omien voimavarojensa puitteissa.

Osuuspankkiryhmän maksuvalmiuden on oltava sen toimintaan nähden riittävällä tavalla turvattu. Pankkiryhmän maksuvalmiuden tukena on oltava kassavaranato, joka on vähintään 10 prosenttia laissa tarkemmin määritellyistä konsolidoiduista veloista.

Osuuspankkiryhmään kuuluva yhteisö ei saa ottaa toiminnassaan niin suurta riskiä, että siitä aiheutuu olenainen vaara yhteisön tai koko Osuuspankkiryhmän vakavaraisuudelle. OPK:lla tulee olla koko pankkiryhmän toimintaan ja yksittäisellä jäsenluottolaitoksella omaan toimintaansa nähden riittävät riskien valvontajärjestelmät. Pankkiryhmän riskienhallinnan periaatteita on kuvattu yksityiskohtaisemmin edellä.

Asiakasriskejä ja omien varojen vähimmäismäärää laskettaessa Osuuspankkiryhmä rinnastetaan luottolaitokseen. Osuuspankkiryhmälle on säädetty samansisällöiset yksittäisten asiakaskokonaisuuksien enimmäismäärät kuin luottolaitoksen konsolidointiryhmälle. Osuuspankkiryhmän yksittäisen asiakasriskin enimmäismäärä on kuitenkin rajoitettu pienemmäksi kuin yksittäisellä luottolaitoksella tai sen konsolidointiryhmällä. Yksittäisen asiakasriskin enimmäismäärä on rajoitettu 20 prosenttiin pankkiryhmän omista varoista, kun luottolaitoksilla ja niiden konsolidointiryhmillä asiakasriskin enimmäismäärä on 25 prosenttia. Laissa tarkoitettujen suurten asiakasriskien yhteismäärä voi olla enintään 500 prosenttia pankkiryhmän omista varoista eli 300 prosenttiyksikköä pienempi kuin luottolaitoksilla ja niiden konsolidointiryhmillä.

Pankkiryhmälle lasketun vakavaraisuussuhdeluvun tulee olla vähintään 8 prosenttia. Mikäli pankkiryhmän omat varat laskevat alle 8 prosentin, Rahoitustarkastus asettaa määräajan, jonka kuluessa laissa määritelty omien varojen vähimmäistaso on saavutettava. Jos pankkiryhmän vakavaraisuus ei palaudu määräajassa, valtiovarainministeriö voi Rahoitustarkastuksen esityksestä määrätä Osuuspankkiryhmän purettavaksi. Valtiovarainministeriöllä on oikeus päättää Osuuspankkiryhmän purkamisesta myös muissa tilanteissa, joissa Osuuspankkiryhmä ei täytä asetetun määräajan jälkeenkään osuuspankkilain 2 luvussa säädettyjä vaatimuksia.

JÄSENLUOTOLAITOKSIA KOSKEVAT POIKKEUKSET

OPK voi myöntää jäsenluottolaitokselleen ja sen konsolidointiryhmälle luvan poiketa laissa määritellyistä suurten asiakasriskien enimmäismäärästä. OPK:n luvalla

yksittäinen jäsenluottolaitos voi ottaa enintään kaksi kertaa luottolaitostoiminnasta annetun lain enimmäismäärää suuremman asiakasriskin. Alle 250 000 euron suuruisille asiakasriskeille OPK voi antaa pankkikohtaisen poikkeusluvan.

Lainmukaisen vakavaraisuuden turvaamiseksi vaadittavien omien varojen vähimmäismäärää koskevia säännöksiä ei sovelleta sellaisenaan OPK:n jäsenluottolaitoksiin ja niiden konsolidointiryhmiin. Mikäli jäsenpankin vakavaraisuus alittaa laissa säädetyn vähimmäistason, OPK asettaa Rahoitustarkastuksen asettamien perusteiden mukaisesti määräajan toimenpiteille omien varojen nostamiselle laissa edellytetylle tasolle.

Mikäli omien varojen määrä laskee alle luottolaitoslaissa säädetyn ehdottoman vähimmäismäärän, jäsenluottolaitokselle asetetaan määräaika, jonka kuluessa omien varojen on saavutettava säännösten mukainen vähimmäismäärä. Määräajan asettaa keskusyhteisö, jos jäsenluottolaitoksen vakavaraisuussuhde on vähintään 10 prosenttia. Vakavaraisuuden ollessa tätä alhaisempi määräajan asettaa Rahoitustarkastus.

Jäsenluottolaitoksella ei ole velvollisuutta julkistaa luottolaitostoiminnasta annetun lain 41§:n mukaista osavuositarkastusta.

OSUUSPANKKIRYHMÄÄN LIITTYMINEN JA SIITÄ EROAMINEN

Keskusyhteisön jäseneksi voivat liittyä osuuspankit, osuuspankkilaissa tarkoitetut osakeyhtiömuotoiset pankit, Osuuspankkiryhmän keskusrahallaitoksena toimiva liikepankki sekä luottolaitokset, joiden äänivalta edellä sanotut yritykset omistavat yksin tai yhdessä yli puolet, tekemällä osuuspankkilaissa määritellyt muutokset sääntöihin tai yhtiöjärjestykseen. Jäseneksi liittyminen edellyttää kahden kolmasosan enemmistöä osuuskunnan tai edustajiston kokouksessa taikka yhtiökokouksessa.

Jäsenluottolaitoksella on oikeus erota OPK:n jäsenyydestä, jos Osuuspankkiryhmälle laskettu vakavaraisuus säilyy lain edellyttämällä tasolla eroamisen jälkeenkin. Jäsenluottolaitos voidaan myös erottaa OPK:n

jäsenyydestä osuuskuntalain mukaisesti. Eronnut tai erotettu jäsenluottolaitos vastaa Osuuspankkiryhmään kuuluvan toisen jäsenluottolaitoksen tai keskusyhteisön veloista ja sitoumuksista, jos tämä asetetaan selvitystilaan viiden vuoden kuluessa eroamista tai erottamista seuraavasta tilinpäätöspäivästä lukien. Eronnut tai erotettu jäsenluottolaitos on velvollinen myös suorittamaan keskusyhteisön toisen jäsenluottolaitoksen selvitystilan estämiseksi perimät ylimääräiset maksut.

OSUUSPANKKIRYHMÄN TILINPÄÄTÖS JA TILINTARKASTUS

Keskusyhteisön ja jäsenluottolaitoksen sekä niiden konsolidointiryhmien tilinpäätöksistä laaditaan Osuuspankkiryhmän yhdistelty tilinpäätös noudattaen soveltuvin osin, mitä luottolaitoksen konsernitilinpäätöksestä on säädetty ja määrätty. Rahoitustarkastus on antanut yksityiskohtaisempia määräyksiä Osuuspankkiryhmän tilinpäätöksen laatimisesta. Tilinpäätöksessä noudatetut laadintaperiaatteet on esitetty pankkiryhmän tilinpäätöksessä.

OPK:n tilintarkastajat tarkastavat Osuuspankkiryhmän tilinpäätöksen noudattaen soveltuvin osin luottolaitostoimintalain säädöksiä. Tilinpäätös esitellään ja annetaan tiedoksi OPK:n varsinaiselle osuuskunnan kokoukselle.

OSUUSPANKKIRYHMÄN VALVONTA

Osuuspankkiryhmää valvovat Rahoitustarkastus ja keskusyhteisö OPK. OPK valvoo, että sen jäsenluottolaitokset ja niiden konsolidointiryhmiin kuuluvat yritykset toimivat rahoitusmarkkinoita koskevien lakien, asetusten, viranomaisen antamien ohjeiden ja määräysten, keskusyhteisön antamien ohjeiden sekä omien sääntöjensä ja yhtiöjärjestyksensä mukaisesti. Jäsenluottolaitos ja sen konsolidointiryhmään kuuluvat yritykset ovat velvollisia antamaan OPK:lle kaikki sen vaatimat tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen OPK:n valvontatehtävän suorittamiseksi.

YHTEISVASTUU JA YHTEISTURVA

Jos jäsenluottolaitoksen omat varat vähenevät tappioiden vuoksi niin alhaisiksi, että laissa määritelty selvitystilän edellytykset täyttyvät, OPK:lla on oikeus periä jäsenluottolaitoksiltaan OPK:n säännöissä mainituin perustein ylimääräisiä maksuja tilikauden aikana enintään viisi tuhannesosaa jäsenluottolaitosten viimeksi vahvistettujen taseiden yhteenlasketusta loppusummasta käytettäväksi jäsenluottolaitoksen selvitystilän ehkäisemiseksi tarvittaviin tukitoimiin.

Keskusyhteisö ja jäsenluottolaitokset ovat yhteisvastuussa niistä selvitystilassa olevan keskusyhteisön tai jäsenluottolaitoksen veloista, joita ei saada suoritetuksi sen varoista. Vastuu jakautuu keskusyhteisön ja jäsenluottolaitosten kesken viimeksi vahvistettujen taseiden loppusumman mukaisessa suhteessa.

TALLETUSSUOJARAHASTON SUOJA

Tammikuussa 1998 voimaan tulleen talletussuojarahastoa koskevan lainsäädännön mukaan Osuuspankkiryhmään kuuluvia talletuspankkeja pidetään talletussuojan

osalta yhtenä pankkina. Talletussuojarahaston varoista korvataan tallettajan saamiset Osuuspankkiryhmän talletuspankeilta enintään 25 000 euron määrään asti. Myös sijoittajien korvausrahastoa koskevan lainsäädännön mukaan Osuuspankkiryhmää pidetään korvaussuojan osalta yhtenä pankkina. Korvaussuojarahaston varoista korvataan sijoittajan saamiset Osuuspankkiryhmään kuuluvilta yrityksiltä enintään 20 000 euroon saakka.

KESKUSYHTEISÖN SÄÄNTÖMUUTOKSET

Kertomusvuoden aikana valmisteltiin Osuuspankkiryhmän keskusyhteisön OPK:n sääntöuudistus. Muutosten taustalla on vuoden 2002 alussa voimaan tullut osuuskuntalain kokonaisuudistus. Keskeisimmät OPK:n sääntöihin ehdotetut muutokset koskevat jäsenpankin erottamisperusteiden täydentämistä, tilintarkastajien lukumäärää, lisäosuuspääoman mahdollistamista sekä ylimääräisen maksun maksuperusteen ajanmukaistamista. Muutosesitys käsitellään OPK:n varsinaisessa osuuskunnan kokouksessa huhtikuussa 2003.

TILINPÄÄTÖKSEN LAADINTAPERIAATTEET

Osuuspankkien yhteenliittymä (jäljempänä Osuuspankkiryhmä) ei muodosta kirjanpitoaissa määriteltyä konsernia eikä luottolaitostoiminnasta annetussa laissa määriteltyä konsolidointiryhmää. OPK:lla ja sen jäsenosuuspankeilla ei ole toisiinsa nähden kirjanpitoaissa tarkoitettua määräämisvaltaa, minkä vuoksi pankkiryhmälle ei voida määritellä emoyhtiötä.

Pankkiryhmän tilinpäätöksestä on säädetty erikseen osuuspankkilaissa. Sen nojalla Rahoitustarkastus on antanut yksityiskohtaisempia määräyksiä Osuuspankkiryhmän tilinpäätöksen laatimisesta.

Osuuspankkiryhmän tilinpäätös ei muodosta kirjanpitoaissa tarkoitettua täydellistä konsernitilinpäätöstä. Tilinpäätöksen laadinnassa noudatetaan soveltuvin osin luottolaitoksen konsernitilinpäätöksen laadintaperiaatteita. Yhdistelyn seurauksena pankkiryhmän omat pääomat muodostuvat viime kädessä osuuspankkien jäsenen osuus pääomasijoituksista sekä osuuspankkiryhmän ulkopuolisten osakkaiden sijoituksista OKOn osakepääomaan. Tilinpäätös sisältää yhdistellyn tuloslaskelman, taseen, niiden liitteenä annettavat tiedot sekä toimintakertomuksen.

OPK:n johtokunta on vastuussa tilinpäätöksen laatimisesta sitä koskevien säännösten ja hyvän kirjanpito-tavan mukaisesti. Osuuspankkiryhmään kuuluvien yhteisöjen tilinpäätösperiaatteiden yhtenäisyyden varmistamiseksi OPK antaa jäsenluottolaitoksilleen ohjeita tilinpäätöksen laatimisesta.

OPK:n tilintarkastajat tarkastavat Osuuspankkiryhmän tilinpäätöksen noudattaen soveltuvin osin luottolaitostoiminnasta annetun lain säännöksiä. Tilintarkastajat laativat tilinpäätöksestä erillisen tilintarkastuskertomuksen. Osuuspankkiryhmän tilinpäätös annetaan tiedoksi OPK:n varsinaiselle osuuskunnan kokoukselle.

NOUDATETTAVAT SÄÄNNÖKSET

Osuuspankkiryhmän tilinpäätös yhdistellään noudattaen osuuspankkilain 2 luvun säännöksiä ja Rahoitustar-

kastuksen määräyksiä. Tilinpäätöksen yhdistelyssä otetaan huomioon soveltuvin osin myös luottolaitostoiminnasta annetun lain 4 luvun säännökset, valtiovarainministeriön luottolaitoksen ja sijoituspalveluyrityksen tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä antama ase-tus, kirjanpitolain säännökset luottolaitostoiminnasta annetun lain 30 §:ssä mainituin poikkeuksin sekä kirjanpitolautakunnan yleisohjeet.

Osuuspankkiryhmään kuuluvat luotto- ja rahoituslaitokset, rahastoyhtiöt sekä sijoituspalveluyritykset laativat tilinpäätöksensä rahalaitosten yleisten tilinpäätöstä koskevien lakien, määräysten sekä OPK:n antamien ohjeiden mukaisesti.

TILINPÄÄTÖKSEN LAAJUUS JA KONSOLIDOINTI

Osuuspankkiryhmän tilinpäätökseen yhdistellään rivi-riviltä OPK:n, sen jäsenosuuspankkien, Osuuspankkien Vakuusrahaston, Osuuspankkien Keskinäisen Vakuutusyhtiön sekä edellä mainittujen yhteisöjen tai niiden yhteisessä määräysvallassa olevien luotto- ja rahoituslaitosten, sijoituspalveluyritysten, rahastoyhtiöiden ja palveluyritysten tilinpäätökset. Muiden määräysvallassa olevien yhtiöiden samoin kuin osakkuusyhtiöiden tilinpäätökset yhdistellään pääomaosuusmenetelmällä.

Osuuspankkiryhmään kuuluvan yhteisön tai yhteisöjen yhteisessä määräysvallassa olevat yhtiöt voidaan jättää tilinpäätöksen ulkopuolelle, jos yhtiön taseen loppusumma on vähemmän kuin 10 miljoonaa euroa ja jos poisjättämisellä ei ole vaikutusta tilinpäätökseen.

Liitetiedossa 45 on tehty selko ryhmän tilinpäätökseen yhdistellyistä yhtiöistä sekä jäsenluottolaitosten konsernitilinpäätökseen yhdisteltyjen, mutta pankkiryhmän tilinpäätöksen ulkopuolelle rajattujen yhtiöiden yhteenlasketusta vaikutuksesta.

Rivi-riviltä yhdisteltävissä yhtiöissä pankkiryhmän sisäinen omistus vähennetään hankintamenomenetelmällä hankintahetken omia pääomia vastaan. Verovelalla vähennettyä osuutta kertyneestä poistoerosta ja vapaa-

ehtoista varauksista ei ole luettu omiin pääomiin, jos osakkeiden hankinta on tapahtunut ennen vuotta 1998. Hankintahetken oman pääoman määrän ylittävä osuus hankintamenosta on esitetty konsernitaseessa konserniliikearvona siltä osin kuin sitä ei ole voitu kohdistaa muiden tase-erien lisäykseksi. Ennen vuotta 1998 kirjattu konserniliikearvo poistetaan vuotuisin tasapoistoin enintään 10 vuodessa ja vuodesta 1998 lähtien enintään 5 vuodessa.

Pankkiryhmään kuuluvien yhteisöjen omistamat OKOn osakkeet on eliminoitu hankintamenomenetelmästä poiketen osakkeiden nimellisarvon osalta OKOn osakepääomaa vastaan ja nimellisarvon ylittävältä tai alittavalta osalta OKOn edellisten tilikausien tulosta vastaan.

Pankkiryhmän sisäiset liiketapahtumat, sisäiset katteet, sisäinen voitonjako, luovutusvoitot ja -tappiot OKOn osakkeista sekä keskinäiset saamiset ja velat on eliminoitu. Arvonkorotus, joka on purettu pankkiryhmään kuuluvan yhteisön kirjanpidossa tämän luovutettua arvonkorotuksen kohteena olevan omaisuuden toiselle pankkiryhmään kuuluvalla yhteisöllä, on palautettu Osuuspankkiryhmän tilinpäätöksessä siltä osin kuin arvonkorotuksen edellytykset ovat edelleen voimassa.

Erillistilinpäätöksissä esitetty kertynyt poistoero ja vapaaehtoiset varaukset sekä niiden muutokset on jaettu taseessa omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan sekä tuloslaskelmassa tilikauden tulokseen ja laskennallisen verovelan muutokseen. Osuuspankkien Keskinäisen Vakuutusyhtiön tilinpäätöksen osoittamat vakuutustekniset varaukset on käsitelty ryhmän tilinpäätöksessä vapaaehtoisten varausten tavoin.

Vähemmistön osuus tuloksesta ja omasta pääomasta on erotettu ja esitetty omana eräänä tuloslaskelmassa ja taseessa. Vähemmistön osuutta määriteltäessä ovat OPK:n jäsenosuuspankit ja OKO muodostaneet laskentateknisen emoyhtiön.

Pankkiryhmän tilinpäätökseen yhdistelty kiinteistö-yhtiö on voinut jättää suunnitelman mukaiset poistot kirjaamatta erillistilinpäätöksessään. Osuuspankkiryhmän tilinpäätöksessä näiden yhtiöiden poistot on oikaistu pankkiryhmässä noudatettavien periaatteiden mukaisesti.

ULKOMAAN RAHAN MÄÄRÄISET ERÄT

Ulkomaan rahan määräiset erät sekä OKOn ulkomaisen sivukonttorin tilinpäätöstiedot on muutettu kotimaan rahaksi käyttäen valuuttojen tilinpäätöspäivän keskikursseja. Arvostuksessa syntyneet kurssierot sisältyvät tuloslaskelmassa valuuttatoiminnan nettotuottoihin.

SAAMISET JA VELAT

Saamiset ja velat on merkitty taseeseen arvoon, mikä niistä on hankintahetkellä maksettu tai saatu. Saamisen hankintamenon ja nimellisarvon välinen erotus on jaksotettu korkotuottoihin ja saamisen hankintamenon lisäykseksi tai vähennykseksi saamisen juoksuaikana. Velasta saadun määrän ja nimellisarvon erotus on jaksotettu korkokuluihin ja velan hankintamenon lisäykseksi tai vähennykseksi velan juoksuaikana.

VAIHTUVIIN VASTAAVIIN KUULUVAT ARVOPAPERIT

Vaihtuviin vastaaviin kuuluvina arvopapereina on käsitelty saamistodistuksia sekä osakkeita ja osuuksia, joilla käydään kauppaa sekä arvopapereita, jotka on hankittu rahoitusyli jäämien sijoittamiseksi ja jotka on tarkoitus pitää omistuksessa toistaiseksi sekä pitkäaikaiset osakesijoitukset. Vaihtuviin vastaaviin kuuluvia saamistodistuksia sisältyy taseen eriin "Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset" ja "Saamistodistukset".

Aktiivisen kaupankäynnin kohteena olevat arvopaperit arvostetaan todennäköiseen luovutushintaan ja kaikki arvostuksesta johtuvat positiiviset ja negatiiviset arvomuutokset on kirjattu. Muut vaihtuviin vastaaviin kuuluvat arvopaperit on arvostettu hankintameno- tai sitä alempana tilinpäätöspäivän todennäköiseen luovutushintaan.

Saamistodistusten todennäköisenä luovutushintana on pidetty siitä saatavan pääoma- ja korkovirran markkinakorolla diskontattua nykyarvoa. Julkisesti noteeratujen osakkeiden todennäköisenä luovutushintana on pidetty vuoden viimeistä kaupantekokurssia.

Vaihtuviin vastaaviin merkittyjen arvopapereiden luovutusvoitot ja -tappiot sekä näihin arvopapereihin kohdistuneet arvonalentumiset ja niiden peruutukset on kirjattu arvopaperikaupan nettotuottoihin. Muiden kuin kaupankäynnin kohteena olevien saamistodistusten

hankintamenon ja nimellisarvon erotus on jaksotettu korkotuottoihin.

PYSYVIIN VASTAAVIIN KUULUVAT ARVOPAPERIT

Pysyviin vastaaviin kuuluvina arvopapereina on käsitelty saamistodistuksia, jotka on tarkoitettu pidettäväksi eräpäivään saakka, tytär- ja omistusyhteisyritysten osakkeita ja osuuksia, muita pitkäaikaiseen omistukseen hankittuja osakkeita sekä muita osakkeita ja osuuksia, joiden omistus on tarpeellinen pankkiryhmään kuuluvien yhteisöjen tarvitsemien palvelujen hankkimiseksi. Pysyviin vastaaviin kuuluvia saamistodistuksia sisältyy taseen eriin "Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset" ja "Saamistodistukset".

Pysyviin vastaaviin kuuluvat arvopaperit on esitetty hankintamenon määräisinä. Jos tällaisen arvopaperin todennäköinen luovutushinta oli tilikauden päättyessä hankintamenoa pysyvästi alempi, on erotus kirjattu tuloslaskelman erään "Pysyviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden arvonalentumiset". Mahdolliset arvonalentumisten peruutukset on kirjattu saman tuloslaskelmaerän oikaisuksi. Saamistodistuksen hankintahinnan ja nimellisarvon erotus on jaksotettu korkotuottoihin.

ARVOPAPEREIDEN OSTO- JA MYYNTISOPIMUKSET

Molempia osapuolia velvoittavin takaisinmyyntiehdoin ostettujen arvopapereiden ostohinta on merkitty taseeseen saamiseksi vastapuolen mukaan määräytyvään taseerään. Ostohinnan ja takaisinmyyntihinnan välinen erotus on jaksotettu korkotuotoksi sopimuksen voimassaoloajalle.

Molempia osapuolia velvoittavin takaisinostoehdoin myytyjen arvopapereiden myyntihinta on kirjattu velaksi vastapuolen mukaan määräytyvään taseerään. Myyntihinnan ja takaisinostohinnan erotus on jaksotettu korkokuluksi sopimuksen voimassaoloajalle. Takaisinostovelvollisuuksin myydyt ja vastaavat marginaalivakuudeksi annetut arvopaperit on sisällytetty alkupeiräiseen taseerään sopimuksesta huolimatta.

AINEELLISET JA AINEETTOMAT HYÖDYKKEET JA SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT

Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden tasearvona on suunnitelman mukaisilla poistoilla ja mahdollisilla lisäpoistoilla vähennetty hankintameno. Tehtyjen ja suunnitelman mukaisten poistojen kertynyt erotus sisältyy Osuuspankkiryhmään kuuluvien yhteisöjen erillis-tilinpäätöksissä taseen tilinpäätössiirtojen kertymän erään "Poistoero". Mikäli kiinteistön tai kiinteistöyhteisön osakkeiden todennäköinen luovutushinta on pysyvästi kirjanpitoarvoa alempi, on erotus kirjattu kuluksi tuloslaskelman erään "Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä". Mahdolliset arvonalentumisten peruutukset on kirjattu saman tuloslaskelmaerän oikaisuksi.

Rakennusten ja muiden kuluviin aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden hankintameno poistetaan vaikutusaikanaan hyödykkeen taloudellisen pitoajan perusteella ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaan tasapoistoin. Pankkiryhmän poistoperiaatteiden mukaisesti rakennusten hankintameno poistetaan käyttötarkoituksen ja rakennusmateriaalin mukaan pääsääntöisesti 30-40 vuodessa, koneet ja kalusto, atk-laitteistot, tietokoneohjelmat sekä autot poistetaan 3-6 vuodessa ja muut aineelliset ja aineettomat hyödykkeet 5-10 vuodessa. Leasingkohteet poistetaan annuiteettimenetelmän mukaisesti. Käytettynä hankituille aineellisille hyödykkeille voidaan määritellä yksilöllinen poistoaika. Kulumattomista aineellisista hyödykkeistä ja arvonorotuksista ei tehdä poistoja.

KIINTEISTÖJEN JA KIINTEISTÖYHTYSEISÖJEN OSAKKEIDEN JA OSUUKSIEN ARVOSTUSPERIAATTEET JA -MENETELMÄT

Kiinteistöyhteisöjen osakkeet sekä maa-, metsä- ja vesialueet on merkitty taseeseen hankintahintaan tai, mikäli niiden todennäköinen luovutushinta on pysyvästi hankintamenoa alempi, todennäköiseen luovutushintaan. Rakennukset on merkitty taseeseen suunnitelman mukaisilla poistoilla oikaistua hankintahintaan tai, mikäli niiden todennäköinen luovutushinta on pysyvästi oikaistua hankintamenoa alhaisempi, todennäköiseen luovutushintaan.

Omassa käytössä olevien kiinteistöjen ja kiinteistöyhteisöjen osakkeiden tasearvoa määritettäessä on otettu lähtökohdaksi hyödykkeen arvo suhteessa varsinaisen liiketoiminnan tulo-odotuksiin. Omassa käytössä oleviksi kiinteistöiksi luetaan kiinteistöt, jotka ovat pankkiryhmään kuuluvan yhteisön omassa käytössä konttori-, varasto- tai muuna tilana taikka sen henkilökunnan käytössä, sekä kiinteistöyhteisöjen osakkeet, jotka oikeuttavat tällaisten tilojen hallintaan.

Muussa kuin omassa käytössä olevat liike-, toimisto- ja teollisuuskiinteistöt on arvioitu pääasiassa tuottoarvomenetelmällä. Vuoden 2002 tilinpäätöksessä kiinteistökohtaisena vähimmäistuottovaatimuksena on pidetty 5,5 prosenttia. Maa-, vesi- ja metsäalueet sekä asunnot ja asuinkiinteistöt on arvioitu pääasiassa kauppaa arvomenetelmällä.

Kiinteistöjen ja kiinteistöyhteisöjen osakkeiden arvonalentumiset on kirjattu kuluksi tuloslaskelman erään "Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä". Arvonalentumisten kirjaamisessa on sovellettu arvonalentumisten pysyvyyttä ja olennaisuutta koskevia kriteerejä.

ARVONKOROTUSTEN PERIAATTEET JA NIIDEN KOHTEIDEN ARVONMÄÄRITYSMENETELMÄT

Arvonkorotuksia voidaan tehdä maa-alueisiin ja kiinteistöyhtiöiden osakkeisiin ja osuuksiin sekä poikkeuksellisesti myös pysyviin vastaaviin kuuluvien osakkeisiin ja osuuksiin, joiden arvo on pysyvästi ja olennaisesti alkuperäistä hankintamenoa suurempi. Arvonkorotusten kohteena olevat maa-alueet ja kiinteistöyhteisöjen osakkeet arvioidetaan kiinteistönvälittäjällä.

JOHDANNAISSOPIMUKSET

Saamisen ja pysyviin vastaaviin kuuluvien saamistodistusten sekä velkojen suojaamiseksi tehdyistä koronvaihtosopimuksista saatujen ja maksettujen korkojen erotukset on kirjattu korkotuottoihin tai -kuluihin. Tilinpäätöksessä näiden koronvaihtosopimusten siirtyvät korot on merkitty siirtosaamisiin ja siirtovelkoihin. Muista koronvaihtosopimuksista saatujen ja maksettujen korkojen erotus on merkitty arvopaperikaupan nettotuottoihin ja niitä vastaavat siirtyvät korot muihin

varoihin ja muihin velkoihin.

Suojaavien johdannaisopimusten arvostustulos on kirjattu tuloslaskelmassa samaan ryhmään kuin suojaavan tase-erän vastakkaismerkkinen arvomuutos. Muussa kuin suojaamistarkoituksessa tehtyjen korko-, valuutta- ja osakejohdannaisten tuotot, kulut ja arvomuutokset on kirjattu tuloslaskelman erään "Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot". Johdannaisopimuksista taseeseen merkityt erät on kirjattu muihin varoihin tai muihin velkoihin.

Optioista maksetut preemiot on arvostettu hankintamenoa tai sitä alempana todennäköiseen luovutusarvoon. Tuotot tai kulut on kirjattu arvopaperikaupan nettotuottoihin. Ulkomaan rahan määraisten johdannaisopimusten markkavasta-arvon muutos on kuitenkin kirjattu valuuttatoiminnan nettotuottoihin.

JÄRJESTÄMÄTTÖMÄT SAAMISET

Saamisen koko pääoma on merkitty järjestämättömäksi, kun sen korko, pääoma tai sen osa on ollut erääntyneenä ja maksamattomana 90 päivää. Saamiset konkurssiin asetetuilta yrityksiltä on merkitty järjestämättömiksi viimeistään konkurssiin asettamispäivänä. Annettuun takaukseen perustuva saaminen on merkitty järjestämättömäksi, kun takaukseen perustuva maksu on suoritettu. Järjestämättömistä saamisista jaksotetut suoriteperusteiset korot on peruutettu, kun saaminen on merkitty järjestämättömäksi.

LUOTTO- JA TAKAUSTAPPIOT

Luotto- ja takaustappioiksi on kirjattu saamisen ja takausvastuiden lopullisiksi todetut menetykset ja todennäköiset arvonalentumiset sekä asiakkaan rahoittamisesta saamisen sijaan hankitun omaisuuden arvonalentumiset ja luovutustappiot. Arvonalentumiset on kirjattu kohdistettuina luottotappiovarauksina, kun on käynyt ilmeiseksi, ettei saamisesta saada suoritusta, tai siltä osin kuin vakuuksista ei odoteta saatavan saamista vastaavaa suoritusta.

Luottotappiota kirjattaessa saamisen vakuutena oleva omaisuus on arvostettu määrään, joka omaisuudesta sitä luovutettaessa odotetaan saatavan.

Luottotappioiden vähennyksiksi on merkitty peri-

tyksi saadut, aikaisempina vuosina luottotappioihin sisällytetyt erät, saadut vakuutuskorvaukset, asiakkaan rahoittamisesta saamisen sijaan hankitun omaisuuden luovutusvoitot ja kohdistettujen luottotappiovarausten peruutukset.

PAKOLLISET VARAUKSET

Pakollisena varauksena on kirjattu varaus sellaisia laadultaan yksilöitävissä olevia vastaisia menoja ja menetyksiä varten, joiden syntyminen on todennäköistä tai varmaa, mutta joiden määrä ja toteutumisajankohta on vielä epävarma. Kohdistettuja luottotappiovarauksia tai muita vastaavia yksilöityjen tase-erien arvostukseen liittyviä eriä ei kirjata pakollisiin varauksiin, vaan sen tase-erän vähennykseksi, johon kyseinen luotto tai muu omaisuuserä on kirjattu.

VEROT

Yksittäisen pankkiryhmään kuuluvan yhteisön erillis-tilinpäätöksessä tuloverot on laskettu ja kirjattu verotettavaan tuloon pohjautuvan verolaskelman perusteella. Laskennallisia verovelkoja ja -saamisia ei ole merkitty taseeseen. Liitetiedossa 36 on esitetty laskennalliset verovelat ja -saamiset.

PANKKIRYHMÄN RAKENTEESTA SEKÄ TUOSLASKELMAN JA TASEEN ESITTÄMISTAVASSA TAPAHTUNEIDEN MUUTOSTEN VAIKUTUS VUOSIEN 2002 JA 2001 TILINPÄÄTÖSTEN VERTAILUKELPOISUUTEEN

Pankkiryhmän rakenteesta ei vuoden 2002 aikana tapahtunut muutoksia, jotka vaikuttaisivat vuosien 2002 ja 2001 tilinpäätösten vertailukelpoisuuteen.

TULOSLASKELMA

Milj. e	1.1. - 31.12.2002			1.1. - 31.12.2001		
Korkotuotot	1 397			1 540		
Korkokulut	540			665		
Rahoituskate	857			875		
Tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista	30			95		
Palkkiotuotot	292			287		
Palkkiokulut	47			42		
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot						
Arvopaperikaupan nettotuotot	-21			-53		
Valuuttatoiminnan nettotuotot	8	-13		7	-46	
Liiketoiminnan muut tuotot	150			146		
Hallintokulut						
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot	285			268		
Henkilösivukulut						
Eläkekulut	47			28		
Muut henkilösivukulut	21	69	354	20	47	315
Muut hallintokulut	201	555		186	501	
Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	74			76		
Liiketoiminnan muut kulut	129			132		
Luotto- ja takaustappiot	13			12		
Pysyviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden arvonalentumiset	1			88		
Osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yritysten voitosta tai tappiosta	-38			-2		
Liikevoitto	459			504		
Satunnaiset erät	-			-		
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	459			504		
Tuloverot						
Tilikauden verot	76			79		
Aikaisempien tilikausien verot	0			29		
Laskennallisen verovelan muutos	41	117		31	138	
Vähemmistön osuus tilikauden voitosta tai tappiosta	1			1		
Tilikauden voitto	342			365		

T A S E

VASTAAVAA Milj. e	31.12.2002		31.12.2001	
Käteiset varat	233		242	
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset				
Valtion velkasitoumukset	128		1 048	
Muut	2 431	2 560	2 345	3 393
Saamiset luottolaitoksilta				
Vaadittaessa maksettavat	18		37	
Muut	332	350	329	366
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	24 319		21 946	
Leasingkohteet	256		225	
Saamistodistukset				
Julkisyhteisöiltä	180		443	
Muilta	1 463	1 643	1 309	1 753
Osakkeet ja osuudet	192		237	
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyryksissä	14		11	
Osakkeet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä	94		85	
Aineettomat hyödykkeet				
Konserniliikearvo	0		0	
Muut pitkävaikutteiset menot	78	78	68	68
Aineelliset hyödykkeet				
Kiinteistöt sekä kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet	1 108		1 153	
Muut aineelliset hyödykkeet	73	1 181	80	1 232
Muut varat	480		237	
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	224		236	
	31 625		30 031	

T A S E							
VASTATTAVAA	31.12.2002				31.12.2001		
Milj. e							
Vieras pääoma							
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille							
Keskuspankeille		732				1 194	
Luottolaitoksille							
Vaadittaessa maksettavat	7				30		
Muut	210	217	949		550	581	1 774
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille							
Talletukset							
Vaadittaessa maksettavat	9 374				8 358		
Muut	10 558	19 932			10 417	18 774	
Muut velat		1 443	21 375			1 346	20 120
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat							
Joukkovelkakirjalainat		1 170				1 131	
Muut		3 366	4 536			2 595	3 727
Muut velat			711				603
Siirtovelat ja saadut ennakot			218				245
Pakolliset varaukset							
Muut pakolliset varaukset		6	6			4	4
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla			576				696
Laskennalliset verovelat			205				163
Vähemmistön osuus pääomasta			4				4
			28 580				27 337
Oma pääoma							
Osake- ja osuuspääoma			721				644
Ylikurssirahasto			6				4
Arvonkorotusrahasto			45				46
Muut sidotut rahastot							
Vararahasto		690				680	
Muut rahastot		7	697			6	686
Vapaat rahastot							
Muut rahastot		661	661			577	577
Edellisten tilikausien voitto			573				371
Tilikauden voitto			342				365
			3 045				2 694
			31 625				30 031
Taseen ulkopuoliset sitoumukset							
Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annetut sitoumukset							
Takaukset ja pantit		1 453				1 352	
Muut		-	1 453			-	1 352
Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset							
Arvopapereiden takaisinosoitoumukset		-				-	
Muut		3 320	3 320			2 832	2 832
			4 772				4 185

RYHMÄAIKASARJAT

Milj. e

TULOSLASKELMAT	1998	1999	2000	2001	2002
Rahoituskate	691	678	801	875	857
Muut tuotot	503	464	681	481	459
Muut kulut	588	598	629	674	731
Poistot ja arvonalentumiset	87	76	91	76	74
Luotto- ja takaustappiot	128	26	5	12	13
Pysyviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden arvonalentumiset	0	0	99	88	1
Osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yritysten tuloksesta	3	7	7	-2	-38
Liikevoitto	395	450	664	504	459
Satunnaiset erät	-	-	-	-	-
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	395	450	664	504	459
Verot	13	64	159	138	117
Vähemmistöosuus	0	1	2	1	1
Tilikauden voitto	382	385	504	365	342

TASEET

Vastaavaa

Saamiset luottolaitoksilta	752	593	803	366	350
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	16 192	18 309	20 260	21 946	24 319
Saamistodistukset	3 026	3 804	3 021	5 146	4 202
Osakkeet ja osuudet	220	249	461	332	300
Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet	1 641	1 545	1 374	1 301	1 259
Muut erät	1 501	1 524	1 166	940	1 194
Yhteensä	23 332	26 024	27 086	30 031	31 625

Vastattavaa

Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	398	1 089	1 164	1 774	949
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	17 029	17 978	18 312	20 120	21 375
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	2 796	3 652	3 629	3 727	4 536
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	1 016	743	670	696	576
Muut erät	708	721	860	853	935
Laskennalliset verovelat	75	98	132	163	205
Vähemmistön osuus pääomasta	3	4	5	4	4
Oma pääoma	1 308	1 739	2 314	2 694	3 045
Yhteensä	23 332	26 024	27 086	30 031	31 625

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

(LUVUT MILJOONINA EUROINA)

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

	2002	2001
1) Korkotuottojen ja korkokulujen erittely tase-erittäin		
Korkotuotot		
Saamisista luottolaitoksilta	27	45
Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	1 176	1 283
Saamistodistuksista	188	199
Muut korkotuotot	-6	2
Leasingkate	11	11
Yhteensä	1 397	1 540

Korkokulut		
Veloista luottolaitoksille ja keskuspankeille	38	52
Veloista yleisölle ja julkisyhteisöille	320	401
Yleiseen liikkeeseen lasketuista velkakirjoista	150	174
Veloista, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	32	38
Muut korkokulut	-1	1
Yhteensä	540	665

2) Arvopaperikaupan nettotuotot eriteltyinä

	2002	2001
Saamistodistusten kaupan nettotuotot	-15	-7
Osakkeiden ja osuuksien kaupan nettotuotot	-6	-46
Yhteensä	-21	-53

3) Tilikauden aikana ostettujen ja myytyjen vaihtuviin vastaaviin luettujen arvopapereiden yhteenlasketut arvot

	2002	2001
Saamistodistukset		
Ostetut arvopaperit	20 806	12 698
Myytyt arvopaperit	16 080	10 079
Osakkeet		
Ostetut arvopaperit	1 939	3 665
Myytyt arvopaperit	1 975	3 581

4) Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut eriteltyinä

	2002	2001
Liiketoiminnan muut tuotot		
Vuokra- ja osinkotuotot kiinteistöistä ja kiinteistoyhteisöistä	87	89
Kiinteistöjen ja kiinteistoyhteisöjen osakkeiden ja osuuksien luovutusvoitot	8	9
Muut tuotot	54	47
Yhteensä	150	146

Liiketoiminnan muut kulut		
Vuokrakulut	22	21
Kulut kiinteistöistä ja kiinteistoyhteisöistä	82	83
Kiinteistöjen ja kiinteistoyhteisöjen osakkeiden ja osuuksien luovutustappiot	3	4
Muut kulut	22	24
Yhteensä	129	132

5) Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä

	2002	2001
Suunnitelman mukaiset poistot	61	58
Arvonalentumiset	13	18
Arvonalentumisten palautukset	0	-
Yhteensä	74	76

6) Luotto- ja takaustappiot sekä pysyviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden arvonalentumiset

	2002	2001
Saamisista luottolaitoksilta	0	0
Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	40	49
Leasingkohteista	-	-
Takauksista ja muista taseen ulkopuolisista eristä	2	1
Muista	3	9
Bruttomääräiset luotto- ja takaustappiot	46	58
Luotto- ja takaustappioiden vähennyserät	33	47
Tuloslaskelman luotto- ja takaustappiot	13	12

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Luotto- ja takaustappioiden yhteismäärä eriteltynä:

	2002	2001
Tilikauden aikana toteutuneet luottotappiot yhteensä	52	83
Tilikauden aikana toteutuneet luottotappiot, joista on aikaisemmin tehty kohdistettu luottotappiovaraus	-38	-59
Palautukset aikaisempina vuosina toteutuneista luottotappioista	-12	-16
Tilikauden aikana tehdyt kohdistetut luottotappiovaraukset	30	34
Kohdistettujen luottotappiovarausten peruutukset tilikauden aikana	-19	-29
Tilinpäätökseen kirjatut luotto- ja takaustappiot	13	12

Pysyviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden arvonalentumiset:

Bruttomääräiset arvonalentumiset	2	88
Arvonalentumisten peruutukset	0	0
Yhteensä	1	88

7) Satunnaiset tuotot ja kulut tilikauden aikana

Osuuspankkiryhmään kuuluvien yhteisöjen erillistilinpäätöksiin merkityt satunnaiset tuotot ja kulut on siirretty Osuuspankkiryhmän tuloslaskelmassa liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin, siltä osin kun ne eivät ole täyttäneet satunnaisten tuoton ja kulun määritelmään sisältyvää olennaisuuden kriteeriä Op-ryhmätasolla. Vuosien 2002 ja 2001 tuloslaskelmissa kaikki erillisyyhtiöiden satunnaisiin eriin kirjaamat tuotot ja kulut on siirretty liiketoiminnan tuottoihin ja kuluihin.

8) Pakollisten varausten muutokset tilikauden aikana

Eläkevaraukset	0
Verovaraukset	-
Muut	2
Yhteensä	2

9) Erittely yhdistellyistä eristä

Osuuspankkiryhmän tuloslaskelman erät on esitetty Rahoitustarkastuksen määräämän kaavan mukaisesti. Satunnaisten erien käsittely on kuvattu liitetiedossa 7.

10) Tuotot toimialoittain ja markkina-alueittain

Tuotoilla tarkoitetaan tuloslaskelman erien rahoituskate, tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista, palkkiotuotot, arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot sekä liiketoiminnan muut tuotot yhteenlaskettua määrää. Tuotot on esitetty eliminoimattomina.

	Tuotot toimialoittain		Keskimääräinen henkilömäärä	
	2002	2001	2002	2001
Pankkitoiminta	1 267	1 324	7 687	7 526
Kiinnitysluottopankkitoiminta	1	1	4	3
Rahoitusyhtiötoiminta	30	26	145	139
Sijoituspalveluyritystoiminta	23	25	125	127
Sijoitusrahastotoiminta	26	26	29	26
Kiinteistöjen omistus ja hallinta	10	9	15	15
Muu	357	382	1 160	1 094
Yhteensä	1 714	1 792	9 165	8 930

	Tuotot markkina-alueittain		Keskimääräinen henkilömäärä	
	2002	2001	2002	2001
Suomi	1 714	1 792	9 159	8 921
Ruotsi	1	1	6	9
Yhteensä	1 714	1 792	9 165	8 930

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

11) Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavien saamistodistusten erittely

	2002	2001
Valtion velkasitoumukset	128	1 048
Valtion joukkovelkakirjalainat	714	445
Pankkien sijoitustodistukset	1 509	1 670
Muut	209	230
Yhteensä	2 560	3 393

12) Saamiset keskuspankeilta

Taseen erään "Saamiset luottolaitoksilta" ei sisällynyt vuoden lopussa saamia keskuspankeilta.

13) Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sektoreittain ja niihin kohdistetut luottotappiovaraukset

	2002	2001
Yritykset	7 227	6 515
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	26	165
Julkisyhteisöt	171	167
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	185	539
Kotitaloudet	16 564	14 464
Ulkomaat	145	97
Yhteensä	24 319	21 946

Kohdistetut luottotappiovaraukset tilikauden alussa	212	249
Tilikauden aikana tehdyt uudet varaukset (+)	27	33
Tilikauden aikana peruutetut varaukset (-)	-19	-28
Tilikauden aikana toteutuneet luottotappiot, joista on aikaisemmin tehty kohdistettu luottotappiovaraus (-)	-31	-43
Kohdistetut luottotappiovaraukset tilikauden lopussa	189	210

14) Järjestämättömät ja muut nollakorkoiset saamiset

	2002	2001
Järjestämättömät saamiset	166	181
Muut nollakorkoiset saamiset	8	11
Yhteensä	174	192

15) Maksamatta jääneen saamisen vakuutena olleen sekä asiakkaan liiketoiminnan tervehdyttämiseksi hankitun omaisuuden kirjanpitoarvo

	2002	2001
Vakuutena ollut omaisuus		
Kiinteistöt ja kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet	54	64
Muut osakkeet ja osuudet	2	3
Muu omaisuus	-	-
Yhteensä	57	67
Liiketoiminnan tervehdyttämiseksi hankitut osakkeet ja osuudet	10	4

16) Saamiset, joilla on huomattava etuoikeus kuin velallisen muilla veloilla

	2002	2001
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	12	8
Saamistodistukset	159	129
Yhteensä	171	137

17) Leasingkohteet eriteltyinä

	2002	2001
Ennakkomaksut	35	28
Koneet ja kalusto	205	184
Kiinteä omaisuus ja rakennukset	16	13
Muu omaisuus	0	0
Yhteensä	256	225

18) Saamistodistukset

Julkisesti noteeratut ja noteeraamattomat saamistodistukset ja keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset vuoden lopussa

	Julkisesti noteeratut	Muut
Vaihtuviin vastaaviin kuuluvat	1 632	1 825
Pysyviin vastaaviin kuuluvat	395	350
Yhteensä	2 027	2 175

Vaihtuviin vastaaviin kuuluvien saamistodistusten todennäköisen luovutushinnan ja sitä alemman kirjanpitoarvon erotusten yhteenlaskettu määrä tilikauden lopussa

	2002	2001
Luvut on ilmoitettu eliminoimattomina		
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	11	7
Saamistodistukset	8	3
Yhteensä	19	10

Pysyviin vastaaviin kuuluvien saamistodistusten, keskuspankkirahoitukseen oikeuttavien saamistodistusten ja muiden saamisten nimellisarvon ja kirjanpitoarvon erotus tilikauden lopussa

Luvut on ilmoitettu eliminoimattomina	2002	2001
Nimellisarvon ja sitä alemman kirjanpitoarvon erotus		
Saamistodistukset	3	4
Saamiset luottolaitoksilta	-	-
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	-	-
Yhteensä	3	4
Kirjanpitoarvon ja sitä alemman nimellisarvon erotus		
Saamistodistukset	6	8
Saamiset luottolaitoksilta	-	-
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	-	-
Yhteensä	6	8

Saamistodistukset vaadetyypeittäin tilikauden lopussa

Kirjanpitoarvo	2002	2001
Valtion velkasitoumukset	128	1 048
Kuntatodistukset	5	2
Yritystodistukset	31	73
Sijoitustodistukset	1 528	1 675
Vaihtovelkakirjalainat	3	5
Muut joukkovelkakirjalainat	2 409	2 274
Muut saamistodistukset	99	68
Yhteensä	4 202	5 146

19) Osakkeet ja osuudet

Taseen erään ”Osakkeet ja osuudet” merkittyjen arvopapereiden yhteenlaskettu kirjanpitoarvo jaoteltuna julkisesti noteerattuihin ja noteeraamattomiin arvopapereihin

	Julkisesti noteeratut	Muut
Vaihtuviin vastaaviin kuuluvat	111	32
Pysyviin vastaaviin kuuluvat	10	38
Yhteensä	121	71

Taseen erään ”Osakkeet ja osuudet” merkittyjen julkisesti noteerattujen osakkeiden ja osuuksien todennäköisen luovutushinnan ja sitä alhaisemman kirjanpitoarvon erotusten yhteenlaskettu määrä

	2002	2001
Vaihtuviin vastaaviin kuuluvat	6	17
Pysyviin vastaaviin kuuluvat	0	0
Yhteensä	6	17

Osuuspankkiryhmällä ei ollut arvopaperilainauksen kohteena olevia arvopapereita vuoden 2002 lopussa.

Taseen erät ”Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyriyksissä” ja ”Osakkeet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä” eriteltyinä:

	2002	2001
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyriyksissä		
Luottolaitoksissa	0	-
Muissa	14	11
Yhteensä	14	11
Osakkeet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä ¹⁾		
Luottolaitoksissa	0	-
Muissa	94	85
Yhteensä	94	85

¹⁾ Sisältää pankkiryhmään kuuluvien erillisyhteisöjen tytäryhtiöosakkeiden kirjanpitoarvon siltä osin kuin tytäryhtiöitä ei ole yhdistetty pankkiryhmän tilinpäätökseen sekä Henkivakuutusosakeyhtiö Aurumin osakkeiden hankintamenon pääomaosuusyhdistelymenetelmän mukaisilla kirjauksilla oikaistuna.

20) Aineettomat hyödykkeet eriteltyinä

	2002	2001
Perustamismenot	0	0
Liikearvo	0	1
Muut pitkävaikutteiset menot	78	68
Yhteensä	78	68

21) Kiinteistöomistukset eriteltyinä

a) Taseen erään ”Aineelliset hyödykkeet” kirjatut maa- ja vesialueet ja rakennukset sekä kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet eriteltyinä vuoden lopussa:

	Kirjanpitoarvo	Sitoutunut pääoma ¹⁾
Maa- ja vesialueet ja rakennukset		
Omassa käytössä olevat	148	148
Muut	262	262
Yhteensä	410	410
Kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet		
Omassa käytössä olevat	217	265
Muut	481	606
Yhteensä	698	871

b) Muussa kuin omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet eriteltyinä vuoden lopussa: ¹⁾

Kiinteistölaji	Pinta-ala m ²	Sitoutunut pääoma	Nettotuotto, %	Vajaakäyttö- aste, %
Asunnot ja asuinkiinteistöt	186 373	101	6,8	8,8
Liike- ja toimistokiinteistöt	840 596	666	6,7	11,4
Teollisuuskiinteistöt	145 711	40	7,0	16,1
Maa-, vesi- ja metsäalueet (rakentamattomat)	12 796	49	-0,2	20,5
Keskeneräiset rakennukset	503	1	0,7	83,5
Rahoitusleasingkiinteistöt	32 288	9	3,8	0,0
Muut kotimaiset kiinteistöt	12 464	11	1,0	69,7
Ulkomaiset kiinteistöt	-	-	-	-
Kiinteistöt yhteensä	1 230 731	877	6,2	12,0

Sitoutunut pääoma on kirjanpidon poistamaton hankintameno lisättyä osakkeisiin kohdistuvalla yhtiölainaosuudella ja/tai omistussuuden osoittamalla osuudella yhtiön lainoista. Nettotuotto on laskettu vähentämällä kokonaisvuokratuotoista kiinteistöön kohdistuvat hoitokulut tai asunto-osakeyhtiöissä ja keskinäisissä kiinteistöyhtiöissä maksetut vastikkeet. Nettotuotto prosentti on laskettu vuositasoisiksi muutetusta tilinpäätöshetken vuokrausasteen mukaisten kuukausitason tuottojen ja vuoden keskimääräisten kuukausitason hoitokulujen erotuksesta, joka on suhteutettu sitoutuneeseen pääomaan vuoden lopussa.

Vajaakäyttöaste on vapaiden tilojen suhde koko vuokrattavissa olevaan huoneistoalaan. Vapaat tilat ovat ne vuokrattavissa olevat tilat, joista ei tilinpäätöshetkellä saada vuokratuottoja sopimusten perusteella.

c) Muussa kuin omassa käytössä oleviin kiinteistöihin sitoutunut pääoma jaoteltuna tuotto-prosentin mukaan vuoden lopussa: ¹⁾

Tuotto-prosentti	Sitoutunut pääoma
negatiivinen	62
0 - 3	78
3 - 5	140
5 - 7	309
yli 7	288
Yhteensä	877

¹⁾ Pinta-aloja, sitoutunutta pääomaa, nettotuotto-prosenttia ja vajaakäyttöastetta koskevat tiedot on ilmoitettu osuuspankkien osalta konserni-tietoina.

22) Muut varat eriteltyinä

	2002	2001
Maksujenvälityssaamiset	97	15
Takaussaamiset	5	7
Johdannaissopimukset	169	118
Muut	209	97
Yhteensä	480	237

23) Siirtosaamiset ja maksetut ennakot eriteltyinä

	2002	2001
Korot	194	216
Muut	30	20
Yhteensä	224	236

24) Erittely yhdistellyistä taseen vastaavien eristä

Osuuspankkiryhmän taseen vastaavien erät on esitetty Rahoitustarkas-tuksen vahvistaman taseen kaavan mukaisesti.

25) Velkojen nimellisarvon ja kirjanpitoarvon erotus

Luvut ilmoitettu eliminoimattomina	2002	2001
Nimellisarvon ja sitä alemman kirjanpitoarvon erotus		
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	-	-
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	-	-
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	24	16
Muut velat	-	-
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	2	2
Yhteensä	27	19

Kirjanpitoarvon ja sitä alemman nimellisarvon erotus

Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	-	-
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	-	-
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	2	0
Muut velat	-	-
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	0	0
Yhteensä	2	0

26) Erittely liikkeeseenlasketuista velkakirjoista vaadetyypeittäin

	2002	2001
Sijoitustodistukset	2 929	2 485
Joukkovelkakirjalainat	1 170	1 131
Muut	438	110
Yhteensä	4 536	3 727

27) Muut velat eriteltyinä

	2002	2001
Maksujenvälitysvelat	355	326
Johdannaissopimukset	200	141
Muut	155	137
Yhteensä	711	603

28) Siirtovelat ja saadut ennakot eriteltyinä

	2002	2001
Korot	107	148
Muut	111	98
Yhteensä	218	245

Op-ryhmään sisällytettävien yhtiöiden henkilökunnan käyttämättömistä OKOn työsuhdeoptioista aiheutuva sosiaaliturvamaksuvastuu on kirjattu siirtovelaksi.

29) Pakolliset varaukset tilikauden lopussa

	2002	2001
Eläkevaraukset	-	-
Verovaraukset	-	-
Muut	6	4
Yhteensä	6	4

31) Oman pääoman erien lisäykset ja vähennykset tilikauden aikana

	Kirjanpitoarvo tilikauden alussa	Lisäykset tilikauden aikana	Vähennykset tilikauden aikana	Kirjanpitoarvo tilikauden lopussa
Osuuspääoma	576	130	-56	649
Osakepääoma	68	0	-	68
Osakeanti	-	5	-2	3
Ylikurssirahasto	4	2	-	6
Arvonkorotusrahasto	46	-	-1	45
Vararahasto	686	13	-2	697
Vapaat rahastot	577	110	-27	661
Edellisten tilikausien voitto	737	-	-163	573
Tilikauden voitto	-	342	-	342
Oma pääoma yhteensä	2 694	602	-251	3 045

OPK:n ja sen jäsenosuuspankkien hankkimien OKOn osakkeiden nimellisarvon ylittävä tai alittava hankintahinnanosuus kirjataan pankkiryhmän tilinpäätöksessä joko edellisten tilikausien voittovarojen vähennykseksi tai lisäykseksi.

30) Erittely veloista, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla

Velat, joiden kirjanpitoarvo ylittää 10 % kaikkien niiden velkojen määrästä, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla:

EUR 150 miljoonaa. Velan korko 31.12.2002 oli 3,567 %. Velka erääntyy maaliskuussa vuonna 2011. Velka voidaan maksaa kokonaisuudessaan takaisin Rahoitustarkastuksen luvalla ehdoissa mainituin etukäteisilmoituksin koronmaksupäivänä maaliskuussa 2006 tai sen jälkeisinä koronmaksupäivinä.

Muut kuin edellä mainitut velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla:

Velkojen yhteenlaskettu määrä eurovasta-arvoina 31.12.2002 oli Op-ryhmässä 426 miljoonaa euroa. Velkojilla ei ole optiota vaatia näiden velkojen ennaikaista takaisinmaksua. Näihin velkoihin sisältyy 59 miljoonaa euroa ikuisia lainoja.

Samaan konserniin ja konsolidointiryhmään kuuluville yrityksille ja omistusyhteisyrityksille suunnatut lainat:

Osuuspankkiryhmän sisäiset velat, 29 miljoonaa euroa, on eliminoitu. Osuuspankkiryhmällä ei ole omistusyhteisyrityksille suunnattuja tässä liitetiedossa tarkoitettuja lainoja.

32) Yhdistellyt taseen vastattavien erät

Osuuspankkiryhmän taseen vastattavien erät on esitetty Rahoitustarkastuksen vahvistaman taseen kaavan mukaisesti.

33) Saamisten ja velkojen maturiteettijakauma tase-erittäin vuoden lopussa

Jäljellä olevan juoksuajan mukaan	alle 3 kk	3-12 kk	1-5 v.	yli 5 v.
Keskuspankkirahoitukseen				
oikeuttavat saamistodistukset	741	910	765	144
Saamiset luottolaitoksilta	298	49	3	0
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	1 673	2 912	9 281	10 452
Saamistodistukset	86	149	993	415
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	949	0	0	-
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	18 487	1 441	747	700
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	2 404	1 431	701	-

Saamisiin yleisöltä ja julkisyhteisöiltä ei sisälly vaadittavia maksettavia saamisia.

Muut kuin määräaikaisten talletukset on sisällytetty maturiteettiluokkaan "alle 3 kuukautta".

34) Koti- ja ulkomaanrahan määräiset omaisuus- ja velkaerät vuoden lopussa

	Kotimaan raha	Ulkomaan raha
Keskuspankkirahoitukseen		
oikeuttavat saamistodistukset	2 560	-
Saamiset luottolaitoksilta	254	97
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	24 014	304
Saamistodistukset	1 262	380
Muu omaisuus	2 727	27
Yhteensä	30 817	808
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	751	198
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	21 232	143
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	4 200	336
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	567	10
Muut velat	1 124	19
Yhteensä	27 875	705

35) Taloudellista kehitystä kuvaavat ja osakekohtaiset tunnusluvut

Osuuspankkiryhmän taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut	1998	1999	2000	2001	2002
Liikevaihto, milj. euroa	1 721	1 583	2 086	2 022	1 915
Liikevoitto, milj. euroa	395	450	664	504	459
% liikevaihdosta	22,9	28,4	31,9	24,9	24,0
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja, milj. euroa	395	450	664	504	459
% liikevaihdosta	22,9	28,4	31,9	24,9	24,0
Oman pääoman tuotto (ROE), %	35,0	26,7	24,9	14,6	11,9
Koko pääoman tuotto (ROA), %	1,7	1,7	1,9	1,3	1,1
Omavaraisuusaste, %	5,6	6,7	8,6	9,0	9,6
Kulujen suhde tuottoihin, %	57	59	49	55	61

Tunnuslukujen laskentakaavat

Liikevaihto	Korkotuotot, leasingtoiminnan tuotot, tuotot oman pääoman ehtoisista sijoituksista, palkkiotuotot, arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot sekä liiketoiminnan muut tuotot
Liikevoitto tai -tappio ja sen osuus prosentteina liikevaihdosta	Tuloslaskelman liikevoitto tai -tappio
Voitto tai tappio ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja sekä sen osuus prosentteina liikevaihdosta	Tuloslaskelman erä "Voitto (tappio) ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja"
Oman pääoman tuotto (ROE), %	$\frac{\text{Liikevoitto/-tappio - verot}^{*)}}{\text{Oma pääoma + vähemmistöosuus + vapaaehtoiset varaukset ja poistoero lykättyllä verovelalla vähennettynä (vuoden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$ *) Satunnaisiin eriin kohdistuvaa osuutta ei ole otettu mukaan
Koko pääoman tuotto (ROA), %	$\frac{\text{Liikevoitto/-tappio - verot}^{*)}}{\text{Taseen loppusumma keskimäärin (vuoden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$ *) Satunnaisiin eriin kohdistuvaa osuutta ei ole otettu mukaan
Omavaraisuusaste, %	$\frac{\text{Oma pääoma + vähemmistöosuus + vapaaehtoiset varaukset ja poistoero lykättyllä verovelalla vähennettynä}}{\text{Taseen loppusumma}} \times 100$
Kulujen suhde tuottoihin, %	$\frac{\text{Palkkiokulut + hallintokulut + poistot + liiketoiminnan muut kulut}}{\text{Rahotuskate + tuotot oman pääoman ehtoisista sijoituksista + palkkiotuotot + arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot + liiketoiminnan muut tuotot}} \times 100$

TULOVEROJA KOSKEVAT LIITETIEDOT

36) Tuloverot	2002	2001
Tuloverojen jakautuminen varsinaisesta toiminnasta ja satunnaisista eristä johtuviin veroihin:		
Op-ryhmän tilinpäätökseen ei sisälly satunnaisia tuottoja tai kuluja.		
Laskennalliset verovelat ja -saamiset:		
Op-ryhmän taseessa oli laskennallisia verovelkoja 205 miljoonaa euroa, jotka perustuivat tilinpäätössiirtoihin. Muita laskennallisia verosaamisia ja verovelkoja ei ole merkitty taseeseen vuosina 2002 ja 2001.		
Laskennalliset verosaamiset muodostuivat pääasiassa verotuksessa vahvistetuista tappioista. Muiden laskennallisten verosaamisten määrä oli vähäinen.		
Laskennalliset verosaamiset, joiden toteutuminen on todennäköistä	37	57
Arvonkorotusten vaikutus tuloverotukseen:		
Op-ryhmän kiinteistöistä ja kiinteistöyhteisöjen osakkeista ja osuuksista on tehty arvonkorotuksia yhteensä 95 miljoonaa euroa. Jos arvonkorotuskohteet myytäisiin, arvonkorotus realisoituisi luovutusvoittona, josta aiheutuisi enimmillään 28 miljoonan euron tuloverojen kasvu.		

VAKUUKSIA JA VASTUUSITOUMUKSIA SEKÄ
JOHDANNAISSOPIMUKSIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

37) Omasta ja muiden puolesta vakuudeksi annettu omaisuus sekä
velat ja sitoumukset, joiden vakuudeksi ne on annettu

	2002	2001
Oman velan ja sitoumusten vakuudeksi annettu omaisuus		
Pantit	945	1 946
Kiinnitykset	-	-
Muut	14	14
Velat ja sitoumukset, joiden vakuudeksi omaisuuserät on annettu		
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	601	1 189
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	148	69
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	-	-
Muiden puolesta annetut vakuudet		
Pantit	1	294
Kiinnitykset	7	7

38) Eläkevastuut

Osuuspankkiryhmään kuuluvien yhteisöjen henkilökunnan lakisääteinen eläketurva on Opstock Oy:tä lukuun ottamatta järjestetty Osuuspankkien Eläkekassan kautta. Lisäeläketurva on Opstock Oy:tä, FD Finanssidata Oy:tä ja Keski-Suomen Tila- ja Kiinteistöpalvelu Oy:tä lukuun ottamatta järjestetty Osuuspankkien Eläkesäätiön kautta. Säätiöön ei ole otettu uusia edunsaajia 30.6.1991 jälkeen. Tukholman sivukonttorin henkilökunnan lakisääteinen eläketurva on järjestetty Ruotsin säännösten mukaisesti.

Osuuspankkiryhmään kuuluvilla yhteisöillä ei ole eläkesitoumuksesta johtuvia suoria vastuuta. Osuuspankkiryhmän eläkevastuut on täysin katettu.

39) Leasingvastuut

Leasingmaksut vuonna 2003	3
Leasingmaksut vuoden 2003 jälkeen	17

40) Taseen ulkopuoliset sitoumukset eriteltyinä vuoden lopussa

	2002	2001
Takaukset	520	514
Takuuvastuut	884	798
Pantit ja kiinnitykset	7	7
Muut asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annetut sitoumukset	41	34
Käyttämättömät luottojärjestelyt	2 887	2 393
Annetut pantit	1	1
Muut asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset	432	438
Annetut sitoumukset yhteensä	4 772	4 185

41) Johdannaisopimukset vuoden lopussa

Kohde-etuuksien arvot	2002	2001
Suojaamistarkoituksessa tehdyt sopimukset		
Korkojohdannaiset		
Termiinisopimukset	-	-
Optiosopimukset		
Ostetut	-	-
Asetetut	-	-
Koronvaihtosopimukset	521	704
Valuuttajohdannaiset		
Termiinisopimukset	4	-
Optiosopimukset		
Ostetut	-	-
Asetetut	-	-
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	-	-
Osakejohdannaiset	-	-
Termiinisopimukset	-	-
Optiosopimukset		
Ostetut	7	-
Asetetut	-	-
Muut johdannaiset	-	-
Yhteensä	532	704
Muussa kuin suojaamistarkoituksessa tehdyt sopimukset		
Korkojohdannaiset		
Termiinisopimukset	3 157	77
Optiosopimukset		
Ostetut	20	-
Asetetut	20	-
Koronvaihtosopimukset	15 021	6 225
Valuuttajohdannaiset		
Termiinisopimukset	600	366
Optiosopimukset		
Ostetut	-	8
Asetetut	-	7
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	-	-
Osakejohdannaiset	-	-
Muut johdannaiset		
Termiinisopimukset	-	-
Optiosopimukset		
Ostetut	-	-
Asetetut	-	-
Luottojohdannaiset	-	-
Equity swapit	-	16
Yhteensä	18 818	6 698

Sopimusten luottovasta-arvot		
Korkojohdannaiset sopimukset	88	57
Valuuttajohdannaiset sopimukset	36	7
Muut johdannaiset sopimukset	1	3
Yhteensä	125	67

42) Omaisuuden myymisestä ja ostamisesta asiakkaan lukuun syntyneet myyntisaamiset ja ostovelat

	2002	2001
Myyntisaamiset	45	30
Ostovelat	60	40

43) Muut vastuusitoumukset ja vastuut

Osuuspankkiryhmän sitoumukset pääomasijoitusrahastoihin olivat vuoden lopussa 32,7 miljoonaa euroa. Nämä sitoumukset sisältyvät liitetiedon 40 sitoumuksiin.

Osuuspankkiryhmään yhdisteltävillä yhtiöillä on niiden normaali liiketoiminnasta aiheutuneita merkitykseltään vähäisiä vastuusitoumuksia, jotka eivät sisälly liitetiedon 40 sitoumuksiin.

HENKILÖSTÖÄ SEKÄ TOIMI- JA VALVONTAELINTEN JÄSENIÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT

44) Henkilöstö sekä toimi- ja valvontaelinten jäsenet

Henkilöstö keskimäärin 2002

	Tilikauden aikana	Muutos edellisestä vuodesta
Kokoaikainen henkilöstö	8 687	207
Osa-aikainen henkilöstö	478	28
Henkilöstö yhteensä	9 165	235

Osuuspankkiryhmään kuuluvien yritysten hallinto- ja valvontaelimien maksamien palkkojen ja palkkioiden yhteismäärä

	2002	2001
Hallintoneuvoston jäsenet ja varajäsenet	2	2
Hallituksen jäsenet ja varajäsenet sekä toimitusjohtaja	29	22
Yhteensä	31	24

Luottolaitoksen taloudellisesta tuloksesta määräytyvät palkat ja palkkiot

45) Tilinpäätöksen yhdisteltyjen yritysten nimi ja kotipaikka

Yhtiö Kotipaikka

Rivi-riviltä-menetelmällä yhdistelty

Jäsenosuuspankit 243 pankkia (lueteltu s. 52–56)	
Osuuspankkikeskus-OPK osuuskunta	Helsinki
OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj	Helsinki
Okopankki Oyj	Helsinki

OP-Rahoitus Oy (sulautui OKOon 31.12.2002)	Helsinki
Opstock Oy	Helsinki
Kiinteistö Oy Aleks-Hermes	Helsinki
Kiinteistö Oy Arkadiankatu 23	Helsinki
Kiinteistö Oy Dagmarinkatu 14	Helsinki
Kiinteistö Oy Kanta-Sarvis II	Helsinki
OP-Asuntoluottopankki Oyj	Helsinki
OP-Kotipankki Oyj	Helsinki
OP-Rahastoyhtiö Oy	Helsinki
FD Finanssidata Oy	Helsinki
Osuuspankkien Vakuusrahasto	Helsinki
Osuuspankkien Keskinäinen Vakuutusyhtiö	Helsinki
Jyväskylän Kassatalo Oy	Jyväskylä
Keski-Suomen Tila- ja Kiinteistöpalvelu Oy	Jyväskylä
Kiinteistö Oy Pekurinkulma	Oulu
Kiinteistö Oy Vammalan Torikeskus	Vammala

Pääomaosuusmenetelmällä yhdistelty

Henkivakuutusosakeyhtiö Aurum ¹⁾	Helsinki
Automatia Pankkiautomaatit Oy ²⁾	Helsinki
Hatanpääkadun Teollisuushallit Oy ²⁾	Tampere
Kiinteistö Oy Lahden Trio ²⁾	Lahti
Toimiraha Oy ²⁾	Helsinki
Virtuaalinen Suomi Oy ³⁾	Helsinki

¹⁾ Yhdistelty vakuutusyhtiönä pääomaosuusmenetelmällä

²⁾ Yhdistelty osakkuusyhtiönä pääomaosuusmenetelmällä

³⁾ Yhdistelty muuna elinkeinoyhteisönä pääomaosuusmenetelmällä

OKO on myynyt 27.9.2002 Kiinteistö Oy Näyttelijäntien, 15.2.2002 Kiinteistö Oy Kantillin, 30.5.2002 As. Oy Asuinkartanon Aurumille sekä 22.8.2002 Certall Oy:n Automatialle.

12.9.2002 OKO osti 500 Vuosselinmaa Oy:n osaketta OP-Kiinteistöt Oy:ltä. Uusi omistusosuus on 45 prosenttia.

OKO Venture Capital Oy:n Promotion Rahasto on lopetettu 26.4.2002.

OKO:n omistuksessa olevien Kiinteistö Oy Metlinin selvitystila on loppunut 5.4.2002 ja TA-Sijoitus Oy:n 31.12.2002.

Riittävät tiedot tilinpäätökseen yhdistellyn yrityksen, joka ei ole luotto- tai rahoituslaitos tai palveluyritys, ja muiden Osuuspankkiryhmään kuuluvien yritysten suhteiden arvioimiseksi:

Henkivakuutusosakeyhtiö Aurum on OPK:n ja sen jäsenpankkien täysin omistama henki- ja eläkevakuutustoimintaa harjoittava yhtiö. Yhtiöön on keskitetty Osuuspankkiryhmän henki- ja eläkevakuutusliiketoiminta.

Yhteenliittymän tilinpäätökseen on jätetty yhdistelemättä jäsenluottolaitosten konsernitilinpäätöksiinsä yhdisteleitä yrityksiä yhteensä 154 kappaletta, näiden yritysten yhteenlaskettu tase oli noin 0,2 miljardia euroa. Yritysten yhdistelemisen vaikutus pankkiryhmän omiin pääomiin olisi ollut noin 78 miljoonaa euroa ja vakavaraisuussuhdelukuun 0,31 prosenttiyksikköä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

OPK:n jäsenosuuspankit 31.12.2002. Tase- ja liikevoitto- tai liiketappiotiedot eivät ole lopullisia.

Nimi	Kotipaikka	Toimitusjohtaja	Tase Milj. e	Liikevoitto/-tappio Milj. e
Alajärven Osuuspankki	Alajärvi	Pentti Mäkelä	122	2,12
Alastaron Osuuspankki	Alastaro	Petri Antila	36	0,56
Alavieskan Osuuspankki	Alavieska	Ismo Talus	30	0,44
Alavuden Seudun Osuuspankki	Alavus	Jussi Ruuhela	100	1,58
Andelsbanken för Åland	Maarianhamina	Håkan Clemes	104	0,49
Andelsbanken Raseborg	Karjaa	Lars Björklöf	163	-0,16
Artjärven Osuuspankki	Artjärvi	Tuulikki Kyyhkynen	34	0,42
Asikkalan Osuuspankki	Vääksy	Jari Laaksonen	57	0,62
Askolan Osuuspankki	Monninkylä	Irja Mäittälä	37	0,82
Auran Osuuspankki	Aura	Sauli Nuolemo	41	0,78
Elimäen Osuuspankki	Elimäki	Pertti Olander	104	1,09
Enon Osuuspankki	Eno	Ari Karhapää	69	1,30
Etelä-Karjalan Osuuspankki	Lappeenranta	Risto Kiljunen	599	11,21
Etelä-Pohjanmaan Osuuspankki	Seinäjoki	Keijo Manner	457	4,78
Etelä-Savon Osuuspankki	Mikkeli	Kari Manninen	365	6,05
Eurajoen Osuuspankki	Eurajoki	Harri Hiitiö	33	0,74
Euran Osuuspankki	Eura	Lenni Kankaanpää	60	1,15
Forssan Seudun Osuuspankki	Forssa	Jouni Hautala	189	1,82
Haapajärven Osuuspankki	Haapajärvi	Kari Ahola	50	0,75
Haapamäen Seudun Osuuspankki	Haapamäki	Tauno Vuorenmaa	33	0,43
Haapaveden Osuuspankki	Haapavesi	Timo Suhonen	56	1,30
Hailuodon Osuuspankki	Hailuoto	Veijo Nissilä	18	0,27
Halsuan Osuuspankki	Halsua	Tapio Jokela	16	0,22
Haminan Seudun Osuuspankki	Hamina	Markku Vanhala	123	2,61
Harjavalan Osuuspankki	Harjavalta	Jarmo Tuovinen	70	1,61
Hartolan Osuuspankki	Hartola	Teemu Hauta-Aho	36	0,44
Hauhon Osuuspankki	Hauho	Timo Metsola	29	0,56
Haukivuoren Osuuspankki	Haukivuori	Seppo Laurila	28	0,55
Heinäveden Osuuspankki	Heinävesi	Ville Pänttönen	42	0,91
Himangan Osuuspankki	Himanka	Kalevi Humalajoki	42	0,07
Hinnerjoen Osuuspankki	Hinnerjoki	Jukka Tuomisto	16	0,15
Hirvensalmen Osuuspankki	Hirvensalmi	Risto Rouhiainen vt. Markku Hyytiäinen 29.4.2002-30.4.2003	28	0,22
Honkilahden Osuuspankki	Honkilahti	Olavi Juhola	22	0,31
Huhtamon Osuuspankki	Huhtamo	Päivikki Järvinen	11	0,19
Huittisten Osuuspankki	Huittinen	Olli Näsi	71	1,67
Humppilan Osuuspankki	Humppila	Jari Salokangas	39	0,64
Hämeenkosken Osuuspankki	Hämeenkoski	Janne Nuutinen	24	0,46
Hämeenlinnan Seudun Osuuspankki	Hämeenlinna	Olli Liusjärvi	348	4,89
Iisalmen Osuuspankki	Iisalmi	Eero Mähönen	161	2,13
Iitin Osuuspankki	Kausala	vt. Jari Oivo	51	-0,18
Ikaalisten Osuuspankki	Ikaalinen	Antero Sorri	53	0,70
Ilomantsin Osuuspankki	Ilomantsi	Kalevi Hämäläinen	58	1,13
Janakkalan Osuuspankki	Turenki	Vesa Lehikoinen	178	3,63
Joensuun Osuuspankki	Joensuu	Antti Heliövaara	208	2,73
Jokioisten Osuuspankki	Jokioinen	Vesa Rantanen	48	1,09
Juuan Osuuspankki	Juuka	Tuomo Mustonen	61	1,19
Juvan Osuuspankki	Juva	Kari Pitkälä	83	1,86
Jämsän Seudun Osuuspankki	Jämsä	Heikki Rosti	127	3,24

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Nimi	Kotipaikka	Toimitusjohtaja	Tase Milj. e	Liikevoitto/-tappio Milj. e
Kainuun Osuuspankki	Kajaani	Kari Sissala	224	3,66
Kalajoen Osuuspankki	Kalajoki	Pertti Sarkkinen	94	1,57
Kalkkisten Osuuspankki	Kalkkinen		11	0,16
		Heikki Leppähaara 23.4.2003 alkaen		
Kangasalan Osuuspankki	Kangasala	Veikko Poranen	95	1,90
Kangasniemen Osuuspankki	Kangasniemi	Leo Pakkanen	74	2,11
Kankaanpään Osuuspankki	Kankaanpää	Teuvo Pakkala	66	0,88
Kannuksen Osuuspankki	Kannus	Juha Lundström	50	0,43
Karjalan Osuuspankki	Mynämäki	Pentti Laaksonen	19	0,27
Karkun Osuuspankki	Karkku	Raimo Virtanen	12	0,26
Karunan Osuuspankki	Karuna	Pertti Peura	11	0,08
Karvian Osuuspankki	Karvia	Antti Suomijärvi	32	0,56
Kaustisen Osuuspankki	Kaustinen	Asko Ahonen	43	0,07
Keikyän Osuuspankki	Äetsä	Kalevi Salonen	18	0,30
Kemin Seudun Osuuspankki	Kemi	Pertti Stöckel	154	2,24
Kerimäen Osuuspankki	Kerimäki	Kari Korhonen	36	0,73
Keski-Suomen Osuuspankki	Jyväskylä	Aimo Ekonen	1 058	14,43
Keski-Uudenmaan Osuuspankki	Järvenpää	Leif Laine	630	11,09
Kestilän Osuuspankki	Kestilä	Hans Aikio	22	0,31
Kesälahden Osuuspankki	Kesälahti	Erkki Kukkonen	36	0,61
Kihniön Osuuspankki	Kihniö	Ari Heinonen	19	0,28
Kiihtelysvaaran Osuuspankki	Kiihtelysvaara	Pasi Leppänen	40	0,65
Kiikalan Rekijoen Osuuspankki	Rekijoki	Kirsi-Marja Hiidensalo	18	0,37
Kiikoisten Osuuspankki	Kiikoinen	Pertti Kärki	15	0,24
Kiskon Osuuspankki	Toija	Pekka Anttonen	27	0,41
Kiteen Seudun Osuuspankki	Kitee	Pentti Hämäläinen	164	2,18
Kiukaisten Osuuspankki	Kiukainen	Jari Valonen	20	0,16
Koillis-Savon Osuuspankki	Kaavi	Asko Imppola	101	1,96
Koitin-Pertunmaan Osuuspankki	Koitti	Unto Aikasalo	39	0,72
Kokemäen Osuuspankki	Kokemäki	Jari Luukkanen	80	1,66
Kokkolan Osuuspankki	Kokkola	Aatto Ainali	322	3,11
Kontiolahden Osuuspankki	Kontiolahti	Esko Mononen	58	0,87
Korpilahden Osuuspankki	Korpilahti	Kyösti Myller	46	1,06
Korsnäs Andelsbank	Molpe	Jan-Erik Westerdahl	37	0,57
Kotkan Seudun Osuuspankki	Kotka	Pentti Leisti	182	2,89
Kouvolan Seudun Osuuspankki	Kouvola	Marjo Partio	287	3,22
Kronoby Andelsbank	Kruunupy	Sten-Ole Nybäck	65	1,41
Kuhmalahden Osuuspankki	Pohja	Risto Mattila	18	0,37
Kuhmoisten Osuuspankki	Kuhmoinen	Heikki Vilppala	26	0,27
Kuhmon Osuuspankki	Kuhmo	Erkki Airaksinen	92	1,46
Kuopion Osuuspankki	Kuopio	Jaakko Ojanperä	433	4,94
Kuortaneen Osuuspankki	Kuortane	Markku Jaatinen	37	0,56
Kurun Osuuspankki	Kuru	Marja-Leena Siuro	28	0,51
Kuusamon Osuuspankki	Kuusamo	Kari Kivelä	89	1,23
Kuusjoen Osuuspankki	Kuusjoki	Eero Kaskela	18	0,25
Kymijoen Osuuspankki	Anjalankoski	Heikki Pykälistö	93	1,98
Kärkölän Osuuspankki	Järvelä	Petri Hokkanen	39	0,88
Kärsämäen Osuuspankki	Kärsämäki	Mikko Ruusunen	28	0,41
Käylän Osuuspankki	Käylä	Kaisa Kurtti	14	0,23
Köyliön Osuuspankki	Köyliö	Matti Hyrsylä	50	0,70
		Jorma Pohjus 1.3.2003 alkaen		
Lapin Osuuspankki	Lappi	Vesa Parkkali	42	0,69

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Nimi	Kotipaikka	Toimitusjohtaja	Tase Milj. e	Liikevoitto/-tappio Milj. e
Lappo Andelsbank	Lappo	Torsten Nordberg	7	0,03
Lehtimäen Osuuspankki	Lehtimäki	Antti Koivula	22	0,05
Lemin Osuuspankki	Lemi	Eero Innanen	33	0,46
Leppävirran Osuuspankki	Leppävirta	Ilkka Martikainen	80	1,75
Lieksan Osuuspankki	Lieksa	Jorma Lehtikainen	110	2,46
Limingan Osuuspankki	Liminka	Urpo Ojala	37	0,52
Liperin Osuuspankki	Liperi	Jalo Lehtovaara	91	1,73
Loimaan Osuuspankki	Loimaa Kk	Heimo Kortensniemi	81	0,97
Loimaan Seudun Osuuspankki	Loimaa	Tuomo Maunuksela	71	0,78
		Juha Pullinen 1.4.2003 alkaen		
Lokalahden Osuuspankki	Lokalahti	Bo Hellén	18	0,29
Lopen Osuuspankki	Loppi	Keijo Bragge	62	1,24
Lounais-Suomen Osuuspankki	Paimio	Vesa Viitaniemi	133	0,45
Luhangan Osuuspankki	Tammijärvi	Pekka Pietilä	18	0,16
Luopioisten Osuuspankki	Luopioinen	Esa Jokinen	21	0,29
Luumäen Osuuspankki	Taavetti	Eero Kettunen	43	0,65
Luvian Osuuspankki	Luvia	Hannu Kyrövaara	35	0,45
Länsi-Uudenmaan Osuuspankki	Lohja	Jukka Karasjärvi	424	4,05
Maaningan Osuuspankki	Maaninka	Reijo Kananen	48	1,09
Marttilan Osuuspankki	Marttila	Matti Vahalahti	46	1,00
Maskun Osuuspankki	Masku	Jarmo Nurmi	51	0,45
Mellilän Seudun Osuuspankki	Mellilä	Jouko Rinne	24	0,38
Merimaskun Osuuspankki	Merimasku	Kaisa Haaksiluoto		
		vt. Antti Ristimäki		
		1.4.2002-28.2.2003	14	0,23
Metsämaan Osuuspankki	Metsämaa	Jussi Nieminen	18	0,28
Miehikkälän Osuuspankki	Miehikkälä	Seppo Pylvänäinen	33	0,61
Miettilän Osuuspankki	Miettilä	Tarja Huolman	5	0,01
Mouhijärven Osuuspankki	Mouhijärvi	Esko Heinonen	33	0,43
Mynämäen Osuuspankki	Mynämäki	Kalle Krappala	81	1,60
Myrskylän Osuuspankki	Myrskylä	Heikki Leppähaara	13	0,11
Mäntsälän Osuuspankki	Mäntsälä	Heikki Kananen	90	1,59
Mäntän Seudun Osuuspankki	Mänttä	Erkki Lauronen	113	2,12
Nagu Andelsbank	Nauvo	Johan Broos	18	0,20
Nakkilan Osuuspankki	Nakkila	Jussi Kuvaja	64	1,53
Niinijoen Osuuspankki	Niinijoki	Timo Seikkula	22	0,41
Nilsian Osuuspankki	Nilsia	Seppo Pääkkö	82	2,00
Nivalan Osuuspankki	Nivala	Markku Niskala	82	0,30
Nousiaisten Osuuspankki	Nousiainen	Ville-Pekka Aakula	93	1,39
Nurmeksien Osuuspankki	Nurmes	Eero Heino	81	1,67
Orimattilan Osuuspankki	Orimattila	Veli-Matti Onnela	97	1,66
Oripään Osuuspankki	Oripää	Jouko Rekolainen	30	0,31
Oriveden Seudun Osuuspankki	Orivesi	Pertti Pyykkö	77	1,55
Osuuspankki Kantrisola	Inkere	Turkka Saarniniemi	54	0,86
Osuuspankki Realum	Helsinki	Jouko Aho	76	2,89
Oulaisten Osuuspankki	Oulainen	Lauri Knuutila	84	2,28
		Jari Anttila 1.5.2003 alkaen		
Oulun Osuuspankki	Oulu	Timo Levo	875	10,86
Outokummun Osuuspankki	Outokumpu	Eero Eskelinen	51	1,08
Paattisten Osuuspankki	Paattinen	Eero Koskinen	53	0,99
Padasjoen Osuuspankki	Padasjoki	Keijo Uotila	17	0,20
Paltamon Osuuspankki	Paltamo	Jorma Niemi	35	0,68

Nimi	Kotipaikka	Toimitusjohtaja	Tase Milj. e	Liikevoitto/-tappio Milj. e
Parikkalan Seudun Osuuspankki	Parikkala	Matti Martikainen	63	1,26
Parkanon Osuuspankki	Parkano	Aarre Saranpää	45	0,89
Pedersörejdens Andelsbank	Pietarsaari	Ulf Löf	169	2,31
Perhon Osuuspankki	Perho	Pekka Pajula	31	0,40
Perniön Osuuspankki	Perniö	Risto Lehtinen	52	1,00
Peräseinäjoen Osuuspankki	Peräseinäjoki	Juha Mäki	58	1,20
Pieksämäen Seudun Osuuspankki	Pieksämäki	Seppo Vanninen	138	0,77
Pielaveden Osuuspankki	Pielavesi	Pertti Rautaparta	51	0,92
Pihtiputaan Osuuspankki	Pihtipudas	Erkki Niemelä	31	0,43
Pohjolan Osuuspankki	Rovaniemi	Markku Salomaa	395	5,33
Polvijärven Osuuspankki	Polvijärvi	Juhani Leminen	58	0,89
Porin Seudun Osuuspankki	Pori	Jukka Ramstedt	553	11,15
Porvoon Osuuspankki	Porvoo	Pertti Hellqvist	266	4,41
Posion Osuuspankki	Posio	Martti Varanka	53	1,14
Pudasjärven Osuuspankki	Pudasjärvi	Paavo Kurtila	86	2,06
Pukkilan Osuuspankki	Pukkila	Ari Talkara	34	0,66
Pulkkilan Osuuspankki	Pulkkila	Eero Keskitalo	21	0,42
Punkalaitumen Osuuspankki	Punkalaidun	Tapio Laine	59	0,63
Puolangan Osuuspankki	Puolanka	Jouni Ahokumpu	42	0,69
Purmo Andelsbank	Pietarsaaren mlk	Stig-Göran Jansson	19	0,22
Pyhäjärven Osuuspankki	Pyhäsalmi	Jukka Kuonanoja	59	1,10
Pyhännän Osuuspankki	Pyhäntä	Viljo Lotvonen	21	0,33
Päijät-Hämeen Osuuspankki	Lahti	Timo Laine	495	1,31
Pälkäneen Osuuspankki	Pälkäne	Jari Linjala	35	0,84
Pöytyän Osuuspankki	Riihikoski	Juha Pullinen	49	0,42
Raahen Seudun Osuuspankki	Raahen	Seppo Rytivaara	163	3,48
Rantasalmen Osuuspankki	Rantasalmi	Vesa Auvinen	70	1,32
Rantsilan Osuuspankki	Rantsila	Ismo Välijärvi	27	0,50
Rauman Seudun Osuuspankki	Rauma	Simo Kauppi	310	6,46
Rautalammin Osuuspankki	Rautalampi	Esko-Pekka Markkanen	39	1,04
Riihimäen Seudun Osuuspankki	Riihimäki	Kalevi Oksanen	168	3,39
Riistaveden Osuuspankki	Riistavesi	Pauli Kröger	29	0,55
Ruhtinansalmen Osuuspankki	Ruhtinansalmi	Helena Juntunen	7	0,05
Ruoveden Osuuspankki	Ruovesi	Alpo Porila	57	0,38
Ruukin Osuuspankki	Ruukki	Kalle Arvio	56	1,18
Rymättylän Osuuspankki	Rymättylä	Antero Nikki	35	0,63
Rääkkylän Osuuspankki	Rääkkylä	Olli Koivula	40	0,69
Sallan Osuuspankki	Salla	Veikko Nissi	38	0,29
Salon Seudun Osuuspankki	Salo	Jukka Hulkkonen	309	4,96
Sauvon Osuuspankki	Sauvo	Pasi Virtanen	31	0,52
Savitaipaleen Osuuspankki	Savitaipale	Martti Valtonen	54	0,72
Savonlinnan Osuuspankki	Savonlinna	Merja Auvinen	218	4,08
Sideby Andelsbank	Sideby	Anders Stortéir	9	0,12
Siikajoen Osuuspankki	Siikajoki	Pentti Keränen	23	0,35
Simpeleen Osuuspankki	Simpele	Kalevi Lehti	28	0,71
Somerniemen Osuuspankki	Somerniemi	Pertti Kujala	13	0,24
Someron Osuuspankki	Somero	Kari Raikkonen	79	1,15
Sonkajärven Osuuspankki	Sonkajärvi	Esko Nissinen	52	1,01
Sotkamon Osuuspankki	Sotkamo	Juhajouni Karttunen	62	1,14
Strömfors Andelsbank	Ruotsinpyhtää	Mats Majander	5	0,03
Sulkavan Osuuspankki	Sulkava	Kari Haverinen	31	0,45
Suodenniemen Osuuspankki	Suodenniemi	Selja Kallio	12	0,10

Nimi	Kotipaikka	Toimitusjohtaja	Tase Milj. e	Liikevoitto/-tappio Milj. e
Suomussalmen Osuuspankki	Suomussalmi	Timo Polo	50	0,77
Suonenjoen Osuuspankki	Suonenjoki	Antti Hult	61	0,96
Sysmän Osuuspankki	Sysmä	Heikki Kuurne	57	1,01
Säkylän Osuuspankki	Säkylä	Markku Perttuli	40	0,67
Taivalkosken Osuuspankki	Taivalkoski	Riitta-Liisa Ahokumpu	28	0,28
Taivassalon Osuuspankki	Taivassalo	Markku Kraama	24	0,08
Tampereen Seudun Osuuspankki	Tampere	Tony Vepsäläinen	1 064	9,30
Tarvasjoen Osuuspankki	Tarvasjoki	Esa Hentula	31	0,34
Tervolan Osuuspankki	Tervola	Esa Vaarala	36	0,68
Tervon Osuuspankki	Tervo	Seppo Vehniäinen	23	0,50
Toholammin Osuuspankki	Toholampi	Lauri Keski-Rahkonen	52	0,38
Toijalan Osuuspankki	Toijala	Heikki Teräväinen	82	1,97
Tornion Osuuspankki	Tornio	Pentti Alaperä	143	0,70
Turun Seudun Osuuspankki	Turku	Risto Korpela	1 281	8,27
Tuupovaaran Osuuspankki	Tuupovaara	Tuomo Liukka	31	0,47
Tyrnävän Osuuspankki	Tyrnävä	Eero Ylilauri	37	0,82
Ullavan Osuuspankki	Ullava	Veikko Väisälä	16	0,30
Urjalan Osuuspankki	Urjala	Pekka Raivisto	70	0,88
Utajärven Osuuspankki	Utajärvi	Raimo Tuovinen	55	1,45
Uukuniemen Osuuspankki	Niukkala	Pauli Loikkanen	8	0,10
Vakka-Suomen Osuuspankki	Uusikaupunki	Juha-Pekka Nieminen	182	3,34
Valkeakosken Osuuspankki	Valkeakoski	Juha Luomala	86	1,58
Valtimon Osuuspankki	Valtimo	Heikki Myller	34	0,65
Vammalan Seudun Osuuspankki	Vammala	Jari Pimiä	113	0,22
Vampulan Osuuspankki	Vampula	Kari Hänti	37	0,44
Varkauden Osuuspankki	Varkaus	Pekka Vilhunen	119	1,76
Varpaisjärven Osuuspankki	Varpaisjärvi	Seppo Riekkinen	43	0,62
Vasa Andelsbank	Vaasa	Ulf Nylund	349	4,29
Vehmersalmen Osuuspankki	Vehmersalmi	Heikki Väisänen	32	0,59
Vesannon Osuuspankki	Vesanto	Esa Keränen	34	0,61
Vetelin Osuuspankki	Veteli	Jarmo Lehojärvi	17	0,20
Vetelin Ylipään Osuuspankki	Räyriä	Jari Siirilä	17	0,28
Viekin Osuuspankki	Viekijärvi	Esko Pyykkö	9	0,07
Vihannin Osuuspankki	Vihanti	Olavi Rasi	51	1,01
Vimpelin Osuuspankki	Vimpeli	Simo Ilomäki	31	0,50
Virolahden Osuuspankki	Virolahti	Jyrki Gerlander	36	0,57
Virtain Osuuspankki	Virrat	Ari Kakkori	78	1,04
Ylitornion Osuuspankki	Ylitornio	Heikki Eteläaho	47	0,77
Ylivieskan Osuuspankki	Ylivieska	Jarmo Somero	86	1,05
Yläneen Osuuspankki	Yläne	Heikki Eskola	42	0,86
Ypäjän Osuuspankki	Ypäjä	Kimmo Ranta	45	0,82
Ähtärin Osuuspankki	Ähtäri	Esko Kokkila	31	0,52
Östnylands Andelsbank	Porvoo	Arto Nurmi-Aro	133	1,30
Östra Korsholms Andelsbank	Mustasaari	Jussi Lahti	4	0,05
Övermark Andelsbank	Närpiö	Mårten Vikberg	16	0,17

46) Osuuspankkien maksamatta olevien osuusmaksujen määrä sekä jäsenten lukumäärä tilikauden lopussa

	2002	2001
Maksamatta olevien osuusmaksujen yhteenlaskettu määrä	0	0
Irtisanotut osuusmaksut	4	6
Irtisanotut lisäosuusmaksut	75	69
Jäsenten lukumäärä	1 042 401	983 858

TILINPÄÄTÖSLAUSUMA

Olemme hyväksyneet osuuspankeista ja muista osuus-
kuntamuotoisista luottolaitoksista annetun lain tarkoit-
taman osuuspankkien yhteenliittymän (Osuuspankki-
ryhmä) yhdistellyn tilinpäätöksen tilikaudelta

1.1.–31.12.2002. Tilinpäätös esitellään ja annetaan tie-
doksi Osuuspankkikeskus-OPK osuuskunnan varsinai-
selle osuuskunnan kokoukselle.

HELSINGISSÄ 25. PÄIVÄNÄ HELMIKUUTA 2003

Osuuspankkikeskus-OPK osuuskunnan johtokunta

Antti Tanskanen

Reijo Karhinen
Erkki Böös

Heikki Vitie

Pekka Jaakkola
Mikael Silvennoinen

TILINTARKASTUSKERTOMUS

**OSUUSPANKKIKESKUS-OPK OSUUSKUNNAN
VARSINAISELLE OSUUSKUNNAN KOKOUKSELLE**

Olemme tarkastaneet osuuspankeista ja muista osuus-
kuntamuotoisista luottolaitoksista annetun lain tarkoit-
taman osuuspankkien yhteenliittymän (Osuuspankki-
ryhmä) yhdistellyn tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.-
31.12.2002. Osuuspankkiryhmän keskusyhteisön
Osuuspankkikeskus-OPK osuuskunnan johtokunnan ja
toimitusjohtajan laatima tilinpäätös sisältää toimintaker-
tomuksen, tuloslaskelman, taseen ja liitetiedot. Suoritta-
mamme tarkastuksen perusteella annamme lausunnon
tilinpäätöksestä.

Yhdistellyn tilinpäätöksen tarkastus on suoritettu
hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Tilinpäätöksen

laatimisperiaatteita, sisältöä ja esittämistapaa on tarkas-
tettu riittävässä laajuudessa sen toteamiseksi, ettei yh-
distelty tilinpäätös sisällä olennaisia virheitä tai puutteita.
Tarkastuksen yhteydessä olemme perehtyneet ryh-
män jäsenyhteisöjen noudattamiin tilinpäätösperiaattei-
siin sekä niiden tilintarkastajien antamiin tilintarkastus-
kertomuksiin ja muihin raportteihin.

Lausuntonamme esitämme, että yhdistelty tilinpäätös
on laadittu kirjanpitolain sekä tilinpäätöksen laati-
mista koskevien Rahoitustarkastuksen ja muiden määrä-
ysten ja säännösten mukaisesti. Yhdistelty tilinpäätös
antaa kirjanpitolaissa tarkoitettulla tavalla oikeat ja riittä-
vät tiedot Osuuspankkiryhmän toiminnan tuloksesta ja
taloudellisesta asemasta.

HELSINGISSÄ 26. PÄIVÄNÄ HELMIKUUTA 2003

KPMG WIDERI OY AB

Hannu Niilekselä
KHT

Petri Hämäläinen
KHT

Raimo Saarikivi
KHT

Osuuspankkiryhmä